

Riksdagens protokoll 2001/02:17

Onsdagen den 24 oktober

Kl. 09.00 – 1401
17.00 – 17.21

Ceremoni med anledning av FN-dagen

Ceremoni med anledning av FN-dagen

Ceremonin inleddes med musikstycket Dimman lättar av Carl Nielsen och avslutades med musikstycket Andante av Erkki Melartin.

Musiken framfördes av Elisabeth Ekholm, tvårflöjt, och Ingegerd Fredlund, harpa.

TALMANNEN:

Ärade riksdagsledamöter! De var ”beslutna att rädda kommande släktled undan krigets gissel”. Så formade sig orden som inledde Förenta nationernas stadga som trädde i kraft denna dag den 24 oktober för 56 år sedan. Ett världssamfund hade bildats i skuggan av andra världskriget. De förenade nationernas folk skulle göra sitt yttersta för att dessa krigets fasor inte skulle upprepas.

Det skulle ske genom internationellt samarbete byggt på de grundläggande mänskliga rättigheterna, på den enskilda människans värdighet och värde, på lika rättigheter för män och kvinnor och för små och stora nationer – som stadgans ord fortsättningsvis lyder.

Det var något oerhört som hade inträffat. Det som i alla tider varit en dröm tycktes möjligt att nå. Tankar som väckts redan hundra år tidigare av freds rörelsens – folkrörelsernas – pionjärer hade blivit verklighet.

Det som Fredrika Bremer redan 1854 under intryck av Krimkrigets fasor hade uttryckt i ett upprop om ett fredsförbund – och som då, av sin tid, hade mötts av förlöjliganden – var nu praktisk verklighet.

Nu – den 24 oktober 1945 – hade det till synes omöjliga ändå blivit möjligt att samlas kring.

I dag, mer än ett halvsekel senare och just denna svåra höst, vet vi med smärtsam tydlighet att mänsklighetens väg till fred och frihet ännu är lång – mycket lång.

I dag vet vi att sedan FN-stadgans ord om fred och mänskliga rättigheter trätt i kraft har världens folk plågats av mer än 200 väpnade konflikter. Den exakta siffran, enligt Institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet, är 224 väpnade konflikter i världen under åren 1946 till 2000. Enligt denna definition ingår exempelvis inte diktaturstaters övergrepp mot den egna befolkningen.

Det har varit över 200 krig sedan de förenade nationernas folk var beslutna att rädda kommande släktled undan krigets gissel. Kan dessa våra misslyckanden och vår stora sorg framstå tydligare än just denna svåra

höst av terrordåd, våldsuptrappning och djupaste oro för framtiden i vår egen vardag? Det är en bild och en verklighet, och den är sann.

Men det finns en annan bild och en annan verklighet, lika sann och lika betydelsefull. Det är de gånger det senaste halvsekleet då freden, friheten och demokratin har vunnit segrar och givit medmänniskor sitt värde och sin värdighet åter.

Det har kunnat ske därför att människor vägrat att sluta hoppas och tro, därför att människor envist och oförtrutet arbetat vidare för att uppnå det till synes ouppnåeliga. De har orkat och nått framgång därför att de haft insikt. De har vetat att allt arbete och engagemang för freden och friheten kräver tid, uthållighet och ständig vaksamhet. Det kräver tid, därför att grunden alltid måste vara demokratisk – besluten måste omfattas av en majoritet för att vara hållbara och långsiktiga.

Ärade riksdagsledamöter! Också nu, mitt i sorgen, smärtan och oron denna höst, måste vi våga se och hoppas på denna verklighet av utväg och framtid. Den finner vi i ett FN som står starkare än på mycket länge av enighet mellan medlemsstaterna och deras folk i kampen mot terrorism och för en gemensam framtid. Den finner vi i den växande insikten att internationellt samarbete, grundat på folkrättens principer, är nödvändigt om hållbara lösningar ska bli möjliga. Den finner vi i arbetet på ett reformerat och stärkt FN, under ledning av dess generalsekreterare Kofi Annan, som med sitt djupt och brett respekterade ledarskap och sin integritet har givit FN bättre förutsättningar än någonsin till samling kring nödvändiga beslut.

Det är därför både glädjande och hoppningivande att den norska Nobelpriskommittén beslutade att högtidlighålla sitt hundraårsjubileum med att tilldela Förenta nationerna och dess generalsekreterare Kofi Annan årets fredspris och i prismotiveringen särskilt understryka att den enda framkomliga vägen till världsfred och samarbete går genom Förenta nationerna.

Jag hoppas att det ska bli möjligt för FN:s generalsekreterare att komma till Stockholm i samband med Nobelhögtidligheterna och att då tala till de valda företrädarna för Sveriges folk här i riksdagen.

Det skulle ge en möjlighet för riksdagen och svenska folket att kraftfullt manifesteras uppslutningen bakom Förenta nationernas arbete för fred och frihet – en mycket viktig manifestation just denna höst.

Ärade riksdagsledamöter! Det internationella samarbetet har i dag blivit en integrerad del av lagstiftningsarbetet på den nationella nivån, och det griper därmed in på ett självklart sätt i vårt vardagliga arbete som förtroendevalda. Det är en god och naturlig utveckling av vårt arbete för demokrati. Det är en naturlig och god utveckling av det arbete och det engagemang som utfördes en gång av dem som kämpade för verkligt folkstyre med allmän rösträtt i vårt land. De var alla också internationalister, fredskämpar, och visste att fred, frihet och demokrati är varandras förutsättningar.

Vi har som förtroendevalda ett särskilt ansvar att skapa insikt om att möjligheten till hållbara lösningar går genom demokratiskt och internationellt samarbete. Vi har ett särskilt ansvar att skapa insikt om demokratiens villkor och arbetsmetoder, om att demokratin alltid arbetar långsamt, om att demokratin kräver öppenhet och respekt, eftertanke och besinning,

om att demokratin aldrig har de snabba, enkla svaren, men att demokratin är den enda vägen till hållbara, fredliga lösningar på svåra problem.

Mitt i denna höst av otrygghet och oro finns en dörr på glänt mot ljuset – människans eviga dröm om fred och frihet. Krisens allvar kan skapa ny enighet, nya allianser, förnyad kraft till ansvarstagande och ledarskap. Däri finns vår möjlighet att skapa tillit till och förutsättningar för det internationella samarbetet och därmed för Förenta nationernas och vår egen framtid.

(Applåder)

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Ceremoni med anledning av FN-dagen

Meddelande om återsamling

Talmannen meddelade att kammarens ledamöter skulle återsamlas för arbetsplenum kl. 9.20.

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 18 oktober.

2 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Per Richard Molén* (m) anhållit om entledigande från uppdraget som ledamot av riksdagen fr.o.m. den 14 januari 2002.

Kammaren biföll denna anhållan.

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2001/02:32 till justitieutskottet
2001/02:35 till utbildningsutskottet
2001/02:47 till kulturutskottet

Förslag
2001/02:RR4 till näringsutskottet

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2001/02:TU3
Sjöfartsstöd (prop. 2000/01:127).

Anf. 1 TOM HEYMAN (m):

Fru talman! Det finns anledning att gratulera redarna till dagens förväntade beslut. Tillsammans med de fackliga organisationerna har man skickligt genomfört en kampanj som givit önskat resultat: ökat statligt stöd till rederinäringen. Skattebetalarna är som vanligt förlorarna. Inga fackliga organisationer värnar om oss, om jag nu kan göra mig till tolk för skattekollektivet, och vi har inga starka intressegrupper som har Regeringskansliets öra. Vi förutsätts bara stå för kalaset.

Länge talade socialdemokraterna om vikten av ett solidariskt skattesystem. Det skulle vara häftigt att betala skatt, var det någon som sade. Men det verkar nu vara länge sedan. I dag skapas undantag i skattelagstiftningen för den som kan framföra rätt argument. Sådana undantag har skapats för miljardärer, för utländska experter, för bärplockare, för boende i Norrlands inland och nu även för sjömän. Man utvecklar ett stödssystem som bryter mot budgetlagen och som fördärvar själva grunderna i skattelagstiftningens konstruktion. Detta konstaterar Riksskatteverket i sitt yttrande. Men när det gäller att plocka billiga politiska poänger gäller varken principer eller lagar längre.

Det har gjorts gällande att detta är en åtgärd som inget kostar. Det är naturligtvis fel. Kostnaden finns, även om den – genom en kreativ bokföring – inte uppenbart framgår i statens bokföring. Men de kommunal-skattemedel som nu aldrig inbetalas till statskassan kommer i fortsättningen att utbetalas av staten till kommunerna. Alla sociala förmåner består, även om de avgifter som förmånen baseras på inte inbetalas till systemet, och den enskilde kan till sist, genom underskottsavdrag i deklarationen, återfå delar av de aldrig inbetalade skattemedlen. Denna ökade statliga utgift, över 1 miljard kronor, genomförs vid en tidpunkt när statens löpande affärer åter börjar visa underskott och i ett läge när budgettaket inte längre håller.

Den svenska konstruktionen för rederistöd är unik vid en internationell jämförelse; där är ett nettolönesystem den vanligaste konstruktionen. Den svenska konstruktionen är också unik på det sättet att den svenska arbetsgivaren nu uppbär sina anställdas skatter, något som inte förekommit i Sverige sedan privilegiesamhället avskaffades. Begreppet redaradel får plötsligt en ny och mer konkret innebörd.

Den stora förändringen med dagens beslut är dock att färjorna ska omfattas av stödet. I praktiken innebär detta ett stöd om flera hundra miljoner kronor årligen till ett enskilt företag. Ett så omfattande industri-stöd torde inte ha förekommit i Sverige sedan den Åslingska industriakutens dagar.

Om en enskild person kommer på obestånd och ber om samhällets stöd kräver de sociala myndigheterna en detaljerad redovisning av de ekonomiska förhållandena. Av företag krävs inga motsvarande uppgifter. Det aktuella färjerederiet ingår i en stor och internationellt verksam koncern med mängder av koncerninterna transaktioner som ej redovisas

offentligt och som bara en mycket begränsad krets i bolaget har insyn i. Under många år har rederiet uppvisat stora ekonomiska förluster, med eller utan den skattefria försäljningen, men var och varför dessa förluster uppstår har aldrig förklarats.

Argumentet för att införa stöd är att danska färjerederier nu får stora konkurrensfördelar genom sin skattebefriade personal. Det danska beslutet är i sig orimligt; det strider mot själva grundtanken i det europeiska unionsfördraget. Om Europas länder börjar konkurrera sinsemellan med skattebaser riskerar EU som organisation att inte överleva. Jag förutsätter att regeringen har insett detta och att man i kommande förhandlingar med kommissionen och övriga medlemsländer kommer att driva denna fråga.

Det danska beslutet har däremot inte påverkat konkurrensbilden i Sverige. I trafiken mellan Danmark och Sverige finns nu tio stora färjor. Sex ägs av det svenska rederiet, två av ett danskt samseglande statligt rederi – en samseglingsöverenskommelse som för övrigt nu är föremål för undersökning av det danska konkurrensverket. Den enda oberoende konkurrenten mellan Danmark och Sverige driver två gamla danska superflexfärjor i Öresund, och de har funnits där i flera år. En svensk båt går i Öresundstrafiken, men där är skatteproblemet löst genom gränsgångaravtalet. Ingen förändring av trafikmönstret har skett efter det danska skattebeslutet, och inget danskt rederi har aviserat någon avsikt att starta trafik och konkurrera på den svenska marknaden.

Mellan Sverige och Tyskland är mönstret detsamma. Trafiken domineras av det svenska rederiet och samma samseglande dansk-tyska bolag. Det finns en oberoende linje från Trelleborg, men den drivs inte med skattebefriade danska besättningar utan med tyska och svenska besättningar på ordinarie avtal.

Argumentet att Sverige nu drabbats av en förödande och orättfärdig dansk konkurrens är helt enkelt inte sant. I själva verket är det en mediocker konkurrens mellan färjerederierna i Nordeuropa. Den påminner mest om en stor kartell, där de olika rederierna bara undantagsvis konkurrerar med varandra. Ytterst få förändringar har skett i trafikmönstret under de senaste decennierna, och om regeringen hade gjort någon form av analys skulle detta rätt snart ha framgått. Men det har man inte gjort, eftersom hela stödpaketet är resultatet av en facklig beställning.

Det frikostiga svenska färjestödet blir nu ett direkt hot mot Norge och Finland. Bägge dessa länder tvingas införa ett liknande stöd till sina färjor, eftersom frestelsen att registrera dem i Sverige annars blir alltför stor. Då uppstår också den paradoxala situationen att linjerna från Finland och Norge, som har kvar den skattefria försäljningen, också kommer att erhålla direkta statliga subventioner. Det blir inte enkelt för konferenshotell i Sverige, som betalar full skatt och full moms på allt och som har vanlig skattebetalande personal, att konkurrera med Finlandsfärjorna, som har skattefri försäljning, skattefri proviantering och skattebefriad personal. Ännu en märklig konsekvens av det svenska beslutet.

Argumentationen för rederistöd må vara väl framförd, men den är intellektuellt undermålig. Om de huvudsakliga kriterierna för statligt stöd ska vara att företaget går dåligt och att den internationella konkurrensen är hård finns det gott om kandidater. Varför just rederier, varför inte lika gärna Degerfors järnverk, Bredbandsbolaget eller Borås Väveri?

Slutligen, fru talman, är det ett märkligt sammanträffande att samma vecka som denna proposition läggs på riksdagens bord håller näringsministern en presskonferens och meddelar nöjt att han har träffat avtal med samma koncern som nu får huvuddelen av färjestödet för att den ska medverka i rekonstruktionen av ett nödlidande gruvföretag i näringsministerns hemlän. Det är faktiskt, fru talman, ett mycket anmärkningsvärt samband.

Därmed ber jag att få yrka bifall till reservation nr 1.

Anf. 2 JOHNNY GYLLING (kd):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till reservation 3.

Så är vi äntligen framme vid den dagen då ett nytt sjöfartsstöd ska behandlas av Sveriges riksdag. När jag för sex år sedan, vid den nyttillsatta Sjöfartsutredningens första sammanträde, presenterade mig som "en landkrabba från Blekinge med sjöfartsintresse" kunde jag inte drömma om att det skulle ta så lång tid innan utredningens huvudsakliga förslag skulle bli verklighet. Men tyvärr har vi en långsam regering som väntar in i det längsta med näringspolitiska åtgärder.

Någon protesterar säkert redan och menar att Sverige införde ett sjöfartsstöd redan 1997 samt en utvidgning med ett s.k. TAP-avtal hösten 1998. Det är förvisso sant, men det var ett stöd som dels var omtvistat inom den dåvarande regeringen, dels nådde det inte upp till EU:s tak för nationella sjöfartsstöd. Det innebar möjligen att en ytterligare utflaggning stoppades upp, men knappast någon ny tillströmning av fartyg till den svenska handelsflottan. Det nya systemet med s.k. nettostöd gör att Sverige närmar sig EU:s nivå för sjöfartsstöd, dock med avsaknad av en viktig ingrediens, tonnageskatt. Jag ska återkomma till denna.

Fru talman! Tom Heyman kallade motiveringen för detta sjöfartsstöd intellektuellt undermålig. Jag skulle vilja motivera varför vi kristdemokrater vill ha ett sjöfartsstöd. Först och främst bör man fråga sig varför det är viktigt att det finns svenska sjömän. Skälet är att de utgör grunden för svensk sjöfartstradition med höga säkerhetskrav och gott sjömanskap. De utgör också rekryteringsbasen för sjöbefäl. Utan svenska sjömän har vi på sikt inga svenska sjöbefäl. Vi behöver också av säkerhetsskäl ha en svenskflaggad handelsflotta, och då krävs det goda villkor för näringen.

Älskar kristdemokraterna statliga stöd till transportnäringen, speciellt sjöfarten? Är det genom statliga subventioner vi ska hålla flottan flytande, så att säga? Svaret är nej. Kristdemokraterna anser i likhet med sjöfartsnäringen själv att sjöfartsstöden bör avvecklas. Men när kan man göra detta?

Inte så länge det finns sjöfartsnationer som konkurrerar med lägre priser och sämre löner som inverkar menligt på säkerhet, arbetsmiljö, yttre miljö och transportkvalitet. Då är det enligt vår mening nödvändigt med statliga åtgärder för att säkerställa en nationell handelsflotta där miljö- och säkerhetstänkande är en ledstjärna.

Sveriges regering bör däremot vara pådrivande inom den europeiska unionen för att gemensamt bekämpa all slags förnedring av ombordanställda, bekämpa oljeutsläpp och dumpning av annat avfall till havs samt bekämpa attityder som innebär att säkerheten sätts åt sidan vid sjötransporterna. Om vi inom EU kan bidra till att höja den globala standarden på dessa områden, kan vi gemensamt successivt sänka de rena stöden till

rederierna. Sjöfarten kan bära sig själv, om bara konkurrensvillkoren är neutrala.

När det gäller färjesjöfartens del av stödet har vi ansett att det kan vara nödvändigt under rådande omständigheter. Sveriges linje bör vara, precis som regeringen skriver i sin proposition, att passagerar- och färjetrafik som i huvudsak bedrivs i konkurrens med annan europeisk trafik inom EU- och EES-området inte ska ges statligt stöd. Detta är huvudlinjen, men just nu lever vi i ett undantag som regeringen bör diskutera vidare med berörda länder för att så småningom lösa upp.

Fru talman! Jag vill beröra kritiken från remissinstanserna. Till regeringens proposition, som ligger till grund för detta betänkande, har två viktiga remissinstanser varit negativa: Riksskatteverket och Konkurrensverket. Riksskatteverket hävdar att hanteringen av skattekontosystemet blir svåröverskådligt. Det är säkert riktigt att det inte är helt enkelt att hantera ett sådant system. Men skulle vi för den skull bara ha konstaterat att svenska handelsflottan seglar i väg utomlands därför att vårt skattekontosystem blir svåröverskådligt? Allvarigare är då att Riksskatteverket har synpunkten att åtgärden inte är förenlig med lagen om statsbudgeten. Regeringen hävdar motsatsen och hänvisar till lagen om kreditering av anställningsstöd samt föreslår en ändring av den lagen så att den även omfattar sjöfartsstöd.

Konkurrensverket avstyrker förslaget av allmänna konkurrenspolitiska skäl. Kristdemokraterna brukar fästa stor vikt vid Konkurrensverkets synpunkter, så varför gör vi inte det i detta fall? Om man strikt ser till själva stödets utformning är det alltså principvidrigt, enligt vår mening. Men om man ser till den globala situationen inom sjöfarten och de konkurrensregler som EU-länderna enats om i dokumentet *EU:s State Aid Guidelines for Maritime Transport* menar vi att det nya sjöfartsstödet är nödvändigt just nu. I en framtid måste det omprövas, men omställningen ska ske i takt med att miljöhänsyn och sjösäkerhet värderas väsentligt högre av alla sjöfartsnationer än vad som görs i dag.

När trafikutskottet behandlade ärendet i våras pekade Sveriges Redareförening på en brist i propositionen. Det handlade om hur man definierade begreppet de ”totala arbetsgivaravgifterna”. Syftet med detta förslag från regeringen är att genomföra ett stöd till svenska rederier enligt EU:s tak, vilket bl.a. innebär att hela arbetsgivaravgiften kan hållas inne av rederiet. Men regeringens konkreta förslag innebar enbart en nedsättning med 30,13 %, trots att avgifterna i själva verket uppgår till 32,82 %. Något skäl till detta angav regeringen inte i propositionen. Skillnaden är exakt den allmänna löneavgiften på 2,69 %. Tack vare Kristdemokraternas påpekande i motion T17 blev hela arbetsgivaravgiften inräknad i stödet. Men vår motion kunde naturligtvis av politisk prestige inte bifallas utan avstyrktes av utskottet. Så fungerar tyvärr det politiska språket här i riksdagen.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag beröra tonnageskatten.

Flera av Sveriges huvudkonkurrenter inom sjöfarten har infört ett system med s.k. tonnageskatt. Detta system ersätter såväl vanlig bolagsbeskattning som reavinstbeskattning. Skatten kan vara utformad antingen som en punktskatt eller som en skatt som utgår på en schablonberäknad vinst. Den viktigaste fördelen med tonnageskatt är att en sådan skatt

väsentligt underlättar rederiernas planering av sina långsiktiga åtaganden gentemot staten.

Att investera i ett nytt fartyg innebär ofta en affär på flera hundra miljoner kronor. Med en tonnageskatt vet man på förhand vilka kostnader man har i många år framöver. Det underlättar också när man ska byta fartyg, då det ofta kan gå en period mellan det att man säljer det gamla fartyget och att man köper ett nytt.

Som det föreslås i motionerna T16 av Centerpartiet och T17 av Kristdemokraterna bör Sverige pröva förutsättningarna för att i likhet med andra europeiska sjöfartsnationer införa tonnageskatt. Detta skulle, enligt vår uppfattning, bidra till att trygga svensk sjöfartsnäringens framtid och säkert öka inflaggningsen. Detta är bra inte bara för Sverige, det är bra för all sjöfart i världen.

Anf. 3 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Johnny Gylling tar i sitt anförande upp den s.k. tonnageskatten. Det finns kanske anledning att granska de argument som intresseorganisationerna för fram och inte helt utan vidare svälja allt.

Bolagsskatten är en av de få skatterna i det svenska skattesystemet som inte är så särskilt hårt kritiserad. Dels är den internationellt sett inte särskilt hög, dels finns det generösa avskrivningsmöjligheter, som inte minst från rederisidan innebär att själva företagsbeskattningen inte är något direkt problem. Ändå vill man införa tonnageavgift. Varför då?

I andra länder som har tonnageavgift i stället för beskattning fungerar det så att ett företag kan skaffa sig en båt. Det kan vara en liten båt med en låg tonnageavgift. Därmed blir hela företaget klassat som rederi och betalar ingen bolagsskatt. Förutom denna lilla båt kan företaget sedan bedriva en omfattande befракtningsverksamhet med annat tonnage. Det lär finnas ett tyskt rederi som bedriver verksamhet med hundratalet båtar förutom sin egen båt. Hela verksamheten blir därmed skattebefriad.

Finns det någon anledning för den europeiska unionen att undanta just rederiverksamhet från normal företagsbeskattning? Tycker Johnny Gylling verkligen att skattebefrielse för vissa näringar och inte för andra är rätt väg att gå?

Anf. 4 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag börjar med tonnageskatten. Syftet med den är inte att skattebefria rederierna. Syftet är att man ska veta lång tid i förväg vilka kostnader man har gentemot staten. Man ska också byta ut den mot en reavinstbeskattning. När man säljer ett fartyg ska man inte behöva betala reavinstskatt, utan man kan hålla inne pengarna tills det är tid att köpa ett nytt fartyg. Detta ska ersätta det som Tom Heyman själv förespråkar i sin motion, nämligen fartygsfonder.

Fru talman! Om andra europeiska länder gör detta, varför ska Sverige avstå? Vill Tom Heyman sänka den svenska handelsflottan eller vad är Tom Heyman egentligen ute efter?

Anf. 5 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Nej, Johnny Gylling, jag vill inte sänka den svenska handelsflottan, men jag tycker att den, som alla andra näringar, ska leva på lika villkor. Avsikten med tonnageavgiften är att skattebefria rederierna.

Blanda inte in i argumentationen de s.k. förnyelsefonderna som vi hade tidigare i det svenska skattesystemet. Det är ett sidospår och har inte bäring på problemet.

Det stora problemet är att genom att införa tonnageskatt blir rederinäringen skattebefriad. Man kan genom att ha ett ytterst litet antal båtar i det egna systemet dra nytta av det och sedan slippa skatta för hela verksamheten. Det är inte en sund konkurrensbild.

Anf. 6 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag blir lite förvånad när jag hör Tom Heyman framföra dessa argument. Jag vet inte riktigt om Tom Heyman talar för moderaterna eller bara för sig själv. Jag trodde att moderaterna var för flera jobb i Sverige. Jag trodde att moderaterna ville ha samma konkurrensregler för svenska företag som för andra företag i första hand runt om i Europa. Det är detta som förslagen ska leda till.

Vi har sagt att vi vill på sikt avveckla sjöfartsstödet. Vi vill ha samma regler som övriga EU-länder. Det gäller även tonnageskatten. På sikt ska vi ha samma regler, Tom Heyman. Jag är faktiskt förvånad över att Tom Heyman har den inställningen, som enbart leder till att Sverige får svårare regler och tyngre börda att bära för de svenska rederierna, vilket i sin tur leder till utflaggning, färre jobb, färre sjömän, färre sjöbefäl osv. Jag kan inte tänka mig att det är den politik som moderaterna vill stå för. Det vill inte vi kristdemokrater.

Anf. 7 SVEN BERGSTRÖM (c):

Fru talman! Transportbranschen är en utsatt bransch med ibland snabba kast och dramatiska förändringar. De senaste veckorna har vi sett hur flyget världen över kommit i gungning främst föranlett av terroraktionerna i USA den 11 september och de konsekvenser som detta har fått när det gäller resandet. Det är också frågan om kostnader för försäkrings-skyddet som vi i trafikutskottet har brottats med m.m.

För sjöfarten är det inte motsvarande snabba dramatik i det ganska utsatta läge som den svenska sjöfartsnäringsen ändå har hamnat i. Sett över några års sikt är det ändå ganska stora förändringar som har skett, inte bara i Sverige utan också i EU.

EU:s andel av tonnaget till sjöss har på 25 år mer än halverats, från 32 % år 1970 till ca 14 % i mitten av 90-talet. Därför beslöt också EG-kommissionen i maj 1997 att fastställa nya riktlinjer för statligt stöd till sjöfartsnäringsen. Många länder i vår närhet – Finland, Danmark och Norge – har också infört olika typer av stöd, vilket framgår av betänkandet, för att motverka en fortsatt nedgång i näringsen.

Regeringen föreslår i en proposition att det nuvarande svenska rederistödet utvidgas till ett sjöfartsstöd och att det också ska omfatta passage-rarfartyg. Att riksdag och regering nu kan bidra till svensk sjöfarts fortlevnad och utvecklingsmöjligheter tycker vi från Centerpartiets sida är glädjande. Det är säkert glädjande för oss eftersom vi tillhör den grupp som Tom Heyman raljerade så friskt över, dvs. som har drivit på för att faktiskt få dem till stånd. Jag har i och för sig den största respekt för Tom Heymans allmänna sjöfartskunnande, men jag är liksom Johnny Gylling aningen förvånad över tonläget i Tom Heymans mycket raljanta inlägg tidigare – med billiga poäng, gratulerar redarna och menar att branschen i

stort sett består av bovar och banditer som gör allt för att kapa åt sig så stora vinster som möjligt. Jag undrar om det är representativt för moderaternas syn på företagande och näringsverksamhet.

Svensk sjöfart konkurrerar verkligen på en marknad med tuffa villkor. Ca 90 % av den svenska exporten går via sjöfart. Det är väldigt stora summor för ett land som är beroende av exporten för fortsatt välstånd.

Det som har gjort den svenska situationen akut är att danska Folkeetinget den 26 maj år 2000 fattade beslut om att utvidga det danska internationella skeppsregistret. Därvid hamnade främst färjenäringen i en väldigt besvärlig situation.

Utan att gå in på några detaljer välkomnar vi från Centerpartiets sida att regeringen nu har lyssnat på näringen, fackföreningarna, men också på oss i Centerpartiet, när vi har krävt att svensk sjöfartsnäringens konkurrenskraft ska förbättras. Vi tycker däremot att det är leedsamt att regeringen har varit långsam i sin hantering och inte lyckats få fram ett förslag till riksdagen avseende ett nytt och förbättrat sjöfartsstöd förrän nu. Centerpartiet avsatte redan hösten 2000 skattesänkingsutrymme för att ett nettostöd gällande både färje- och handelsflottan skulle kunna införas fr.o.m. den 1 januari 2001. Vi menar att regeringen hade kunnat genomföra denna viktiga reform redan när vi föreslog det om den rätta viljan hade funnits, särskilt som riksdagens trafikutskott i betänkande 2000/01:TU1 påtalade att den 1 januari 2002 kan vara en för sen tidpunkt att införa ett sådant här stöd till färjesjöfarten.

Nu är det den 24 oktober 2001, och därför avstår jag från att yrka bifall till vår reservation angående tidpunkten för införande av stödet. Jag utgår från att det verkligen kan fullföljas från den 1 oktober, som sägs i betänkandet.

Jag ska säga några ord om tonnageskatten. I och med införandet av ett nettostöd kommer svensk sjöfart ett steg närmare sina konkurrenter i EU vad gäller villkoren för att bedriva sjöfart. En del av paketet för att förbättra den svenska sjöfartens villkor visavi omvärlden saknas dock i den här propositionen.

Vi anser alltså att det hade varit värdefullt om regeringen tagit upp frågan om tonnageskatt i propositionen. Införandet av en tonnageskatt kan ses som ett ytterligare steg för att ge svensk sjöfartsnäring likvärdiga villkor – även om det inte är särskilt bra villkor – som sina konkurrenter. För främst de mindre och medelstora rederierna skulle ett tonnageskattesystem vara värdefullt. Flera länder i Europa har infört eller är på gång att införa tonnageskattesystem, vilket gör det angeläget att Sverige ser över möjligheterna att införa ett liknande system. Grekland har denna skatteform sedan länge, och Holland, Norge, Tyskland, Storbritannien och Finland har under senare tid infört tonnagesbeskattning som ett alternativ till ordinarie företagsskatt.

Fördelarna med en tonnageskatt är att det blir avsevärt lättare för näringen att planera sin verksamhet utan att planera utifrån skatteeffekter i första hand. Det är viktigt för sjöfarten, som är utsatt för kraftiga marknadssvängningar. För att ge svensk sjöfartsnäring även den sista delen i ett sådant här paket gällande likvärdiga konkurrensvillkor bör Sverige se över möjligheten att i likhet med de andra nordiska länderna, Tyskland och andra införa en tonnageskatt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nr 3.

Slutligen ska jag säga några ord om reservation nr 5 i betänkandet om gemensamma regler på EU-nivå.

På EU-nivå finns alltså gemensamma regler på sjöfartens område, de s.k. statsstödsreglerna, som EU-kommissionen förnyade 1997. Det är inom ramen för dessa riktlinjer som flera länder stärkt sina näringspolitiska insatser för sjöfartsnäringen. Just detta sätter fokus på de problem som finns med dagens gemensamma regler. De tillåter att olika länder inom EU konkurrerar med varandra genom vad som kan kallas statssubventionerad dumpning. Samtidigt ska man veta att EU:s regler naturligtvis syftar till att ge europeiska rederier rimliga konkurrensvillkor i förhållande till tredjelandsflottor och bekvämlighetsflaggade fartyg som opererar med betydligt lägre kostnader. Dessa lägre kostnader härrör från lägre bemanningskostnader genom låga löner, inga eller små löneskatter och sociala avgifter. Ytterligare konkurrensmedel är bl.a. lägre säkerhets- och miljökrav i många flaggländer. Att EU vill motverka utflaggning till mindre nogräknade register är därför inte så konstigt, och vi tycker att det är rimligt.

Så länge dessa EU-regler finns i sin nuvarande utformning kommer vi från Centerpartiet att kämpa för att svensk sjöfartsnäring inte ska sättas i en sämre sits än sina konkurrenter i andra länder. Just mot bakgrund av detta har Centerpartiet varit pådrivande för att Sverige inför ett sjöfartsstöd, och just mot bakgrund av detta vill vi också att Sverige ser över möjligheterna att införa en tonnageskatt, som jag tidigare har talat om här.

Regeringen berör i korta ordalag att man avser att ta upp långsiktiga diskussioner med i första hand de nordiska länderna och Tyskland för att undersöka möjligheterna att nå fram till en gemensam syn i de här frågorna. Vi välkomnar det, och vi tycker att det är en viktig fråga att Sverige driver på. Det är viktigt att det inte blir en osund konkurrens mellan olika EU-länder. Det är viktigt att reglerna utformas på ett sådant sätt att den svenska och europeiska sjöfartsnäringen har möjlighet att leva vidare med bl.a. de högre säkerhets- och miljökrav som ställs här jämfört med mindre nogräknade register.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall också till reservation nr 5.

Anf. 8 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Sven Bergström nämner de dramatiska effekter som har uppstått av det danska beslutet. Jag skulle då gärna vilja be honom förklara vad det är för dramatiska effekter. Som jag sade i mitt anförande har jag inte upptäckt att det har hänt ett endaste något när det gäller konkurrenssituationen mellan danska och svenska färjor.

Däremot innebär det svenska beslutet omedelbart ett problem för kanske framför allt de finska rederierna. Därför har också finska staten protesterat hos den svenska regeringen mot den här processen och begärt att man ska göra någon annan form av lösning, så att man kan bibehålla situationen på Ålandshav som den är för närvarande.

Vad är det för effekter som har uppstått, Sven Bergström, som jag inte har upptäckt?

Anf. 9 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag utgår från att Tom Heyman är lyhörd också för alla signaler som kommer från berörda företrädare för näringen och för fackliga organisationer på hela området nere i Sydsverige som har berörts av det här. Jag har lyssnat på detta och utgår från att de beskrivningar som de ger är korrekta när det gäller de negativa effekter som uppstår. Det är naturligtvis också därför som regeringen har lagt fram det här förslaget, för att åstadkomma rättvisa villkor mellan de olika länderna.

Anf. 10 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Jag har naturligtvis också fått de här argumenten, både från näringens företrädare och från fackliga organisationer. Men det visar sig, när man skrapar på ytan, att det finns väldigt lite substans bakom orden. Det finns faktiskt inte så mycket effekter. Det som har funnits, kanske speciellt i Öresundstrafiken, är löst genom utvidgningen av gränsgångaravtalet. Det är i och för sig en abnormitet i det här sammanhanget, men det kan vi ta en annan gång.

Anf. 11 SVEN BERGSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Återigen uttrycker sig Tom Heyman om näringen i ordalag som förvånar mig lite när de kommer från en moderat företrädare. Jag utgår från att Tom Heyman, som en god representant för det moderata partiet, är angelägen om ett gott näringslivsklimat och om att olika näringar ska ha rättvisa konkurrensvillkor. Men i fallet sjöfarten förefaller det som om Moderaterna sår ut sig på ett väldigt särpräglat sätt och utgår från att näringen inte gör sitt allra bästa utan är ute för att tjäna snabba pengar, uppvaktar, lever rövare och trycker på för att få sådana villkor att man ska kunna tjäna så mycket pengar som möjligt.

Jag utgår från att det är en rimlig beskrivning vi får av både fack och näringsliv när de uppvaktar oss och talar i de här frågorna. Därför har vi, liksom alla övriga partier utom Moderaterna, tyckt att det är rimligt att nu se till att skapa det vi upplever som rättvisare villkor för den svenska sjöfartsnäringen, som vi tycker är väldigt viktig ur sysselsättningssynpunkt, ekonomisk synpunkt och många andra synpunkter. Den måste få sådana villkor att den kan överleva för framtiden.

Anf. 12 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s):

Fru talman! Vi ska i dag ta ställning till TU:s betänkande om sjöfartsstöd. Jag vill börja med att yrka bifall till trafikutskottets förslag och avslag på samtliga reservationer.

Fru talman! Jag är glad över att kunna konstatera att det beslut som kammaren i dag ska fatta lägger grunden till en positiv och långsiktig utveckling för svensk sjöfartsnäring.

Jag vill ta tillfället i akt och berätta att jag har fått många uppskattande samtal och signaler från den svenska sjöfartsnäringen. Representeranter från både storsjöfarten och färjesjöfarten har uttryckt att den nya modellen ger svensk sjöfart framtidstro och goda möjligheter att konkurrera med våra närmaste konkurrentländer.

Jag vill också säga att för oss socialdemokrater har det varit oerhört viktigt att hitta en modell som tillgodoser villkoren för de ombordanställda på de svenskflaggade fartygen. Och det har vi lyckats med!

SEKO Sjöfolk och övriga sjöfackliga organisationer säger klart och tydligt att det här förslaget är bra för de anställda. Den nya sjöfartspolitiken innebär att det inte blir några försämringar i den fria förhandlingsrätten, inga inskränkningar i arbetsrätten och ingen diskriminerande lagstiftning.

Sådana otidsenliga ingredienser är annars vanligt förekommande när vissa av EU:s medlemsländer ger sina handelsflottor ekonomiskt stöd. I detta sammanhang vill jag även betona att det är bra att detta inte heller innebär att sjömännen blir något slags skattefrälse. Svenska sjömän kommer att betala skatt liksom tidigare och deklarerar som förr.

Den nya sjöfartspolitiska modellen betyder att den svenska sjöfarten nu får den långsiktighet som så länge efterlysts. Under senare tid har ett flertal rederiföreträdare berättat att de har konkreta planer på att flagga in ett antal fartyg. Det är lika betydelsefullt att många av de nybyggda fartyg som svenska rederier beställt planeras få svensk flagg i aktern.

Fru talman! Det är glädjande att vi nått så stor politisk enighet här i riksdagen kring sjöfartsstödet. Samtliga partier utom Moderaterna har ställt sig bakom förslaget. Jag vill passa på att rikta ett stort tack till alla de partier som gett sitt stöd. Tack ska ni ha! Det beslut som vi snart ska fatta är ett bra beslut både för den svenska sjöfartsnäringsen och den svenske sjömannen.

Jag kan inte låta bli att säga några ord om Moderaternas agerande. Det vore fel att säga att jag är förvånad över att Moderaternas sätter sig på tvären. Redan från början har Moderaterna hårdnackat bekämpat förslaget – förmodligen för att det innebär att viktiga arbetstillfällen till sjöss kan räddas. Historiskt sett har Moderaterna inte varit sjöfolkets vänner. Det är väl få som har glömt regeringen Bildts härjningar i början på 1990-talet när Moderaterna bl.a. drev kravet på att inrätta ett s.k. svenskt fiffelflaggregister. På så sätt hoppades Moderaterna kunna skrota arbetsrätten och urholka förhandlingsrätten för att skraddarsy en plattform så att svenska besättningar kunde sägas upp på saklig grund.

Jag sade tidigare att Moderaterna sannerligen inte har varit några vänner till sjöfolket, och jag konstaterar att de inte heller är det nu eller kommer att bli det i framtiden. För moderaterna är stora skattesänkningar viktigare än allting annat. Slopade förmögenhetsskatt och fastighetsskatt för samhällets välbärgade är mer angeläget än att rädda den svenska sjöfarten.

Det är oerhört skönt att Moderaterna inte har fått och inte kommer att få framgång i sin iver att försäkra villkoren för svensk sjöfart och de ombordanställda. I dag står partiet ensamt och isolerat ute i kylan. Det kan sannerligen inte kännas bra att vara moderat här i kammaren just nu i detta ögonblick – inte minst eftersom vi vet att arbetsgivarorganisationen Sveriges Redareförening har en uppfattning som går stick i stäv med den som Moderaterna står för.

Fru talman! Jag vill avsluta med att säga följande: Trots dagens beslut kommer vi socialdemokrater att noga följa utvecklingen av sjöfarten inom EU. Jag kan garantera Moderaterna med Tom Heyman i spetsen att vi fortsätter att jobba kraftfullt för att få en gemensam sjöfartspolitik inom hela EU-området. Visst är det en bra bit kvar till dess att vi når det målet, men jag är övertygad om att den dagen kommer.

I dag ska vi känna oss nöjda. Genom detta historiska beslut ges svensk sjöfartsnäring framtidstro och goda förutsättningar att konkurrera. Det blåser med andra ord en kraftig medvind för svensk sjöfart!

Anf. 13 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Precis som Brandin säger är det bra med en bred uppslutning i Sveriges riksdag kring denna fråga. Det borgar för att det blir ett långsiktigt beslut.

Claes-Göran Brandin säger att han har mött uppskattning från sjöfartsnäringen för detta beslut, och det måste ju vara naturligt. Man har fått framtidstro, säger man.

Men jag undrar bara: Varför har det dröjt så länge att få fram beslutet, Claes-Göran Brandin? Kunde inte framtidstron ha skapats för flera år sedan?

År 1998 gavs ett löfte om en s.k. nettomodell, men det blev i stället en bruttomodell som var krånglig och inte så positiv för sjöfarten. Åren 1999, 2000 och 2001 motionerade vi kristdemokrater om detta. Nu, när vi snart är inne i 2002, kommer det. Jag undrar alltså bara vad det är som gör att regeringen har varit så trög när det gäller att få fram beslutet.

Jag vill också fråga om tonnageskatten. Vi har inte fått några argument för varför tonnageskatten inte kan komma fram. Vad säger Socialdemokraterna om det?

Anf. 14 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Det är bättre sent än aldrig att förslaget kommer fram. Jag kan också erkänna att jag har varit lite luttrad – och många med mig, tror jag. Jag och en viss person i Göteborg skrev en debattartikel om detta 1996. I dag står vi vid vägs ände. I dag ska beslutet fattas.

Jag tror ändå att redarna har känt på sig att det kommer att bli ett beslut som går i deras riktning, precis som de sjöfackliga organisationerna har gjort det. Tack vare att vi har haft en så stor enighet i Sveriges riksdag i denna fråga är vi framme nu. Det har varit många turer kring detta och många saker som man har försökt omkullkasta. Men nu är vi där!

Anf. 15 JOHNNY GYLLING (kd) replik:

Fru talman! Jag tycker att det var klädsamt av Brandin att säga ”bättre sent än aldrig”. Det uppskattar jag.

Jag undrar också om tonnageskatten – jag fick inget svar på det. Det är en skattekonstruktion som är godkänd av EU och som många andra länder har infört för att hjälpa sina nationella handelsflottor. Vilka är egentligen Socialdemokraternas argument emot detta? Eller är det bara så att detta också är en fråga där det kommer att ta regeringen några år att komma loss?

Anf. 16 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Det kan man aldrig veta. Jag vill bara hänvisa till utskottets ställningstagande i betänkandet, där vi redogör för tonnageskatten.

Anf. 17 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Vilken regering är det som har sänkt förmögenhetsskatten för de besuttna, Claes-Göran Brandin? Det är inte regeringen Bildt.

Fiffelflaggregister – ja, det kan man ju kalla det för, men det är precis det som vi har fått! Det som vi kallade för ett svenskt internationellt register lever i dag i det s.k. TAP-avtalet. Detta avtal kommer naturligtvis att fortsätta gälla. Antalet utlänningar i den svenska handelsflottan kommer också att fortsätta öka. Detta kommer alltså inte att medföra någon stor återgång till 1950-talets gamla linjeflotta, om det är det man tror.

Jag har all förståelse för att redare och SEKO Sjöfolk jublar och berättar hur duktig Brandin är. Men samma jubelkör kunde naturligtvis Claes-Göran Brandin ha fått från Metall om han hade föreslagit att alla skattemedel som Volvoanställda inbetalar skulle gå till företaget i stället för till Göteborgs kommun. Det skulle naturligtvis förbättra lönsamheten för Volvo alldeles kolossalt.

Har Claes-Göran Brandin talat med Hotell och Restaurang? Det är ju ett litet förbund i LO-familjen som inte har så mycket stöttning av sina kolleger. Hur ser man i konferenshotellen på konkurrensen från de skattebefriade Finlandsfärjorna?

Anf. 18 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Vi har fört sjöfartsdebatten här vid flera tillfällen. Det är väl bara att konstatera att detta kanske blir den sista som jag kommer att få föra med Tom Heyman, eftersom jag har fått läsa i tidningarna att han kommer att lämna riksdagen efter den här mandatperioden.

Jag har i de här debatterna ofta blivit förknippad med att springa redarnas ärenden. Men jag tillhörde faktiskt dem som stod på Avenyn när Moderaterna och regeringen Bildt drev de här frågorna. Jag tillhörde dem, och då stod jag inte på redarnas sida. Då stod jag på sjömannens sida.

Jag har många kontakter med de fackliga organisationerna i Göteborg. Jag har många kontakter med de anställda i de företag som Tom Heyman redogör för. Jag har inte fått mig detta till livs. Sedan är det väl så – och det har vi diskuterat tidigare – att när det gäller sjöfarten har vi möjligheter att göra detta enligt EU:s regler. Vi har inte samma förutsättningar att göra det för Volvo, SKF eller någon annan industri i Göteborg.

Jag tycker att Tom Heyman och Moderaterna borde ha lyssnat till vissa av de moderata företrädarna i Göteborgs kommun och även till moderata ledamöter här i riksdagen. Ni borde ha lyssnat på de kloka män och kvinnor som har en helt annan uppfattning än vad den moderata majoriteten har här i kammaren.

Anf. 19 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Det är bara att konstatera att vi nog står på ganska olika grunder i den här debatten. Det jag kan se framför mig med den här inriktningen, är att den svenska handelsflottan inte får några krav på nationellt ägande, inga krav på nationell bemanning och inga krav på nationell drift. På det här sättet blir Sveriges handelsflotta en form av bekvämlighetsregister, vilket i och för sig också är fallet i de andra europe-

iska nationerna. Jag vet inte om det var detta vi ville åstadkomma. Jag tycker inte att det är en lyckad lösning på problemet.

Anf. 20 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik:

Fru talman! Jag delar inte Tom Heymans syn på detta. Jag kan bara relatera till en av de tidigare sjöfartsdebatter som Tom och jag haft här i kammaren. Då frågade Tom hur det skulle kännas för mig att stå på kajen i Göteborg och vinka av fartygen när de byter flagg eller flyr Sverige. Tom, jag ska stå rakryggad på kajen i vår vackra stad och se att fler fartyg har svensk flagg i aktern. Jag är inte långsint. Jag tror på människan, så Tom ska få stå tillsammans med mig.

Anf. 21 STIG ERIKSSON (v):

Fru talman! Så har vi då kommit till den tidpunkt då vi ska fatta beslut om trafikutskottets betänkande TU3 *Sjöfartsstöd*. Det är ett beslut om att införa ett nytt och utvidgat stöd för svensk sjöfart. Det bör rimligen ge en stark och utvecklad svensk sjöfartsnäring. Man kan säga att frågan tagit en lång och besvärlig sjöväg men nu äntligen nått en säker hamn. Det är bra.

Tyvär har vårt beslut mer eller mindre framtvingsats av att andra länder runtom i Europa redan beslutat om liknande stöd eller andra åtgärder för att stärka den inhemska rederinäringen. I Danmark har man det s.k. DIS-registret, i Norge NIS osv. Dessa innebär skattesubventioner för sjöfarten i en eller annan form. Naturligtvis är det olyckligt att vi tvingas till denna form av stöd genom beslut i andra länder. Men det är också ett bevis för att EU inte klarat av den uppkomna situationen, även om det i många fall varit för att klara konkurrensen mot fiffelflaggad sjöfart. Därför är det viktigt att regeringen tar upp diskussioner inom EU om en gemensam syn på näringspolitiska stöd till sjöfarten.

För Vänsterpartiet har det varit och kommer att vara viktigt med en kraftfull svensk sjöfart. För oss utgör sjöfarten en viktig beståndsdel för att uppnå ett transportsystem för en hållbar utveckling. Sjöfarten utgör en stor potential för möjligheten att överföra godstransporter från väg till miljövänligare alternativ. Den svenska sjöfarten har också kommit långt när det gäller att förbättra sjösäkerheten och utvecklingen av allt miljövänligare båtar. En svenskflaggad sjöfart är också viktig genom det antal jobb som skapas både till sjöss och på land.

En utveckling mot allt fler utflaggningar av svenska båtar kan få till följd att fler fiffelflaggade eller mycket undermåliga skorvar trafikerar våra vatten. Det är för oss i Vänsterpartiet en oönskad utveckling, inte minst med tanke på Östersjön och dess känslighet. Dessa argument gör att vi i Vänsterpartiet trots allt tycker att beslutet om att införa det föreslagna stödet är bra.

Fru talman! Det känns också bra att i stort sett hela utskottet står bakom själva sjöfartsstödet även om det finns vissa nyansskillnader, bl.a. när det gäller vid vilken tidpunkt stödet ska börja tillämpas.

Men jag kan inte låta bli att ta upp Moderaternas reservation mot sjöfartsstödet, mest för att Moderaternas ställningstagande gör mig förbryllad. Och tydligen är det många fler som är mycket förvånade. Från denna talarstol har åtskilliga moderater, och då inte minst Moderaternas ledare Bo Lundgren, kritiserat det rödgröna samarbetet för att inte göra tillräck-

ligt för att svenskt näringsliv ska förbli svenskt. Nu när vi gör en speciell insats, även om den mer eller mindre framtvings, knorrar Moderaterna, trots att utskottet betonar att förhoppningarna är att få en samsyn i Europa på stöd av denna karaktär.

Den plötsliga gir som Moderaterna gör med denna reservation kan enbart förstås på ett sätt. Antingen är det som talesättet säger – att politik är möjligheternas konst – eller så är moderat politik som när man tappar en limpsmörgås – ibland landar den rätt, men i de flesta fall landar den med smöret mot golvet, och då är den de facto oanvändbar.

Fru talman! Vänsterpartiet anser att den svenska sjöfartsnäringen bör kunna ta ett kliv framåt med detta nya sjöfartsstöd. Det medför också att fler svenska båtar flaggar in. Detta bör möjliggöra att fler svenska sjömän får jobb. Men att säga att enbart genom att införa detta nettostöd skulle vi kunna få en kraftfull expansion av den svenska sjöfartens andel av transportererna är väl mycket sagt. Det krävs naturligtvis en rad andra beslut, både inhemska och internationella, för att sjöfartens andel av den totala transportvolymen ska öka kraftigt.

Fru talman! Med detta vill jag slutligen yrka bifall till förslaget i TU:s betänkande i dess helhet och avslag på reservationen.

Anf. 22 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Stig Eriksson tar upp den kritik som vi har lämnat centralt mot den svenska näringslivspolitik. Vi har kämpat för att få behålla företagen som svenska. Jag tycker att det är angeläget att man säger det. I den utflyttningsvåg som har varit har vi sett att ett antal svenska industrier har försvunnit. Tyvärr kan man konstatera att det i väldigt hög grad gäller på rederisidan. Och då talar vi inte bara om svensk flagg eller någon annan flagg, utan vi talar generellt om rederier. Jag skulle utan vidare kunna rabbla upp ett dussin rederier som har försvunnit från Sverige under de senaste åren. De har inte försvunnit på grund av svensk sjöfartspolitik utan därför att svenska investerare inte ansett att sjöfartsnäringen är en intressant verksamhet att ägna sig åt, oavsett vilken flagg som båtarna har. När rederierna har varit till salu har det inte funnits några svenska köpare. Detta är egentligen ett långt mycket större problem för svensk sjöfart än frågan om flaggen på enskilda enheter.

Anf. 23 STIG ERIKSSON (v) replik:

Fru talman! Tom Heyman! Att redan innan beslutet är fattat och innan det här stödet fått börja verka säga att detta i princip inte kommer att ha någon effekt tycker jag är väl magstarkt. Låt oss vänta och se! Låt stödet börja verka! Sedan får vi se vilken effekt vi får av det nya stödet.

Anf. 24 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Det är inte så komplicerat, Stig Eriksson. Det är faktiskt så att även med det svenska stödet blir det fortfarande mer förmånligt att ligga under en annan flagg än under den svenska. Det beror dels på att det är något mer kostnadsförmånligt, dels på att man ofta slipper den omfattande svenska byråkratin.

Men det är inte det som är det intressanta i det här läget, utan det är faktiskt så att även under andra flaggor än den svenska har svensk rede-

rinäring i stor omfattning under en lång period valt att avveckla sin verksamhet. Man har tyst och stilla desinvesterat från sjöfartsnäringen och ägnat sig åt andra verksamheter, och jag tror inte att det kommer att upphöra.

Anf. 25 STIG ERIKSSON (v) replik:

Fru talman! Som jag avslutningsvis sade krävs det en rad av beslut för utvecklande av sjöfarten och för möjliggörande av överföring av transporter från t.ex. väg till sjöfart. Det är också viktigt att vi får en kraftfull sjöfartsnäring som agerar på lika villkor. Vi måste skärpa de sjösäkerhets- och miljömässiga kraven på båtarna för att skapa likvärdiga villkor mellan fiffelflaggade fartyg och t.ex. den svenska sjöfarten.

Anf. 26 CATHERINE PERSSON (s):

Fru talman! Jag ska mycket kort kommentera betänkandet om sjöfartsstöd. Eftersom jag bor i Trelleborg följer jag självklart extra noga utvecklingen på sjöfartens område. Trelleborg har ju en av Skandinaviens största hamnar, och en mycket stor del av Sveriges export går via Trelleborgs hamn. På senare år har jag liksom så många andra kunnat konstatera att den svenska rederinäringen har utsatts för en allt hårdare konkurrens. Det har här i dag liksom i tidigare debatter nämnts att andra länder på senare år har beslutat om olika subventioner på sjöfartens område. Detta har till vissa delar missgynnat den svenska sjöfartsnäringen, och om den situationen hade fått bestå skulle den ha inneburit påtagliga konkurrensnackdelar.

Jag har tidigare i riksdagen motionerat om behovet av en förändring av sjöfartsstödet. Jag tycker naturligtvis att det är mycket bra att regeringen nu har lagt fram förslag till en ny form av sjöfartsstöd och att ett bortsett från moderaterna i stort sett enigt utskott har ställt sig bakom propositionen. Jag vill också ge en eloge till regeringen för att den inte väntade med att agera tills konkurrenssituationen hade blivit alldeles ohållbar för den svenska sjöfartsnäringen.

I sammanhanget vill jag dock säga att det naturligtvis inte är att föredra att vi får en situation som innebär att olika länder med olika stödformer bjuder över varandra för att blidka rederierna. Jag vill därför betona det angelägna i att regeringen aktivt verkar för att få till stånd en för Europa gemensam hållning när det gäller stöd till europeisk färjesjöfart.

Jag delar regeringens uppfattning att färjetrafik och övrig passagerartrafik som i huvudsak bedrivs i konkurrens med annan europeisk trafik inom EU-EES-området inte ska få statligt stöd. Det är också en uppfattning som jag upplever att det råder stor acceptans för inom branschen, som ofta ger uttryck för att den vill verka under konkurrensneutrala förhållanden. Jag vill dock återigen framhålla att Sverige inte hade kunnat sitta still i båten och titta på när andra länder subventionerar sjöfarten.

Det är för mig som svensk och trelleborgare naturligtvis extra roligt och värdefullt att veta att förutsättningarna för att det även fortsättningsvis kommer att vara svenska sjöjobb på båtarna mellan Trelleborg och Tyskland ökar väsentligt i och med det beslut om sjöfartsstöd som vi senare i dag ska fatta i kammaren. Härigenom ökar möjligheterna att behålla svensk flagg på fartyg. Jag kan också berätta att TT-LINE om några veckor får ett sprillans nytt fartyg och att avsikten är att det inom

kort ska flagga svenskt. Också ytterligare fartyg är på väg att få svensk flagga. Det blir kanske flera som får anledning att då stå på kajen.

Med tanke på att en mycket stor del av Sveriges transporter går via svenska hamnar är det glädjande att vi också har svenska sjömän och en svensk rederinäring.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till trafikutskottets förslag i betänkandet 2001/02:TU3 om sjöfartsstöd.

Anf. 27 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Exemplet Trelleborg, som Catherine Persson nu tar upp, är intressant. Såsom jag tidigare som hastigast nämnde finns det i trafiken på Trelleborg ett tyskt rederi, TT-LINE, med säte i Hamburg. Det har sju båtar, som alla går under Bahamasflagg. Fem av dem har svenska besättningar och två har tyska besättningar, alla med lokala avtal. Huvuddelen av de svenska besättningarna är bosatta och skattande i Trelleborg. Där finns också Scan Line-konsortiet, som har en svensk delägare och en tysk delägare, nämligen de tyska statsbanorna. Jag utgår från att de tyska besättningarna bor i Tyskland och har normala skatteregler där.

Någon annan konkurrens finns inte i den här trafiken. Det har inte dykt upp några nya danska skattebefriade färjor, och ingenting i konkurrensbildningen har ändrats annat än det svenska beslutet, som plötsligt rycker undan fötterna för hela konkurrenssituationen genom att de svenska besättningarna skattebefrias.

Detta tvingar nu TT-LINE att flagga över en båt till svensk flagg i stället för att låta den fortsätta under Bahamasflagg. Resultatet blir dock att man nu i stället för att ha en svensk besättning, skattande i Trelleborg under Bahamasflagg, får en svensk besättning under svensk flagg som inte skattar någonstans alls.

Jag undrar var Catherine Persson tycker att deras kostnader ska betalas. Vem ska betala deras kommunala kostnader för skola, vård, barnomsorg och pensioner när den totala skattefriheten införs?

Anf. 28 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill till Tom Heyman säga att jag inte har någon annan uppfattning än utskottet om hur det här ska finansieras. Det är också viktigt att säga att vi i dag talar om att få en besättning under svensk flagg i stället för under Bahamasflagg. Ett alternativ hade också kunnat vara en tysk besättning under Bahamasflagg, men det ser vi inte som aktuellt.

Anf. 29 TOM HEYMAN (m) replik:

Fru talman! Det är klart att en tysk besättning kunde ha varit ett alternativ. Det är dessutom ganska naturligt när det gäller ett tyskt rederi. Att ett tyskt rederi sätter en båt under svensk flagg kan man inte kalla inflaggning, utan anledningen till att man har fem båtar med svensk besättning och enbart två under tysk är att den svenska besättningen har varit billigare. Det är definitivt inte fråga om någon inflaggning när ett tyskt rederi sätter båtar under svensk flagg.

Anf. 30 CATHERINE PERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag uppfattade inte att Tom Heyman ställde någon fråga till mig. Jag vill bara återigen betona att det som vi nu har gjort är att vi har analyserat situationen. Vi brukar inom socialdemokratien säga att vi får laga lite efter läglighet. Först analyserar man situationen, och sedan agerar man politiskt. Jag menar att vi har gjort detta tillsammans med många av de andra partierna här.

Anf. 31 ELVER JONSSON (fp):

Fru talman! De gällande koncepten för sjöfartsstödet är viktiga för näringsens överlevnad. Vi står från Folkpartiets sida bakom grundbegreppen i utskottets förslag, och jag vill bara framföra några synpunkter som det kan vara angeläget att framöver ha i minnet när vi nu tar ett steg på vägen.

Ser vi i backspegeln finner vi att sjöfarten historiskt har varit av stor betydelse för hela landets utveckling. Innan vägnät och järnvägsnät var utbyggt var sjöfarten det helt dominerande transportslaget. Landtransporterna var i många fall förenade med stora umbäranden. Det var t.o.m. så att riksdagen under många år använde vattnet, öppet eller fruset, som sitt transportmedium.

Sedan dess har det kommit en rad nya kommunikationsmedel, men sjöfarten finns kvar och kommer också i framtiden att spela en stor roll för våra utrikes förbindelser, bl.a. mot bakgrund av den europeiska integrationen. Sjöfarten är den transportgren som står för den största delen av transportererna i den svenska produktionen.

Svensk sjöfart har mött konkurrens från flera håll, dels från europeiska länder, t.ex. från Norge och Holland, som har statliga stöd som inte liknar våra, dels från asiatiska länder och andra östländer med låga bemanningskostnader.

För att möta den här problematiken tvingas svensk sjöfart att konkurrera med metoder som säkerhet, effektivitet och kvalitet, men att avhjälpa hoten mot den svenska sjöfarten med breda industristöd är inte ekonomiskt möjligt. Jag tror också att det skulle vara en stor otjänst både mot branschen och mot näringspolitiken i stort. Det är bra att rederistödet i sin nuvarande form ersätts med en s.k. nettolösning.

Långsiktigt har det en väldigt stor betydelse, vars potential jag tror att många underskattar, att sjöfarten är ett miljövänligt transportalternativ. Det är viktigt att notera att vi inte behöver ha olje- och kemikalietransporter på våra vägar, där olika typer av haverier tenderar att bli dramatiska. Våra vatten erbjuder lugnare färdvägar i sådana sammanhang.

Fru talman! Jag skulle vilja säga en sak som inte har tagits upp här. När vi talar om sjöfart tänker vi ofta på stora och långa båtar för oceanfärder och liknande. Men vi hör inte talas om insjöfart. Den är inte explicit med här, men den är en del av sjönäringen.

Det är viktigt att vi också i denna kammare har i minne att båttransporter på Vänern har en väldigt betydelse för vårt land. De är viktiga för arbetsplatser och samhällsservice. Hamnarna runt Vänern, Trollhätte kanal och Vänersjöfarten måste ges ett stöd. Det var också något som ambassadör Bengt K. Å. Johansson noterade tydligt i sin utredning.

Nu när man i infrastrukturpropositionen närmast har glömt bort Vänertrafiken är det viktigt att vi ser upp så att den kan hävdas och att vi

inte bara ägnar oss åt de andra trafiklederna. Nu säger utskottets talesman: Bättre sent än aldrig, och känner sig vara både lättad och glad över framgången och är tillfreds. Återigen är det steg på vägen.

Det är intressant att notera att hela förslaget är villkorat, dvs. om det kan godkännas av EU-kommissionen. Vi vet av andra erfarenheter att det är långt ifrån säkert att svenska regeringen har framgång med det som ska prövas. Det må vara konkurrensverk, EU-domstol eller något annat. Ibland handlar det också om den egna oföretagsamheten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Sjöfartsstöd

5 § Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen

Föredrogs

justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU2

Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen (prop. 2000/01:133).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut fattades under 10 §.)

6 § Krigsmaterielexporten år 2000

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU14

Krigsmaterielexporten år 2000 (skr. 2000/01:114).

*Krigsmaterielexporten
år 2000*

Anf. 32 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Dagens debatt har rubriken Krigsmaterielexporten år 2000 och omfattar regeringens skrivelse *Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2000* samt tillhörande motioner. Detta ärende behandlades av utrikesutskottet i våras. Betänkandet återkommer som bekant i princip varje år. Frågan är om det har hänt något nytt sedan vi behandlade frågan sist. Det har hänt väldigt mycket även på exportkontrollområdet. Jag vill särskilt nämna två exempel.

Det första är frågan om s.k. lätta vapen, som på engelska benämns *small arms and light weapons*. Det är ett växande problem. I dag beräknas det finnas omkring 500 miljoner lätta vapen på drift runtom i världen. Det genomfördes en FN-konferens om handel med lätta vapen i New York i juli i år som inte resulterade i det kraftfulla handlingsprogram som Sverige och EU hade arbetat för och hoppats på.

Här måste Sverige fortsatt vara pådrivande för att få fram internationella gemensamma åtgärder för att bättre kontrollera spridningen av lätta vapen. Detta ska naturligtvis ske genom förbättrad exportkontroll från så många länder som möjligt. Men det gäller också att få fram internation-

ella system för märkning och identifiering av vapen för att underlätta spårning.

Den andra frågan jag vill ta upp gäller den nya lag som antogs förra året. Europeiska unionens råd antog i juni förra året en ny rådsförordning om upprättandet av en ny gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden. Den kan man också läsa om i betänkandet. Förordningen innebär att utrymmet för och behovet av nationell särreglering ytterligare minskar.

Syftet har varit att så långt som möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de nationella systemen för kontroll av export till tredjeland stärks och harmoniseras. Rådsförordningen kompletteras av ny svensk lag, lagen om produkter med dubbla användningsområden, och av tekniskt bistånd med tillhörande förordning. Jag återkommer till den.

I betänkandet har vi moderater en reservation. Jag vill passa på att yrka bifall till reservation nr 5. I vår motion säger vi att det europeiska samarbetet kring försvarsindustri och exportkontroll utvecklas snabbt och att Sverige borde ta initiativ för att möta den snabba utvecklingen.

Sverige måste nu arbeta för att införa gemensamma exportregler för krigsmateriel inom EU. En sådan process kommer att ta åtskilliga år. Det är därför viktigt att redan nu inleda det arbetet. För att kunna övervaka dessa gemensamma regler bör det etableras en gemensam EU-myndighet för kontroll och tillsyn av export av krigsmateriel. På sikt bör vi även överväga att den gemensamma marknaden också ska innefatta krigsmateriel.

Våra yrkanden avstyrks av utskottsmajoriteten, men jag finner inte resonemanget riktigt logiskt. Jag tycker nämligen inte att det är så långsökt att dra paralleller till den tidigare nämnda nya rådsförordningen och nya lagen om produkter med dubbla användningsområden.

Regeringen skriver så här: Gemenskapstillståndet får ses som ett viktigt led i strävan att ytterligare harmonisera den gemensamma exportkontrollen. Den nya tillståndstypen förenklar för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan åberopas oavsett var utförelsen från EU äger rum. Det nya gemenskapstillståndet är samtidigt ett uttryck för den samstämmighet som råder mellan medlemsstaterna beträffande export till vissa tredjeländer.

Jag har svårt att förstå att samma parti kan vara så negativt till vårt förslag. Samma resonemang borde kunna vara giltigt även när det gäller krigsmateriel. EU-gemensamma exportregler innebär inte bara fördelar för exporterande företag. Det viktigaste är att vi gemensamt tar ansvar för vad som över huvud taget får eller kan tänkas exporteras till tredjeland utanför unionen. Det tycker jag är att ta ansvar.

Fru talman! När vi debatterar vapenexporten måste vi bära i minnet att vapen i sig inte har några egenskaper, vare sig onda eller goda. Däremot kan syftena från användaren vara olika. Vapen i fel händer får förödande konsekvenser medan vapen i rätt händer kan vara nödvändiga för att säkra frihet och fred. Sverige ger omfattande vapenhjälp till Estland, Lettland och Litauen för att stärka säkerheten i Östersjöområdet. Det tycker vi är ett gott syfte.

Fru talman! Vi har i demokratiska länder ett gemensamt moraliskt och politiskt ansvar för att hindra spridningen av vapen till regimer som

använder eller kan komma att använda vapnen för att hota och angripa andra stater eller förtrycka den egna befolkningen. Här tror vi att gemensamma EU-regler kan vara ett led att göra kontrollen bättre och göra det lättare att ta det ansvaret.

Prot. 2001/02:17
24 oktober

*Krigsmaterielexporten
år 2000*

Anf. 33 BERIT JÓHANNESSON (v):

Fru talman! Vi diskuterar här utrikesutskottets betänkande om vapenexport år 2000. I regeringens skrivelse över krigsmaterielexporten år 2000 visas att krigsmateriel för krig ökade med 119 % jämfört med år 1999. Sedan år 1998 har tendensen varit ökande vad gäller vapenexportens andel av den totala varuexporten både i procent och i fasta priser. Fram till år 1998 var tendensen i stället sjunkande.

Naturligtvis har vapenindustrin liksom andra företag intresse av att sälja. Försvarsindustrin är nöjd. Man säger: "Bakom orderboomen 2000 ligger stora framgångar på exportsidan. När hemmamarknaden viker har svensk försvarsindustri lyckats sälja bra utomlands. Och det är ingen slump sade Percurt Green i mars i år som VD för Sveriges försvarsindustriförening. Industrin har strukturerats om radikalt och koncentrerar sig nu på att bli ledande inom valda nischer på världsmarknaden."

Regeringen och myndigheterna gör stora exportansträngningar inom det här området. Dessa exportansträngningar är inte jämförbara med andra exportstimulerande åtgärder. Det är inte kylskåp det gäller utan krigsmateriel.

Att på det här sättet stödja vapenindustrin anser vi går stick i stäv med de ambitioner och den tradition som Sverige har på nedrustningens område. Dessa aktiva exportansträngningar undergräver också trovärdigheten för svenskt arbete för fred, bistånd och konfliktförebyggande.

I Vänsterpartiet har vi i en omfattande motion klargjort vår syn på den svenska vapenexporten. Under 14 hemställanspunkter har vi föreslagit en strategi som skulle förändra vapenexporten på ett positivt sätt från vår och många andras synpunkt. Men det är klart att det inte är till fördel för försvarsindustrin.

Jag kan inte ta upp alla förslag utan koncentrerar mig på några av de viktigaste.

Vi föreslår att den svenska lagstiftningen om krigsmaterielexporten ska ändras och göras mer restriktiv i syfte att exporten på lång sikt ska upphöra helt. Vi vill ha hårdare krav på dispens och vidare att demokratikriteriet införs. Utskottet säger att den svenska inriktningen är relevant och bör behållas. Vi delar alltså inte utskottets bedömning i de här frågorna.

Intresset från industrin att sälja och det tryck som sexnationsavtalet t.ex. innebär kommer att påverka exporten i mer negativ riktning enligt vårt sätt att se. En restriktivare användning av nuvarande regler till att börja med, en lagändring i mer restriktiv riktning och ett demokratikriterium skulle innebära att svenska vapen inte spreds till länder som inte borde få köpa.

Offentligheten i vapenexportfrågor är viktig. En brittisk organisation som heter Saferworld har undersökt EU-ländernas officiella redovisningar av vapenexport, och Sverige får här kritik. De senaste åren har vi halvat efter.

Enligt EU:s uppförandekod för vapenexport ska medlemsländerna redovisa för varandra vilka licensansökningar man avslagit. Holland och England redovisar också detta i sina årliga offentliga rapporter. Detta anser vi också ska vara ett kriterium och rutin för svensk del.

Utskottets motiv för avslag på detta förslag är att det är mycket sällan man gör direkta avslag, utan dessa besked kommer i ett mycket tidigt stadium. Men det här argumentet anser inte vi vara tillräckligt tungt i jämförelse med den öppenhet som en redovisning skulle innebära.

Vi har också lagt fram ett förslag som innebär att följdleveranser ska omfattas av samma exportregler som nyleveranser. Vänsterpartiet menar att hela krigsmaterielsystem aldrig får betraktas och exporteras som följdleveranser. Vi kräver också stopp av all export av ammunition och reservdelar till stater som kommer i krig eller av andra orsaker inte uppfyller riktlinjerna för svensk vapenexport.

Fru talman! Jag vill också ta upp frågor om klusterbomber och utarmat uran, för de ingår också i det här betänkandet.

Vi har i en motion föreslagit att Sverige i FN ska arbeta för att användningen av klusterbomber förbjuds i enlighet med Ottawakonventionens regler.

Utskottet har svarat mycket positivt på motionen. Det pågår en diskussion inom ramen för den s.k. vapenkonventionen CCW om reglering av s.k. explosiva lämningar av ett krig. Det inkluderar substridsdelar i klusterbomber.

Bakgrunden till diskussionerna inom CCW är ett initiativ som har tagits av Internationella Rödakorskommittén. Sverige är drivande i dessa frågor, och utskottet anser att det är bättre att driva frågan här än att inkludera den i Ottawakonventionen. För min del ser jag inte några bekymmer med detta. Det är oerhört många barn som skadas och t.o.m. dör på grund av klusterbomber som fungerar precis som minor. Det var därför vi föreslog att frågan skulle inkluderas i Ottawakonventionen. Men huvudsaken är att frågan drivs hårt av Sverige och att vi når resultat, inte inom vilken konvention ett förbud kan inkluderas i. Därför ställer vi oss bakom utskottet i dessa delar.

Däremot ställer vi oss inte bakom utskottets svar på motionen om att vi i FN ska verka för att utarmat uran i projektiler förbjuds. Utskottet har förståelse för oron som uttrycks avseende hälsa och miljö, säger man. Men det finns inte enligt utskottet vetenskapliga bevis på att det skulle innebära någon farlig strålnings- eller toxisk risk. Vidare har FOI sagt att det inte finns bevis på att utarmat uran medför medicinska eller ekologiska konsekvenser, vare sig akut eller på lång sikt.

Då undrar jag varför FOI skriver i sin skrift *Utarmat uran*: Vid röjnings- och saneringsarbete ska man sätta på sig sitt individuella andningsskydd samt kraftiga handskar om man ser skador på stridsvagnar som gör att man misstänker att utarmat uran kommit till användning. Klädseln ska vara så tät som möjligt och man ska givetvis inte vistas längre i området än absolut nödvändigt.

I SSI:s rapport till FN efter undersökningarna i Kosovo och Serbien gavs en del rekommendationer för att skydda befolkningen. Man skulle undersöka vattenkvaliteten noga, också boskapen skulle undersökas, man skulle täcka över med cement de hål i marken man fann efter projektiler. Varför, om det inte är farligt? Varför förnekade Nato både i Gulfkriget

och på Balkan att utarmat uran hade använts tills de blev överbevisade om motsatsen och var tvungna att erkänna det om det är ofarligt? Varför finns det stränga regler som amerikanska soldater ska följa som säkerhetsåtgärder när de sanerar en stridsvagn där utarmat uran använts, liknande regler som FOI har rekommenderat?

Vi har många exempel på att fakta förtigits för vinnings skull. Det är billigare att använda utarmat uran i projektiler än t.ex. wolfram.

Det svenska försvaret hade en valmöjlighet på 60-talet. Då forskades det just om användningen av utarmat uran i projektiler. Men eftersom man ville kunna använda projektiler både till övningar här hemma och i ett skarpt läge, valde man försiktighetsprincipen och valde wolfram. Det är försiktighetsprincipen som borde väljas och förbud införas på grund av riskerna för efterkommande generationer.

Fru talman! Naturligtvis ställer vi oss bakom alla reservationer som har inlämnats från vår sida av vilka även Miljöpartiet är med på en del. Men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservationerna 3, 4 och 7.

Anf. 34 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 3, 4 och 6.

Svensk utrikespolitik ska utmärkas av ett understöd av demokratiska krafter och en demokratisk utveckling i olika delar av världen. I konsekvens med en sådan politik borde inte Sverige exportera krigsmateriel till diktaturer. Det borde införas ett demokratikriterium och ett visst krav på folkstyre när det gäller de länder som Sverige ska exportera krigsmateriel till.

Vad värre är är att vi inte ens följer de regler som vi har kommit överens om i riksdagen för vad som ska gälla för vapenexport, nämligen att krigsmateriel inte ska säljas till stater och regimer som grovt och omfattande kränker de mänskliga rättigheterna eller som har inre väpnade oroligheter och befinner sig i väpnad konflikt. Vi följer inte heller dessa regler.

Vi finner i en sammanställning gjord av Svenska freds- och skiljedomsföreningen att krigsmateriel exporteras till flera stater och regimer som inte uppfyller riksdagens riktlinjer.

Under perioden 1998–2000 har svenskt krigsmateriel exporterats till Brasilien, Indien, Pakistan, Malaysia, Mexiko, Nepal, Saudiarabien, Tunisien, Turkiet och Venezuela. Turkiet kränker de mänskliga rättigheterna i en sådan omfattning att landet inte kvalificerar sig för medlemskap i EU, enligt Sveriges utrikesminister. Ändå tillåter regeringen export av krigsmateriel till samma regim. Saudiarabien kränker systematiskt och omfattande de mänskliga rättigheterna.

Indien och Pakistan är involverade i en av världens potentiellt farligaste konflikter eftersom båda staterna är kärnvapenstater. Pakistan leds dessutom av en militärdiktatur.

Detta är några flagranta exempel på att Sverige inte följer de regler som Sverige har antagit för krigsmaterielexport. Jag efterlyser att Sverige följer dessa regler och att Sverige dessutom antar ett demokratikriterium för export av krigsmateriel.

Anf. 35 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag vill först bemöta Ingegerd Saarinens påstående om att man inte följer de regler som finns. Detta är ju en fråga som vi vet regelmässigt anmäls till KU, och som regel får den också viss medial uppmärksamhet. Däremot har vi inte sett att det har blivit några anmärkningar i KU. Vi har nu haft samma minister i en följd av år, och det finns ingenting att hämta. På så sätt har Saarinen inget stöd för sina påståenden här i kammaren, vilket jag tycker är anmärkningsvärt.

Nu ska jag övergå till att ge en liten redovisning av det här betänkandet. Behandlingen av betänkandet, *Krigsmaterielexport 2000*, visar att det ändå finns ett stort mått av samsyn i dessa frågor. Detta är något som kan länkas samman med att vapenexporten bygger på en avvägning mellan svensk utrikespolitik och försvarspolitiska intressen. Vapenexportfrågan hänger med andra ord inte fritt i luften. Därför kan vi inte ta ställning utan koppling till dessa båda andra politikområden.

Det här är ett område där det behövs långsiktighet. Samtidigt som långsiktigheten är nödvändig känner många behov av att reagera på dagsaktuella händelser här hemma såväl som i vår omvärld. Åter kommer vi in på vikten av avvägning mot stabiliteten i säkerhetspolitiken. Vi har ett ansvar för att vår militära alliansfrihet inte undergrävs.

Fru talman! I det betänkande som vi nu har framför oss behandlas den svenska exportpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2000. Jag vill understryka att det just är för år 2000. Vidare vill jag så här inledningsvis också yrka bifall till utskottsmajoritetens förslag i betänkandet och avslag på de reservationer som har framförts här i dag.

Utskottet har bemödat sig om att i betänkandet ge information om bakgrunden, lagtexten kring krigsmateriel och riktlinjer för krigsmaterielexporten. Läsaren finner också information om den 1996 inrättade Inspektionen för strategiska produkter, som också har hand om frågor omkring kemiska vapen, och om Exportkontrollrådet. Man kan studera informationsverksamheten omkring exportkontroll och hitta adressen till webbplatsen. Även SIPRI:s webbadress finns angiven. Den innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt viss statistik över innehav och export. Andra punkter är FN-registret, annan internationell rapportering om vapenöverföring och exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden.

Sedan går betänkandet alltmer över i substans och motioner som åtföljs av utskottets överväganden. Under punkten Utskottets överväganden vill jag peka på s. 19, under rubriken Aktuella initiativ för att begränsa vapenhandeln. Det handlar om initiativ som förhandlingarna i Wien om illegal handel och tillverkning av handeldvapen vars protokoll blev grunden för FN:s generalförsamlings möte i juni i år. I betänkandet skrev vi före sommaruppehållet att det antas bli ett juridiskt bindande protokoll mot illegal tillverkning av och handel med handeldvapen. Tanken var att detta protokoll skulle bli ett supplement till FN-konventionen mot transnationell organiserad brottslighet.

En utvärdering får vänta, men vi kan redan nu konstatera att man kunde ha nått längre i New York i somras. Hade konferensen hållits efter den 11 september finns det ju anledning att tro att vi hade kunnat komma längre. Nu kan vi se fram emot år 2006, då man senast ska hålla en uppföljningskonferens. Men detta är ett område som redan nu borde gå in i

det paket mot terrorism som nu växer fram internationellt. USA vägrade acceptera ett förbud mot stater att exportera till icke-statliga aktörer. Samtidigt vet vi att nio av tio som dödas i krig faller för lätta vapen och att såväl användare som offer är barn. Brottssyndikat och terrorister finns med i den här otäcka bilden.

Faktum är också att en stor del av de cirka en halv miljard lätta vapen som nu är i omlopp på den illegala vapenmarknaden ursprungligen kommer från den lagstadgade exportmarknaden, från några av världens rikaste och mäktigaste länder. Alla måste inse att handeln med lätta vapen är ett jättelikt problem världen över och att vapen når terroristgrupper.

Därför är det bra att vi har ett redovisningssystem som är *en* viktig faktor för att få ett annat tillstånd i världen. Här tycker jag att Sverige har ett gott exempel att visa upp som det också är möjligt för andra att lära sig av.

Fru talman! Klockan tickar på, så jag måste nu gå över till själva motionsbesvarandet. Vänsterpartiet vill i sitt yrkande 1 att nuvarande lagstiftning ska tolkas restriktivt. Men här har Vänsterpartiet feltolkat själva sakfrågan. Det kan inte ankomma på riksdagen att tolka tillämpningen hur sympatiskt det än kan låta. Här är tågordningen att bedömningsgrunderna för exportbeslut återfinns i de riktlinjer som är parlamentariskt förankrade. Exportkontrollrådet är också parlamentariskt förankrat. Det kan som sagt inte vara riksdagen som ska tolka det här, utan det ska göras på annat sätt.

I yrkande 2 framför samma parti att exporten ska upphöra helt. Nu kanske jag har missat vilket år detta var tänkt att ske. Det året får Vänsterpartiet gärna upprepa. Majoriteten anser att Sverige som ett alliansfritt land måste kunna säkerställa en betryggande tillgång till vapen.

I sitt tredje yrkande tar Vänsterpartiet upp övrig krigsmateriel och krigsmateriel för strid. Jag kan bekräfta att vi sedan 1992 har en sådan uppdelning. Så långt har vi samma bild av läget, men majoriteten anser därutöver att det är relevant att man i prövningen av enskilda exportaffärer ska kunna göra skilda bedömningar beroende på vilka egenskaper materielen har. Sedan vet jag också att det ibland finns svårigheter att kategorisera. Det ligger ju i sakens natur. Delvis skilda kriterier fyller ändå en funktion för export av krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel. Övrig krigsmateriel inkluderar minröjningsutrustning, skyddsmateriel – något som är ytterst aktuellt i dessa dagar – och bärgningsfordon. Det inkluderar också t.ex. radarutrustning. Krigsmateriel för strid förknippar vi kanske med krigsmateriel rent allmänt. Det handlar alltså om förstörelsebringande vapen och liknande.

MR-kravet har som jag tidigare anfört kommit att omfatta en större mängd materia under senare år. Totalt har 52 länder mottagit leverans av svensk krigsmateriel under år 2000. Huvudsakligen har de här leveranserna gått till Norden. Asien har minskat något och Latinamerika har gått upp något.

Vi har också hört att man här från talarstolen har framfört att man vill lyfta demokratikriteriet. På den punkten har regeringen aviserat att man kommer att ta initiativ till en översyn. Nu vill jag bara säga att det inte är så lätt att definiera demokrati heller, men översynen är tänkt att lägga grunden för en utvärdering av regelverket för svensk krigsmaterielexport.

Följdleveranserna tas också upp på några ställen. Svaret kan enkelt uttryckt vara att dessa är en förutsättning för att Sverige ska uppfattas som en trovärdig leverantör. Det är också så att det här läget kan brytas om det uppstår något som kallas ovillkorligt hinder. Som exempel på ett sådant ovillkorligt hinder brukar man nämna ett beslut i FN:s säkerhetsråd om vapenembargo. Det finns ingen given rätt till följdleveranser, det är viktigt att understryka.

I fråga om korruption vill jag sticka emellan och muntligt upprepa det utskottet skrivit, nämligen att vi välkomnar att Sverige tagit initiativ på ett område som är svårt att nå med genomskinlighet. Det seminarium kring korruption som hållits med ett tjugotal deltagare från olika länder lyckades belysa frågeställningen och peka på existensen av korruption. Vi vill ju gärna tro att det är långt borta och att det här inte är något som är kopplat till västerländska demokratier, men på detta seminarium fick man en bred belysning av frågan.

Med det glider vi också in på moderaternas motion. Fru talman! Moderaterna vill ha en gemensam myndighet inom EU för kontroll och tillsyn av export av krigsmateriel och strategiska produkter. Utskottets majoritet tillbakavisar detta önskemål mot bakgrund av att vi gemensamt lägger vikt vid den nationella beslutanderätten. Det är oerhört viktigt att vi har den kvar.

Sedan har man också från något håll velat lyfta fram Nederländerna och Storbritannien som exempel som vi borde följa. Det är klart att vi alltid ska vara öppna för att titta på andras exempel och våga jämföra oss och lära av andra. Här är det naturligtvis intressant att se på hur de båda länderna har valt att formulera sitt redovisningsansvar och hur de redovisar sina avslagna exportansökningar.

Lagbeslut när det gäller licensansökningar ska enligt EU:s uppförandekod meddelas till regeringarna i de andra medlemsländerna, men man behöver inte offentliggöra dem. Skillnaden mellan systemet i Nederländerna, Storbritannien och Sverige är att här får företagen svar genom informella förhandsbesked, ibland muntliga på ett mycket tidigt stadium. Vi hanterar i praktiken avslagen på ett annat sätt, vilket också naturligtvis slår igenom på möjligheten att tillgodose en del motionärers önskemål om skriftliga redovisningar. Jag tycker att det system som vi har är tillfyllt och att insynen är tillgodosedd på många andra sätt.

Fru talman! Jag har inte svårt att sätta mig in i den oro som många har känt inför de larm som har kommit om utarmat uran. Men jag kan konstatera att vi i dag inte har något vetenskapligt underlag som understöder den oron. Men detta faktum undanröjer naturligtvis inte vår egen oro. När man talar om uran ger själva ordet upphov till oro. Därför är det viktigt att den här frågan följs. Om vi framdeles får medicinska bevis på att utarmat uran i ammunition ger sådana hälso- och miljöskador som motionärerna hävdar kommer utskottet enligt sina skrivelser att verka för ett förbud av denna typ av ammunition och dess användning. Just nu finns det inga förutsättningar för att få till stånd ett förbud mot utarmat uran i projektiler. Men det är väldigt viktigt att vi under tiden, när vi känner denna oro, ändå är väldigt försiktiga. Därför tycker jag att det är bra att de som hanterar detta också har arbetsmiljöbeskrivningar som verkar för försiktighetsprincipen.

WEAG är ett samarbetsforum för materielanskaffande myndigheter mellan de deltagande länderna. Ämnena är försvarsforskning och försvarsupphandling, men det omfattar inte försvarsmaterielproduktionen eller försvarsindustrin i sig. Detta gör att WEAG inte någon direkt relevans för exportkontrollen utan den är, liksom tidigare, underställd varje lands nationella kontroll.

Anf. 36 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Jag tog i mitt anförande upp något som jag inte fann logiskt, nämligen att socialdemokraterna och regeringen talar väldigt väl om den nya rådsförordningen som också är en lag här i Sverige och som gäller produkter med dubbla användningsområden där man prisar de fördelar som det ger både för svenska exporterande företag och för den samsyn som präglar export till tredje land.

I dag vet vi att det är svårt att göra gränssdragningar. Vi har något som heter produkter med dubbla användningsområden. När det gäller krigsmateriel har vi krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel.

Fr.o.m. den 11 september har vi också sett att saker och ting som vi aldrig trodde kunde användas som vapen kan det. Det gör att min fråga till Carina Hägg blir: Vore det inte logiskt att låta exportkontrollen även gälla för krigsmateriel? Om den kan gälla för produkter med dubbla användningsområden, så borde det också vara bra att ha EU-gemensamma regler för krigsmateriel.

Anf. 37 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Karin Enström har naturligtvis rätt när hon talar om gränssdragningsfrågor. Så fort man har en gräns uppstår det också gränssdragningssvårigheter. Nu tycker jag att man kan hantera dem väldigt väl. Men man kan inte förneka att de uppstår lite då och då. Jag tycker att det som vi fram till nu har ställt oss bakom är en bra avvägning gentemot det som vi känner att vi vill ha nationellt ansvar för.

Jag kan därför i dagsläget inte se att det finns någon substans som talar för att man ska gå längre och ta ytterligare steg på detta område. Det finns inte heller någon politisk vilja i nuläget att ta fler steg på detta område. Däremot måste vi naturligtvis alltid sträva efter att ha en så restriktiv samsyn som möjligt inom EU-området och gärna i en vidare krets av länder.

Anf. 38 KARIN ENSTRÖM (m) replik:

Herr talman! Carina Hägg tycker att det är bra på det ena området men kanske mindre bra på det andra området. Men jag har fortfarande inte fått några riktigt bra förklaringar till detta. Om man inte har nationellt självbestämmande över strategiska produkter så är frågan om man redan har gett bort detta.

Jag tror i stället att det vore bra om socialdemokraterna vågade erkänna att man gillar detta med samarbete, att vi fortsätter att samarbeta med de europeiska länderna och att detta snarare bara är en tidsfråga.

Det vore bra om Carina Hägg kunde svara på detta.

Anf. 39 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag kan bekräfta det som Karin Enström lyfter fram. Naturligtvis är det bra att samarbeta när vi har ett intresse av att samarbeta och när det ligger väl i linje med de politiska strävanden som vi har. Och vi ska själva välja vilka områden som vi ska samarbeta på. Jag tycker att vi fram till nu har haft en mycket väl avvägd mix på detta område som gynnar oss nationellt. Det är ett bra komplement och verktyg för oss när vi jobbar på den internationella arenan, naturligtvis inklusive EU-samarbetet.

Anf. 40 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Herr talman! Carina Hägg är totalt reservationslös och okritisk till den vapenexport som sker från Sverige. Hon har tydligen inga bekymmer när det gäller MR-frågorna i dessa länder. Hon har tydligen inga bekymmer när det gäller konflikten mellan Indien och Pakistan. Hon tycker att det är helt okej att exportera till Indien som har brister när det gäller mänskliga rättigheter men som också är i konflikt i Kashmirområdet. Hon har inga betänkligheter när det gäller Pakistan som styrs av en militär som tillsattes efter en kupp.

Jag tycker att det är så tragiskt att Carina Hägg inte har någon kritik och inte lyfter fram MR-frågorna på ett annat sätt, vilket t.ex. vi reserverar gör. Det är oerhört mycket mer betydelsefullt när det gäller svensk vapenexport att MR-frågorna får en högre status vid bedömningen än att Carina Hägg okritiskt accepterar det som sker i dag.

Anf. 41 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte hur jag ska tolka detta inlägg från Berit Jóhannesson. Hon försöker göra ett generalangrepp på mitt totala politiska engagemang här i riksdagen. Det går naturligtvis att tillbakavisa genom att peka på vad jag vill göra och vilka mina ståndpunkter är. Så detta tycker jag faller på sin egen orimlighet.

Naturligtvis är det oerhört viktigt att man väger in MR-frågor. Det är något som jag utgår från att man gör och noga tar reda på i praktiken utifrån dem som sitter i rådet och som har att avgöra dessa frågor. Jag tycker naturligtvis att det är oerhört viktigt, och ingen är naturligtvis oberörd av konflikter och övergrepp som sker runtom i vår värld.

Men vi har ändå en försvarspolitisk och säkerhetspolitisk linje. För att vi ska kunna hålla den är det också ett komplement att vi även har tillgång till försörjning av krigsmateriel. Och för detta försöker vi ta ett helhetsansvar och väga ihop det. Det är det arbetet som kan vara svårt, och det kräver ett mycket gott omdöme. Berit Jóhannesson visar i sitt inlägg att hon ställer sig vid sidan av och inte är beredd att ta ansvar. Hon kastar i stället enkla anklagelser omkring sig, vilket jag tycker är synd, eftersom detta är så viktiga frågor.

Anf. 42 BERIT JÓHANNESSEN (v) replik:

Herr talman! Jag är beredd att ta ansvar, men jag anser att dessa MR-frågor är oerhört betydelsefulla.

Jag vill ställa en fråga till Carina Hägg. Tycker Carina Hägg inte att MR-frågorna när det gäller Indien, Pakistan och även Brasilien har en oerhört stor betydelse? Anser inte Carina Hägg att det är beklagansvärt

att vi exporterar till Indien och Pakistan när det finns en konflikt mellan dessa länder när det gäller Kashmirområdet? Jag vill ställa en direkt fråga till Carina Hägg. Tycker inte Carina Hägg att det är fel att exportera när det ser ut som det gör när det gäller både konfliktsituationen och MR-frågorna i dessa länder?

Prot. 2001/02:17
24 oktober

*Krigsmaterieexporten
år 2000*

Anf. 43 CARINA HÄGG (s) replik:

Herr talman! Naturligtvis är det oerhört viktigt att man väger in alla fakta och all oro som man har, att man tittar noga på den demokratiska utvecklingen som är nära kopplad till situationen för mänskliga rättigheter och att man har en grundlig genomlysning av de förutsättningar som finns på lång sikt för att arbeta med frågor om export till olika delar av världen och olika länder.

Naturligtvis är detta något som ligger i de riktlinjer som man har att arbeta med i den långa räckan av beslut som föregår ett beslut om export. Jag tycker därför att det finns en parlamentarisk insyn, ett regelverk och ett aktivt engagemang i denna kammare att följa, och vi granskar vad som händer och sker.

Jag kan återigen säga att det finns ingen prickning här. KU granskar detta varje år, och varje år får man också godkännande för vad som skett när det gäller att man har följt de råd och anvisningar, de riktlinjer, som riksdagen har satt upp för detta arbete.

Anf. 44 ÅKE CARNERÖ (kd):

Herr talman! I detta betänkande behandlas regeringens skrivelse till riksdagen angående redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel under år 2000. Jag yrkar bifall till utrikesutskottets förslag i betänkande nr 14.

Den svenska krigsmaterieexporten är omgärdad av restriktiva nationella regler. Krigsmateriel får varken tillverkas i landet eller exporteras utan tillstånd, och all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Två övergripande kriterier medger dock utförelse eller samverkan: dels att utlandssamverkan är erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna eller målen för den svenska utrikespolitiken.

Tillstånd till följdleveranser ska inte ges om det finns ovillkorliga hinder, dvs. om de strider mot internationella överenskommelser som Sverige biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller folkrättsliga regler om export.

EU:s gemensamma uppförandekod för vapenexport från år 1998 innehåller kriterier för export och är en minsta gemensam nämnare på exportkontrollområdet. Medlemsstaterna kommer enligt denna kod *att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra* vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer. Arbetet för en internationellt samordnad restriktiv syn på vapenexport är en god fredsfrämjande åtgärd som bör förstärkas.

Fr.o.m. den 1 januari i år finns det även en förordning från Europeiska rådet om kontroll av produkter med dubbla användningsområden kompletterad med en svensk lag. Syftet med EG-förordningen har varit att så långt som möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter

inom den inre marknaden, samtidigt som de olika nationella kontrollerna av export till tredje land stärks och harmoniseras.

Herr talman! Några fakta om den begränsade exporten av krigsmateriel under år 2000 kan nämnas. Dess andel av den totala varuexporten är 0,55 %. Värdet för år 2000 av beviljade utförseltillstånd ligger mycket nära genomsnittet för den redovisade tolvårsperioden. Värdet av exportleveranserna var 4,3 miljarder kronor. Exporten motsvarade 39 % av försvarsindustrins totala försäljning. Övrig krigsmateriel minskade med 63 %, och krigsmateriel för strid ökade med 119 %. Dock måste man här hålla i minnet att enstaka försäljningar ett år kan leda till kraftiga svängningar i statistiken.

Herr talman! Vid behandling av förslaget till ny krigsmateriellag hösten 1992 ställde utrikesutskottet sig bakom att det är viktigt att Sverige under kris och krig självt måste kunna tillverka och underhålla vapen och annan materiel och att en inhemsk försvarsindustri utgör en väsentlig tillgång i den svenska säkerhetspolitiken.

Försvarsutskottet betonade samtidigt att en inhemsk industri bidrar till att skapa respekt för vår vilja och förmåga att föra en långsiktig och konsekvent försvarspolitik, att den ger oss förmåga att vidmakthålla och vidareutveckla anskaffade system och ger oss möjlighet att förbättra försvarsförmågan i ett skymningsläge.

En inhemsk försvarsindustri är av stor försvarspolitisk betydelse. Exporten, utifrån den restriktiva svenska lagstiftningen, bidrar till att upprätthålla och vidareutveckla svensk kompetens och kapacitet och medför att försvarsindustrin uppfattas som en intressant partner i internationella sammanhang. Stabilitet och långsiktighet är nyckelord i sammanhanget!

Herr talman! Kristdemokraterna anser att det svenska försvarets främsta uppgift är att försvara landet mot väpnat angrepp och att värna vår fred, frihet och säkerhet. Därmed erkänner vi värdet av en inhemsk försvarsindustri som en säkerhetspolitisk tillgång. För att möta morgondagens hot och risker utifrån de fyra huvuduppgifterna måste det svenska totalförsvarets materielförsörjning säkerställas och vara i fas med den snabba teknikutvecklingen. Sveriges militära alliansfrihet bygger på att vi har tillräcklig inhemsk kompetens och kapacitet att utnyttja och underhålla vår försvarsmateriel.

Försvarsmaktens anpassningsförmåga är beroende av försvarsindustrins tekniska kompetens. Svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser medför ökade krav på samverkansförmåga, vilket underlättas av internationellt försvarsmaterielsamarbete.

Genom ett europeiskt försvarssamarbete och försvarsmaterielsamarbete stöds den svenska försvarspolitik, och vi undviker att hamna i ett läge med ett omfattande och ensidigt utlandsberoende. Alternativet till en internationell samverkan inom försvarsmaterielområdet är inte en fortsatt bred svensk försvarsindustri utan en krympande och på sikt uttraderad försvarsindustri.

Herr talman! Kristdemokraterna anser det vara värdefullt att Sverige internationellt fortsätter att verka för ökad kontroll och öppenhet på det här området. Regeringens skrivelse, årsboken från ISP, liksom dess hemsida, och årsrapporten utifrån EU:s uppförandekod sprider kunskap om exporten. Sverige rapporterar till FN:s register om sin import och export av tyngre vapen. Nyheterna i årets skrivelse är dels en tabell över bevil-

jade utförelsetillstånd fördelade på länder, dels en förteckning över exporterad krigsmateriel fördelad på länder enligt krigsmaterieförteckningens huvudområden. Det går med andra ord att utläsa vilken typ av materiel som olika länder köpt.

Herr talman! Respekten för mänskliga rättigheter är en central utgångspunkt vid tillstånd för export. De svenska riktlinjerna kräver en helhetsbedömning vid export, och den parlamentariska insynen tillgodoses via Exportkontrollrådet. Avslutningsvis konstaterar jag att det råder en bred politisk samsyn kring svensk försvarsmaterielproduktion och vapenexport. Det visar utskottets redovisning av de motionsyrkanden som behandlas.

Anf. 45 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Denna dag firar vi FN-jubileet, med anledning av skapandet av FN som en global organisation för världens stater. Vi har här i riksdagen hedrat FN:s födelse genom tal och musik, och vår talman har för riksdagens räkning lyft fram FN:s betydelse. Talmannen pekade på de stora framgångar som FN har haft men också på de problem som FN har stött på i sin verksamhet och som finns i dag.

Ett av de stora problemen, som jag ser saken, som FN inte har kunnat råda bot på är den militära upprustningen i världen. Förvisso har man på flera områden lyckats begränsa den militära upprustningen. Det exempel som flera framhållit här, arbetet kring lätta vapen, är en klar framgång. Jag är glad över att alla partier i riksdagen har engagerat sig i frågan och kan bidra till en minskning av förekomsten av lätta vapen.

Trots det måste man säga att den militära upprustningen och det faktum att världen satsar så oerhörda resurser på militär utrustning är ett stort bakslag för dem som arbetar för fred. Beklagligtvis finns också en viktig roll i den delen för svensk krigsmaterielexport – genom sin export bidrar ju också Sverige till militär upprustning världen över.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är befogat att vi en dag som denna då vi firar FN-dagen kunde ägna en tyst minut åt dem som fallit offer för svensk krigsmaterielexport. Vi vet ju att det är många som har dödats eller skadats just på grund av svenska vapen. Inte är det bättre att falla offer för vapen från andra länder, men det känns extra beklagligt för oss som svenskar att också vi deltar i detta.

Berit Jóhannesson har tidigare här för Vänsterpartiets del lyft fram våra betänkligheter och även de förändringar som vi vill se när det gäller lagen om krigsmaterielexport. Dessutom gäller det tillämpningen på olika sätt.

Jag ska helt kort uppehålla mig vid vad jag ser som ett särskilt svårt problem, nämligen följdleveranserna. Där accepterar vi som land inte export av nya system till länder som är diktaturer eller som befinner sig i väpnad konflikt. Beklagligtvis kan vi exportera till länder som redan har kontrakt – tolkningen av vad som är följdleveranser är där oerhört vid.

Hösten 1997 tillsattes en utredning vad gäller följdleveransbegreppet, och ett betänkande levererades något år senare. Det konstaterades att följdleveransbegreppet kan användas i stort sett i vilka situationer som helst.

Vi ser nu konsekvenserna av den tillämpningen. Indien, som har nämnts som exempel tidigare, har stått i fokus under hösten. Från svensk

sida har man godkänt att Bofors får sälja upp till 3 000 kanoner till Indien, vilket är betydligt fler än tidigare. Man hänvisar till följdleveranser. Enligt den reservation som Vänsterpartiet har avgett är det angeläget att se till att ett godkännande av följdleveranser genomgår samma förfarande som gäller för beslut att godkänna leveranser av nya system. Det är alltså väldigt tveksamt om det rör sig om följdleveranser eller inte.

Från majoriteten framhåller man att Sverige måste vara en trovärdig part i affärer, att Sverige inte kan bryta ingångna kontrakt osv. Men detta är en förevändning som inte håller i längden. Sveriges anseende och trovärdighet när det gäller mänskliga rättigheter borde väga tyngre. Det faktum att vi exporterar till Indien, som är en stat som befinner sig i en väpnad konflikt med Pakistan, är otvetydigt. Jag anser att följdbegreppet inte borde kunna användas vid export till Indien och även till andra länder.

Herr talman! Jag vill slutligen yrka bifall till Vänsterpartiets reservation nr 4 om följdleveranser.

Anf. 46 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Berit Jóhannesson inledde med att tala om sådant som vi inte har någon kunskap om, alltså om vissa rykten, gissningar och spekulationer om vart export kan förekomma i dag. Jag tycker att det är oerhört tragiskt att detta upprepas gång på gång i den här typen av debatter. Också Eva Zetterberg späder på det här.

Jag försökte att understryka i mitt inledningsanförande att det här handlar om exporten under 2000. Man blandar in sådant som inte har med behandlingen av detta ärende att göra. Då blir det svårt för övriga att ta del i den gissningslek som pågår.

Men jag vill ställa en annan fråga. Det har varit oerhört viktigt för riksdagen och för många av oss som är engagerade i dessa frågor att göra en distinktion i ansvaret. Utrikesutskottet har ansvaret för lagstiftningen och uppföljningen.

Jag ser att flera partier har låtit sig företrädas av ledamöter från försvarsutskottet. Det står naturligtvis var och en fritt att själv välja vilka företrädare man vill ha, men jag vill fråga om det är ett politiskt ställningstagande som innebär att man genom att ha detta upplägg för dagens debatt vill föra dessa frågor närmare försvarsmaterielfrågorna. Är detta ett politiskt ställningstagande för en framtida mer genomtänkt strategi är det väldigt politiskt värdefullt att kammaren får kännedom om det.

Anf. 47 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Jag måste tillstå att jag är något konfunderad över Carina Häggs frågor. Hon sade att Berit Jóhannesson skulle ägna sig åt rena spekulationer och vara ute på hal is. Det som Berit Jóhannesson tog upp i sitt anförande var välgrundad oro och olika rapporter som har inkommit. Jag fick den uppfattningen att Carina Hägg tillstod att oron när det gäller t.ex. uran var befogad, men då har jag tydligen inte förstått Carina Hägg fullt ut.

När det gäller detta med att vi tillsammans från olika partier skulle ha ingått en överenskommelse om att låta oss företrädas av representanter för försvarsutskottet måste jag tillstå att jag inte har någon insyn i hur olika partier har hanterat den frågan. Jag vet bara hur Vänsterpartiet har

gjort. Vi fann det vara lämpligt att i just den här debatten låta en av våra företrädare för försvarsutskottet hålla huvudanförandet. Det beror inte på att vi från utrikesutskottet har avhänt oss frågorna. Vi anser att detta i högsta grad är en fråga för utrikesutskottet, men det är också en fråga som i lika hög grad berör kunniga personer som sitter i försvarsutskottet.

Herr talman! Men jag tycker inte att jag har fått svar från Carina Hägg om detta med följdleveranser. Det är inte ett nytt problem som har uppstått under hösten 2001. Det här problemet har vi levt med väldigt länge i och med riktlinjernas utformning där man accepterar följdleveranser. Jag undrar: Känner Carina Hägg inte någon tveksamhet inför följdleveranser? Kan hon inte se att de skapar just de problem som jag och andra har beskrivit?

Anf. 48 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! En del av det som Eva Zetterberg tog upp har jag redogjort väldigt tydligt för i mitt anförande, och jag vill hänvisa till det.

Det är bra att vi nu fick ett klargörande om att dessa frågor inte ska ligga närmare försvarsutskottets ansvar. Det är oerhört viktigt att det finns en distinktion mellan vem som har det yttersta ansvaret för vapenanskaffande och vem som har ansvar för lagstiftningen. Vi vill att den ska vara restriktiv och att det inte ska finnas någon dubbelhet. Jag är i alla fall tacksam över att jag har fått det klargörandet, att det inte är någon förändrad politisk ståndpunkt som ligger bakom dagens upplägg. Jag tyckte att det var viktigt att få det klarlagt.

Anf. 49 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! Ja, Carina Hägg har fått det klarlagt. Det framgår tydligt av både mitt och Berit Jóhannessons anförande att vi båda lägger ansvaret på utrikesutskottet som också har att behandla frågan om mänskliga rättigheter. Våra anföranden hade ju det som en huvudpunkt, och det kan inte missförstås. Däremot har våra kolleger i försvarsutskottet ansvar för frågorna. Vi har också representanter i Exportkontrollrådet som också har att handlägga frågor av den här typen. Så där kan det inte råda någon tveksamhet. Men det är riksdagen som helhet som har att fatta beslut. Det är inte ett enskilt utskott som är ensamt ansvarigt för dessa frågor.

Men jag konstaterar med ett beklagande att min oro kvarstår när det gäller socialdemokraterna och majoriteten. Carina Hägg säger att det hela är väl avvägt i alla avseenden. Men hon kan inte nämna ett enda exempel där det finns problem. Jag ser att det finns väldigt tydliga problem, och ett av dem är att svensk krigsmaterielexport går till länder som systematiskt kränker mänskliga rättigheter och till länder som deltar i väpnad strid. Det beror inte på att riktlinjerna inte går tillräckligt långt eller är tillräckligt restriktiva för nya system, utan det gäller just följdleveranser.

Jag hoppas att Carina Hägg och andra kan ta till sig detta och se efter hur man skulle kunna begränsa och förändra följdleveransbegreppet.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 10 §.)

7 § Ungdomspolitik m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU2
Ungdomspolitik m.m.

Anf. 50 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Herr talman! I anslutning till detta betänkande ska vi nu behandla motioner som väcktes under riksmötena 1999/2000 och 2000/01. Alldeles nyligen har det varit ytterligare en allmän motionstid. Även i höst har vi kristdemokrater väckt en omfattande motion om ungdomspolitik. Någon gång under detta riksdagsår får vi alltså ytterligare ett tillfälle att diskutera ungdomspolitiken, och det är bra.

Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 1 under punkt 1.

Ungdomsfrågorna är mycket aktuella. Så sent som i går presenterades i Regeringskansliet slutbetänkandet från kommittén Valfärdsbokslut som heter just *Valfärdsbokslut för 1990-talet*. Med en gång ska sägas att jag inte har hunnit att läsa betänkandet, men rubrikerna i TV handlade faktiskt om ungdomars situation. Jag vill citera ur sammandraget av pressmeddelandet på regeringens hemsida:

”Ungdomar är en tredje grupp där vi redovisar en problematisk utveckling. Deltagandet i utbildning ökade visserligen men de ungas etablering i arbetslivet försköts samtidigt markant uppåt i ålder, vilket medförde tydliga inkomstförluster för gruppen. Generellt sett skedde en åldersförskjutning i välfärdens fördelning. Utvecklingen av inkomster och ekonomiska resurser tenderade att vara mer gynnsam ju äldre man blev. En särskilt oroande trend för de yngre var den kraftiga ökningen av psykisk ohälsa och otrygghet.”

Herr talman! Det är precis det vi pekar på i vår reservation. Det är så lätt att vi hamnar i frågorna kring bostad, utbildning, arbete, lön osv., och det är jätteviktigt. Men lika viktigt är välbefinnandet, dvs. hur man mår. Ungdomspolitiken måste bygga på en bredare helhetssyn än den som präglar inriktningen av 1999 års ungdomspolitik. Detta gäller bl.a. den enskildes överblick över sitt eget liv. Vi kristdemokrater tror att individens identitet formas i ett samspel med familj, vänner och andra små gemenskaper.

Frågor om välbefinnandet måste få en mera framträdande roll. I dag är det alltför många ungdomar som saknar vuxna i sin närhet – vuxna som orkar och har tid och vilja att vara den trygghetsfaktor som vi alla egentligen behöver. Under tonåren är den psykiska omvårdnaden mycket viktig, och jag utgår ifrån att regeringen uppmärksammar och snabbt vidtar åtgärder utifrån de oroande trender som presenterades i går i välfärdsbokslutet. Det skulle vara intressant att höra någon kommentar från majoriteten till om det möjligen kan få konsekvenser när det gäller synen på mål och delmål för ungdomspolitiken.

I betänkandet menar majoriteten att det inte finns någon anledning att nu, när målen tillämpats under ca 1 ½ år, ta ställning till om det behöver göras någon komplettering eller något förtydligande av målen eller av inriktningen av ungdomspolitiken.

Jag menar att den oroande trend som presenterades i går när det gäller den kraftiga ökningen av psykisk ohälsa och otrygghet är en orsak till

just en sådan komplettering. Jag menar inte att vi här i riksdagen löser alla frågor när det gäller ungdomspolitiken, men det behövs en aktiv ungdomspolitik, och det är viktigt att vi här i riksdagen får möjlighet att diskutera och besluta om både mål och delmål. Men det är också viktigt att våra samlade insatser inte utformas på ett sådant sätt att de leder till att de unga, deras föräldrar och andra vuxna i deras närhet inte känner sitt ansvar.

Ibland kan det i diskussionen förekomma uttryck som ”det är skolans ansvar” eller ”det är samhällets ansvar”. Inget kan vara mer fel. Vi har alla ett ansvar. Vi här ska ta ett aktivt ansvar för att stödja de frivilliga positiva krafterna i de ungas omgivning. Ett särskilt ansvar har vi för de mest utsatta.

Herr talman! När jag nu har tagit upp den psykiska ohälsan skulle jag helt kort vilja ta upp den fysiska hälsan också. Den har också försämrats. Enligt Socialstyrelsen har andelen överviktiga 18-åringar ökat från 7 till 18 % på 30 år. Vi vet att tidig övervikt kraftigt ökar riskerna för bl.a. hjärt- och kärlsjukdomar i framtiden. Ungdomars hälsomedvetande behöver stärkas, och ungdomars hälsa är en framtidsfråga. Här har t.ex. idrottsrörelsen en viktig roll att spela såväl när det gäller ungdomars fysiska som psykiska hälsa. Genom ett ökat idrottsutövande kan ungdomarna ges en bättre kondition, men de kan även genom gemenskap och stimulerande sysselsättning få en friskare själ. Det var ett exempel. Självklart har andra folkrörelser också en viktig roll i detta avseende.

Det är också viktigt att stärka unga människors vilja och förmåga att avstå från droger. Vi kristdemokrater anser att det är viktigt att uppmärksamma och stödja initiativ som tas för att skapa drogfria miljöer.

Nu kan det låta som att det bara är bekymmer med ungdomar och att vi med en djup suck här i kammaren måste lösa problemen. Jag tycker att det är angeläget att peka på de problembilder som finns och att dessa måste lösas. Men jag vill avsluta detta positivt.

Ungdomspolitiken måste ta sin utgångspunkt i och ta till vara det engagemang och de erfarenheter som ungdomar har i olika samhällsfrågor. På kulturområdet, t.ex., sker en spännande och intressant utveckling. Det kanske det alltid har gjort, förresten. Ungdomar tar egna initiativ och skapar egna kulturaktiviteter, och det finns ingen motsättning mellan att erkänna ungdomars egna kulturyttringar och att söka mer av samverkan över generationsgränserna.

Slutligen är det också en utmaning och ett ansvar för oss i de politiska partierna att tillvarata ungdomars engagemang och erfarenheter i det politiska arbetet. Jag skulle t.ex. vilja se fler ungdomar i beslutsfattandet.

Anf. 51 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! ”Vi tröttnade på att drömma stort och leva litet, så vi gav järnet för att leva vår dröm.” Det säger Tilde Björfors, Sveriges yngsta och definitivt enda kvinnliga cirkusdirektör – direktör för det i dag välkända Cirkus Cirkör. Hon berättade att hon när hon ville starta Cirkus Cirkör gick till kommunen och bad om hjälp. En efter en av tjänstemännen som hon talade med sade: Det är inte mitt bord! Hon talade med 22 olika personer innan hon lyckades få hjälp. De flesta unga människor – gamla också, förresten – hade nog gett upp långt tidigare. Som tur var visste Tilde Björfors att hennes idé var så bra att den var värd att

kämpa för. Det kan vi vara glada för i dag, för nu är hennes cirkus välkänd och bejublade var hon är uppträder.

För oss i Centerpartiet är det väldigt viktigt att ungdomar får resurser så att de kan göra trevliga saker i sin hembygd under sin uppväxttid. Det står visserligen väldigt bra saker i ungdomspropositionen som vi fattade beslut om 1999, men jag anser att vi inte lever upp till alla de fina orden. I propositionen står det bl.a.: ”En kulturpolitik för unga människor måste ta sin utgångspunkt i deras eget skapande och kreativa förmåga.” Det är så sant, så sant, men lever vi upp till det?

När jag går ut och frågar ungdomar om de tycker att vi vuxna lyssnar till deras önskningsruskar de väldigt ofta på huvudet och säger: Vuxna vill nog väl, men de tror att de hjälper oss genom att fråga oss vad vi vill, och sedan planerar de vuxna aktiviteterna åt oss precis som om vi inte skulle kunna klara det själva.

Herr talman! Unga människor har många idéer, och de vill gärna genomföra dem själva. Det måste vi tillåta dem. Det är genom att själv få göra saker som man lär sig. Gör man ett misstag lyckas man bättre nästa gång.

Vi i Centerpartiet har därför gjort en extra satsning på ungdomar i vårt budgetförslag. Det har vi gjort under några år, och vi planerar också för att göra det framöver. Vi anser att ungdomskulturen ska utföras av ungdomar, med ungdomar och för ungdomar. Därför har vi föreslagit ett KUL-bidrag på 100 miljoner, som är tänkt att växa till 280 miljoner nästa år. Principen bakom fördelningen av de pengarna ska vara att varje kommun får ca 1 miljon var oberoende av hur många invånare som bor i kommunen.

Hur ska då dessa pengar fördelas? Vi föreslår i ett första skede att pengarna ska gå till Ungdomsstyrelsen för att sedan efter ansökan fördelas till de kommunala ungdomsråden eller motsvarande. Det är mycket viktigt att ungdomar på orten själva får bestämma över hur resurserna ska fördelas och att de inte går via kommunen, för då riskerar de att hamna i det välkända svarta hålet.

Vän av ordning tänker säkert att vi redan har anslag som Ungdomsstyrelsen ansvarar för, och det är också sant. Men det tar lång tid innan ungdomarna får pengar som de ansökt om, och vi vet alla att ungdomar vill att deras idéer ska förverkligas genast. Det ska helst komma pengar redan i morgon för det som ska göras i övermorgon.

Det är också så i dag att man i de flesta fall måste ordna ungdomsverksamhet som handlar om ungdomarnas problem för att få pengar. Det ska handla om t.ex. droger eller rasism för att de ska få dessa kulturbidrag. Då är det knappast på ungdomarnas villkor och gäller kanske inte det de har önskat att få göra. Många ungdomar ordnar gärna aktiviteter som handlar just om droger och rasism, men de kan ha andra idéer också.

Därför måste det gå att ordna snabba vägar för KUL-bidraget. Det är också viktigt att även föreningslösa ungdomar ska kunna ta del av pengarna. Om ungdomarna fick uppleva att de hade en meningsfull fritid under sin uppväxt genom att det fanns möjligheter att ordna roliga aktiviteter är vi i Centerpartiet övertygade om att de efter avslutade studier och när de har bildat familj gärna återvänder till barndomens hembygd för att deras barn också ska få uppleva den uppväxtmiljö som var så bra för pappa och mamma.

Det finns redan i dag en del kommuner som har försök med att låta ungdomarna förfoga över en pott pengar. Jönköping är t.ex. en sådan kommun. Där får ungdomar bidrag även om de inte tillhör någon förening, och kulturförvaltningen har tagit fram ansökningsblanketter som är enkla. Det går lätt att hantera dem, och det går snabbt att fatta beslut utan att det blir långa väntetider.

Det här är en hjärtefråga för oss i Centerpartiet. Jag yrkar därför bifall till reservation 3.

Herr talman! Centerpartiet vill också införa ungdomsfrid, dvs. motverka det utanförskap som så många unga känner i dag. Ungdomar råkar ibland ut för att de stängs ute från olika aktiviteter fastän de har fyllt 18 år och således är myndiga. Vi föreslår därför att regeringen ska se över de författningsreglerade åldersgränserna. Vi klagat ofta över att gatuvåldet har ökat, men i många fall kan orsaken vara att ungdomar har blivit irriterade över att de utestängs från en mängd offentliga lokaler. Den motion som vi har skrivit, som handlar om ändring av åldersgränser, har jag inte reserverat mig till förmån för, utan vi har i stället valt att lämna ett särskilt yttrande.

En annan fråga som jag vill passa på att ta upp är mediernas påverkan på ungdomarnas livsstil och syn på könsroller.

Medierna visar väldigt ofta upp bilder på hur den "ideala" kroppen ska se ut. Det ska vara stora muskler, stora bröst, smal midja osv. Konsekvenserna av mediernas genomslagskraft är att unga kvinnor och män försöker förvandla sina kroppar till det stereotypa kroppsidealet, som medierna för fram. Ungdomarna får lära sig vilken mall de ska passa in i. Det leder till en utseendefixering som kan få katastrofala följder. Vi vet ju att väldigt många drabbas bl.a. av anorexi.

För att man ska få bukt med det måste en utredning göras så att man får klarhet i hur medierna påverkar ungdomarnas syn på kroppsidealet. Resultatet av en sådan utredning bör kunna vara ett bra utgångsläge för hur man ska arbeta för att minska den kroppsfixering som vi har i dag. Medierna måste ta sitt ansvar och få upp ögonen för hur de påverkar väldigt många ungdomars syn på sina kroppar, som kan leda till att deras hälsa blir påverkad på ett negativt sätt. Medierna måste ta sitt ansvar för att minska den ohälsa som drabbar ungdomar som mår dåligt till följd av den kroppsfixering som de har hamnat i.

Anf. 52 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag tänkte börja med att säga några ord om de tre nya målen för ungdomspolitik.

Det första målet handlar om ett självständigt liv. Det andra handlar om inflytande och delaktighet. Det tredje handlar om engagemang, skapande förmåga och kritiskt tänkande och att det ska ses som en resurs för samhället.

Vi kan börja med målet om ett självständigt liv. Jag är lite fundersam över varför man inte i det sammanhanget tar upp själva kärnan när det gäller ett självständigt liv, nämligen möjligheten till en egen bostad för ungdomarna. Jag är kritisk till att Ungdomsstyrelsen inte riktigt har följt upp det. Här finns mycket att göra – det vet alla. Och det går att bygga för ungdomar. Det går att lätta på de statliga regleringar som finns inom

det här området. Att man kan flytta hemifrån är förutsättningen för mål nummer ett, säger jag.

Mål nummer två handlar om inflytande och delaktighet. Det skulle ju underlätta om t.ex. unga människor skulle få rösta när de är 16 år i kommun- och landstingsval. Sedan tog kristdemokraterna upp behovet av att ha flera ungdomar i beslutande församlingar. Det är ju bara för kristdemokraterna att placera ungdomarna högt upp på sina vallistor, så löser det sig självt, för jag tror inte att kristdemokraterna kommer att åka ur riksdagen nästa år.

När det gäller engagemang, skapande förmåga och kritiskt tänkande kan man ju visa på att det i Göteborg var ett otroligt engagemang hos ungdomarna för att de skulle ge röst åt sitt kritiska tänkande. Så som de ungdomarna blev behandlade av samhället hade vi aldrig behandlat medelålders män i kavaj. Här visar vi på diskrepansen mellan hur vi behandlar ungdomar och hur vi behandlar andra grupper i samhället.

Det finns alltså mycket att hämta in för att man ska nå de här nya målen för ungdomspolitik.

En annan sak som jag vill ta upp är det ekonomiska stödet till ungdomarnas egna organisationer. Det finns en enighet i riksdagen om att stödet behöver göras mer öppet och flexibelt för att det ska överensstämma med det sätt som ungdomar arbetar på och organiserar sig i dag. När Britta Lejon besökte utskottet meddelade hon dock att denna justering skulle ske först år 2004, om jag uppfattade det hela rätt, och jag kan inte förstå varför just en sådan här ändring skulle behöva ha fyra års handläggningstid.

Sedan vill jag ta upp lite grann om vår motion om mediernas påverkan på unga människors beteende. Utskottet har valt att avstyrka den motionen. Det handlar alltså om en utredning för att koppla ihop de olika delar i samhället i dag som sysslar med ungdomsfrågor för att man ska få en samlad bild. Utskottet konstaterar att det är viktigt att barn och unga inte får en vrågbild av vad det innebär att bli en vuxen man eller kvinna. Men det är ju precis det som barn och ungdomar får i dag. Mediernas genomslagskraft är så pass stor, och det är det som är själva poängen i den här begäran om att få en utredning. Sedan säger man från utskottets sida att det måste föras en engagerad debatt. Javisst måste det göras det, men då måste man ha något samlat resultat att föra den här debatten kring. Och så säger man att det här ansvaret ligger på föräldrarna och samhället i stort. Visst gör det det, men samhället i stort är ju vi i riksdagen, så vi skulle kunna ta ansvaret för att ge en samlad bild.

Sedan vill utskottet också lägga ansvar på skolan. Självklart har skolan ansvar, men än så länge har inte lärarna på lärarhögskolan fått möjlighet att utbilda sig inom medieområdet. Trots påstötningar under många år, mer än tiotal, för att alla lärare ska få lära sig att hantera medierna, som ungdomarna lever med i dag, är det fortfarande bara bildlära- ren som har den här utbildningen och som har huvudansvaret för den här frågan. När man nämner skolan bör man också ge möjlighet för lärarna på lärarhögskolan att få utbildning själva, så att de kan utbilda bättre.

Sedan lyfter utskottet fram stat, kommun och landsting och att alla har ansvar för ungdomarna. Visst är det så. Man lyfter fram nöjesbranschen, idrottsrörelsen och i princip allt, men det är ju den samlade bilden vi behöver. Vi vet att det är så här spritt. Låt oss då få en översyn

av mediernas roll och ansvar för hur de påverkar ungdomarnas syn bl.a. på kroppsidealet men också ett helhetsgrepp på den kunskap som vi redan har, så att vi kan se vartåt det barkar och så att vi kan hjälpa och stödja ungdomarna, så att de själva blir mer medvetna om hur medierna påverkar deras liv och självbild. På så sätt kan vi också stödja dem i deras utveckling.

Jag yrkar bifall till reservation 2 under punkt 4.

Till sist, herr talman, vill jag påminna om att Sverige har stipulerat minst antal idrottstimmar i skolan i hela Europa. Det är faktiskt sant. Det är viktigt att komma ihåg när vi diskuterar barn och fetma och barns ökade stillasittande att det är den här verkligheten som barnen möter i skolan. Nu finns det som tur är skolor som tar egna initiativ och hittar på saker och ting utöver det som är reglerat för att de har förstått att de måste göra det. Det är bara att välkomna.

Sedan anser jag att det behövs en analys av varför spontanidrottandet har minskat. Vi vet att Riksidrottsförbundet i en utredning lyfter fram behovet av nära gräsplaner för att stimulera spontanidrottande. Närheten för barnet – nu pratar jag om barn och inte ungdomar – har väldigt stor betydelse. Här i Stockholm bygger vi i dag hus på de nära friytorna. Vi behöver alltså analysera och ge den här frågan mer energi, tycker jag.

Med det tackar jag för mig.

Anf. 53 ANNIKA NILSSON (s):

Herr talman! I det betänkande vi nu ska diskutera behandlas ungdomspolitik. Jag har haft glädjen att följa detta politikområde sedan jag blev riksdagsledamot 1994 och kan konstatera att det har hänt väldigt mycket under de här åren. Ungdomspolitiken är både rolig och väldigt positiv att syssla med. Det handlar om kraft, det handlar om energi och det handlar om den oerhörda initiativförmåga som unga har. Den är speciell, och den måste vi på olika sätt ta till vara i samhället.

I december 1999 fattade riksdagen beslut om en ny ungdomspolitik. Den hade föregåtts av ett antal utredningar och var nästa steg, det steg vi skulle ta för att utveckla och gå vidare med ungdomspolitiken. Propositionen tog sitt avstamp i övergången från att vara ung till att bli vuxen. Den hade som utgångspunkt att alla ska ha jämlika förutsättningar inför framtiden, att vi måste försöka skapa jämlika villkor oavsett vilken bakgrund man har – socialt, ekonomiskt, kulturellt eller etniskt.

Vi fattade beslut om tre övergripande mål – ett självständighetsmål, ett inflytandemål och ett resursmål. Dessa mål ska vara styrande för all statlig verksamhet och vara vägledande för den kommunala nivån. Med komplettering av de 41 delmål som regeringen beslutat om fick vi en tydlig målstyrningsmodell. Delmålen omfattar och riktar sig till de flesta samhällsområden.

Nu har Ungdomsstyrelsen kommit med den första uppföljande rapporten om det första året med ny ungdomspolitik. I den rapporten kan vi få en samlad kunskap om ungas levnadsförhållanden och hur ungdomspolitiken har utvecklats. Ungdomsstyrelsen har en central roll i arbetet med ungdomspolitiken. Den har samarbetat med 15 olika statliga myndigheter, följt upp delmålen och analyserat vad som skett under respektive område. En synpunkt från uppföljningen är att ungdomspolitiken

skulle tjäna på att delmålen blev färre och tydligare, vilket skulle leda till lättare prioriteringar.

Jag tycker att det är väldigt kul att ungdomspolitiken faktiskt har fått det genomslag vi nu kan se. Förra veckan träffade jag en representant från Kommunförbundet som berättade att han upplevde ett oerhört tryck från kommunerna när det handlade om ungdomsfrågor. Man kände att man behövde stöd och information på olika sätt om hur andra kommuner har jobbat, ett intresse som inte riktigt har funnits tidigare. Detta har också verifierats när jag haft kontakter med Ungdomsstyrelsen.

Jag är övertygad om att ungdomspolitiken blir allt viktigare, att det inte längre går att säga till unga: Er tid kommer. Ni får vänta på inflytande och delaktighet. Unga vill påverka, bli lyssnade på och vara den kraft de faktiskt är.

Vår syn på ungdomspolitiken ligger fast. Vi anser att målen ska vara kvar till dess att Ungdomsstyrelsen kommer in med en fördjupad analys, vilket ska ske vart fjärde år.

Dan Kihlström lyfte upp välfärdsbokslutet. Jag har inte heller kunnat läsa hela detta utan har bara sett pressmeddelanden och vad medierna har rapporterat. Men jag utgår från att det inom alla politikområden funderas över vad man nu har kommit fram till och vilka förändringar som ska ske. Det här gäller också ungdomspolitiken: Vad är det som har skett, och vad kan vi göra för att förändra utvecklingen? Jag förutsätter att regeringen funderar över detta även på ungdomsområdet.

Herr talman! I betänkandet finns två reservationer till. Den första handlar om en begäran om en utredning för att få bättre kunskap om mediernas påverkan på ungdomars bild av könsroller och vad som är manligt och kvinnligt. Alla i utskottet anser att det är viktigt att ungdomar inte får en vrångbild av vad det innebär att vara vuxen kvinna eller man. Det är också viktigt att det förs en ständig debatt om dessa frågor samt att snedvridna och stereotypa uppfattningar om jämställdhet inte får stå oemotsagda. Här har vi alla ett ansvar som medborgare. Jag är övertygad om att det är oerhört viktigt att både föräldrar och andra vuxna i ungdomars vardag diskuterar detta. Här spelar naturligtvis skolan en viktig och betydelsefull roll.

I den ungdomspolitik som riksdagen fattade beslut om hösten 1999 sade man att just jämställdheten särskilt skulle beaktas. Här handlar det mycket om forskning. I reservationen lyfter man fram detta med att få en samlad bild av hur det här området har utvecklats. Ungdomsstyrelsen har i en rapport bedömt att det även i fortsättningen finns behov av en särskild ungdomsforskning. Jag vet att man jobbar med det här på Ungdomsstyrelsen. Det är av den anledningen, och med anledning av att vi vet att det sker mycket forskning och annat arbete på annat håll i samhället, som vi för närvarande, i dagsläget, inte tycker att det är aktuellt att initiera en statlig utredning på det här området.

Den sista reservationen handlar om ungdomars möjlighet att delta i planeringen och utformningen av kulturverksamhet för unga. Jag har redan i början av mitt anförande lyft fram de ungdomspolitiska målen, där vi säger att ungdomars delaktighet är viktig, liksom att unga ses som den resurs i samhället de faktiskt är. Även i de kulturpolitiska målen lyfter vi fram vikten av delaktighet och eget skapande. Det är viktigt att

kulturpolitiken för unga tar sitt avstamp i ungas eget skapande och egen kreativa förmåga.

Jag är övertygad om att skolan har en central plats när det handlar om kulturen för unga. Det är där alla kan få möta kulturen på lika villkor och kanske möta alla kulturgerer. Därför måste skapande verksamhet finnas i den dagliga verksamheten i skolan. I dag finns det stöd som ges till ungas egna kulturaktiviteter, genom Kulturrådet, Ungdomsstyrelsen och Allmänna arvsfonden. Jag vet att dessa alltid ser till att det finns unga med i verksamheten och att det inte ska vara enbart vuxna som ska styra över verksamheten. Bland de 41 delmål som regeringen fastställt finns dessutom även kulturen och möjligheten till eget skapande med.

Med detta, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Anf. 54 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Just alla som förväntas ha ansvar för ungdomars situation och verklighet i dag skulle behöva få en belysning av mediernas genomslagskraft, de medier som när vi växte upp inte alls hade det inflytande som de har i dag. Jag tror inte att vi alla riktigt förstår vilken påverkan som medierna har i dag, då ungdomarna umgås med dem från morgon till kväll. Det är viktigt, tycker jag, att samlas all den här kunskapen nu genom att tillsätta en utredning.

När Annika Nilsson säger att det inte är aktuellt "för närvarande" tolkar jag det som att socialdemokraterna själva kommer att komma med ett sådant förslag om kanske ett halvår, och det är ju positivt. Då kan man se att man gjort lite grann för att påverka.

Men min fråga handlade om skolan som en central plats för medvetandegörande om mediernas påverkan. Vi tycker att skolan har en central roll här. Vi är överens om det. Varför kan då inte lärarna få utbildning i medier?

Anf. 55 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Det är upp till Ewa Larsson att tolka det jag säger på sitt sätt.

Jag tycker att det är viktigt att de här frågorna diskuteras. Jag tycker att det är viktigt att de finns. Jag tror inte alltid att det är vi vuxna som ska initiera det, utan jag vet att man i många ungdomsföreningar och ungdomsverksamheter diskuterar detta. Det är också där som det är viktigt att debatten hålls levande.

Jag tycker inte riktigt att det är en statlig utredning vi behöver på det här området. Jag tror att man behöver jobba med det här på väldigt många olika områden, men inte med kartläggning genom en statlig utredning. Det är framför allt det jag vänder mig emot.

Anf. 56 EWA LARSSON (mp) replik:

Herr talman! Här tycker vi uppenbarligen olika. Ungdomar diskuterar svårigheten i problematiken, men vi här i riksdagen har möjlighet att besluta om den. Det kan inte ungdomarna göra. Vi kan besluta att ge dem ett redskap, nämligen genom att tillsätta en utredning och samlas all den kunskap som finns i dag för att se vartåt det baskar.

Men min fråga var: När vi nu är så rörande eniga om skolans roll när det gäller mediekunskap för att hjälpa ungdomarna att förstå mediernas påverkan och inflytande så att de ska kunna hantera detta och kunna göra egna motbilder, varför kan inte lärarna på Lärarhögskolan få utbildning i medier?

Anf. 57 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag är inte helt säker på att ett redskap till ungdomarna i den här frågan är en statlig utredning. Jag tror att det kanske behövs andra redskap i så fall.

Jag vet inte hur den exakta utformningen av lärarutbildningen ser ut, men jag vet att man lyfter fram detta i bl.a. vidareutbildningen, på studiedagar för lärare och vid andra tillfällen. Åtminstone har jag mött flera lärare som har diskuterat detta. Men den exakta utformningen av lärarutbildningen känner jag inte till, så det kan jag inte svara på.

Anf. 58 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Herr talman! Att skolan är mycket viktig för kulturen stryker vi också gärna under. Men eftersom detta inte är en skoldebatt tänker jag inte ta upp allt vi har poängterat på det området.

Däremot vill jag när det gäller medierna ta upp deras ansvar. Vi pratar mycket om att föräldrarna har ansvar och att skolan har ansvar, men jag anser också att medierna måste ta på sig en del av det här ansvaret och inte exponera på det sätt de gör i dag i väldigt många tidningar.

Vad gäller ungdomarnas möjligheter att få hjälp till olika aktiviteter vet vi i dag via Ungdomsstyrelsen att det ibland är lite för krångliga regler. Det tar tid att få pengar. Jag har pratat med ungdomsorganisationer som har sökt pengar och de säger: Ibland får vi vänta upp till ett år innan vi får besked om vi får pengar till det här projektet eller inte. I bästa fall går det på några månader.

När det tar så här lång tid är det inte realistiskt att tro att ungdomarna ska känna att det är meningsfullt. Därför måste vi försöka få till stånd regler som gör att de snabbt kan söka resurser och att vi ger dem sådana som, som sagt, inte är låsta i kommunerna utan som finns övergripande att få.

När det gäller att få del av Ungdomsstyrelsens pengar är det problem för dem som är föreningslösa. Jag skulle vilja veta hur Annika Nilsson ser på möjligheten att de lättare ska komma åt pengar för att ordna aktiviteter.

Anf. 59 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tror att vi är helt överens, Birgitta Sellén och jag, om att medierna måste ta ett ansvar och vara väldigt självkritiska när det gäller hur de lyfter fram och belyser könsroller, vilken kropp man ska ha och annat. Jag hoppas att man är beredd att ta det ansvaret.

När det handlar om stöd från Allmänna arvsfonden till egna aktiviteter och kulturaktiviteter för ungdomar kan man kanske uppfatta att det är lite krångliga regler och att det tar lite tid. Nu har Allmänna arvsfonden den utformningen, och jag är inte helt säker på att vi genom de statliga myndigheterna alltigenom kommer att kunna möta önskemålet att spontant kunna söka pengar för att man vill att det ska vara väldigt kort tid

mellan idé och genomförande. Däremot har jag i många kommuner mött att man har valt att göra det. Jag har ett antal år suttit med i juryn till Årets ungdomskommun. Där har jag sett att man på kommunnivå väljer att ge pengar till ungdomsrådet, som de själva får lov att disponera och göra olika aktiviteter för.

De här ungdomsråden har naturligtvis attraherat många som har varit aktiva i andra föreningar, men har också lyckats nå många av de ungdomar som inte har varit föreningsaktiva. Jag tror att en viktig del i att kunna stödja de ungdomar som inte är föreningsaktiva är att stödja ungdomsråd och andra lokala grupper som faktiskt har vuxit fram under de här åren.

Anf. 60 BIRGITTA SELLEN (c) replik:

Herr talman! På respektive ort måste det vara precis som Annika Nilsson säger, att det är ungdomsråden eller vad man kallar dem – det är lite olika på olika platser – som har huvudansvaret. Det finns goda exempel. Jag gav också några exempel och skulle kunna ta ännu fler, för det händer väldigt mycket som är bra.

Men det finns kommuner som är så pass små och som är så pass fattiga att de inte anser sig ha möjligheter att avsätta pengar till en ungdomspott. Därför skulle det vara intressant att höra hur Annika Nilsson ser på den tanke som vi i Centerpartiet har om att det ska finnas pengar som ligger på en statlig nivå för att även de små kommunerna lätt ska kunna få pengar.

Anf. 61 ANNIKA NILSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har i vår budget inte valt att göra som Centerpartiet, utan vi har valt att på annat sätt stödja ungdomsverksamheten. Men jag är inte helt säker på att inte varje kommun har en möjlighet, även om man har lite dålig ekonomi. Jag har träffat på många kommuner som ansökt om Årets ungdomskommun, men även andra, som valt att inse att det här är en framtidsfråga. Ska man behålla ungdomarna på orten måste de också känna att de är delaktiga, att de finns där, att de tas till vara och att de får lov att göra allt det de har idéer till.

Både Kommunförbundet och Ungdomsstyrelsen vittnar om det oerhörda intresse som faktiskt finns och som har förändrats under de senaste två åren hos kommunerna som vänder sig till dem för att få hjälp och stöd: Hur kan vi göra för att uppmärksamma..., hur ska vi göra för att utveckla ungdomspolitik i vår kommun?

Den bild jag har är att man talar om att det är viktigt att stödja sådana här ungdomsråd och att ge dem lov att verka utifrån sina egna villkor. Då tror jag också att det kommer en pott pengar som ungdomarna faktiskt kan styra över själva.

Anf. 62 LARS ELINDERSON (m):

Herr talman! Jag ska tala om en två år gammal motion som handlar om åldersgränser och som även Birgitta Sellén har berört lite grann på grund av motsvarande yrkande i Centerpartiets motion K397.

Den här motionen aktualiserades för ganska länge sedan. Det är alltså två år sedan den väcktes, men den aktualiserades i min hemkommun Falköping under den tid jag var kommunalråd. Bakgrunden var att poli-

sen var bekymrad över att en mycket stor del av de ingripanden man gjorde helt enkelt berodde på okynnesmissbruk av legitimationshandlingar.

Vid möten med diverse olika företrädare för ungdomar, ungdomsorganisationer, ungdomsverksamhet i kommunen, de sociala myndigheterna och polisen återkom frågan om vilken splittring och vilka motsättningar åldersgränsen ibland kunde ha i åldersgrupper där man ofta umgås årsklassvis.

Det här var ett problem för idrottsrörelsen för 20–25 år sedan. Men idrottsrörelsen hittade ganska tidigt en modell för att lösa detta. Man kvalificerade inte för sitt fotbollslag den dag man fyllde åtta år, utan det år man fyllde åtta. Man kvalificerade inte för att delta i vissa tävlingar den dag man nådde en viss ålder, utan det år man kom upp i en viss ålder. Därmed kunde man skapa en gemenskap mellan de ungdomar som umgicks i det vanliga livet även i den fritidsverksamhet de ägnade sig åt.

I den lagmässiga regleringen av åldersgränser finns däremot ingen sådan hänsyn. Det här leder till olika former av manipulationer av de åldersgränser som finns.

Det dök upp en situation då en hel skolklass var på skolresa. Halva klassen hade fyllt 15 år och den andra halvan fyllde på hösten och hade alltså inte fyllt 15 år. Men klassen hade kollektivt gått på en barnförbjuden bio under skolresan. Det blev ganska stor uppmärksamhet kring detta och läraren i fråga, som hade sett mellan fingrarna med åldersgränsen, råkade illa ut.

Utskottet har avstyrkt mitt motionsyrkande, som jag själv egentligen tycker är ganska försynt. Jag föreslår att regeringen ska återkomma med en översyn av bestämmelserna mot bakgrund av den argumentation jag har fört fram i min motion. Utskottet avstyrker min motion, men samtidigt skriver utskottet i sitt ställningstagande med hänvisning till Åldersgränsutredningen från 1995 att regeringen då ansåg att frågan om de författningsreglerade åldersgränsbestämmelser som jag bl.a. tar upp i min motion borde undersökas närmare. Det är lite motsägelsefullt när utskottet så distinkt och bestämt avstyrker motionsyrkandet samtidigt som utskottet konstaterar att regeringen för bara några år sedan faktiskt hade samma uppfattning.

Inför behandlingen av motionen har jag blivit kontaktad av några poliser på hemmaplan som kände till att motionen hade väckts. De undrade vad som hade hänt med den. De lämnade några konkreta exempel på vad man kan tycka är bagatellartade förseelser men som ändå leder till en skyldighet att anmäla till sociala myndigheter. Visserligen avskrivs misstanke om brott, men det måste ske en formell process. I det här fallet gällde det pojkar som lånade varandras mopeder.

När halva klassen fyller år under vårterminen får den halvan av klassen åka moped när de kommer fram i april/maj, och den andra halvan av klassen har inte fyllt 15 år. En del föräldrar kan inte stå emot trycket från sina ungdomar utan låter dem få mopeden några månader i förväg. En del andra föräldrar står emot trycket, men finner då att ungdomarna lånar varandras mopeder oavsett när under året de fyller år. Det skapar en misstro mot rättssamhället. Det skapar en misstro hos föräldrarna och inte minst hos ungdomarna själva. Det är ett problem. Om vi tror på att vi ska vara normgivare för våra ungdomar, att ge dem regler som är lätta att

följa, då ska vi också ta hänsyn till de problem den typen av åldersgränser medför.

Jag har själv fyra barn – ungdomar. Två av dem är födda under första halvåret, i januari och februari. Två av dem är födda i oktober och december. Jag vet inte om någon annan har samma erfarenheter – men jag skulle tro det. Jag minns de ständiga konflikterna i frågor om barnförbudna biofilmer och disco med åldersgräns och liknande som ungdomarna som råkade händelsevis vara födda på hösten konfronterade oss föräldrar med. Det är onödiga problem som ett bifall av denna motion ändå skulle ge förutsättningar att plöja vidare i, för att kanske så småningom leda till ett förslag om förändrade åldersgränser av den typen som skapar spänningar och konflikter mellan ungdomar i samma åldersklasser och som dessutom minskar förtroendet för rättssamhället och de regler som vi ska leva efter.

Det finns ingen reservation till förmån för mitt förslag, men det finns ett särskilt yttrande. Där när man ändå en viss förhoppning att regeringen ska fundera vidare och möjligen återkomma med förslag i den riktningen. Jag får väl dela den förhoppningen, och jag hoppas att om motionsyrkandet kommer upp vid ett senare tillfälle att utskottet behandlar det med lite större vidsynthet än i dag.

Anf. 63 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Vänsterpartiet har i dag inga yrkanden vad gäller ungdomspolitik eftersom vi har gjort upp med regeringen om den, och vi har gjort upp med regeringen om budgeten. Jag vill dock beröra en del av betänkandet, nämligen humanistisk konfirmation – som jag känner stark sympati för. Det är en motion som har väckts av Tullia von Sydow, socialdemokrat.

I betänkandet står det att det är regeringen som beslutar vilka samfund som ska få statliga bidrag, och det är den statliga myndigheten Samarbetsnämnden för statsbidrag till trossamfund som har att besluta om fördelning av bidragen. Nämnden granskar att statsbidragen används i enlighet med lagen om stöd till trossamfund. Utskottet uttalar också att humanisterna kan använda studieförbunden för sin verksamhet. Jag hoppas att båda dessa bidrag ska kunna komma humanisterna till del.

Vänsterpartiet har även motionerat om att en ny bidragsform bör införas som stimulerar generationsöverskridande verksamhet.

Den humanistiska konfirmationen anser jag bör erbjudas fler ungdomar på fler platser i landet. Om det ska kunna genomföras krävs det att humanisterna får möjligheter att bygga ut sin handledarutbildning. Många ungdomar i Sverige tänker att de kan komma att träffa någon, bli förälskad i någon, från en annan kultur eller religion än vad de själva har. De vill inte låsa sig utan hålla sina sinnen öppna. Det är många tjejer och killar som vill läsa och lära om värdegrunderna. De vill lära sig om och diskutera livsåskådning med varandra, med ungdomar och också med andra vuxna. Samtidigt vill de sätta sig själva i centrum, och de vill också skapa ett bättre samhälle för fler. Det är svåra frågor som ungdomar i dag behöver diskutera. Alla vill inte diskutera frågorna med en präst och samtidigt känna sig tvungna att binda sig till en viss religion. För dessa tjejer och killar kan just humanistisk konfirmation vara ett bra alternativ.

Jag har inga yrkanden, men jag yrkar bifall till utskottets förslag. Jag hoppas att den humanistiska konfirmationen kan få större genomslag i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Spel och lotterier

8 § Spel och lotterier

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU3
Spel och lotterier.

Anf. 64 JAN BACKMAN (m):

Herr talman! I betänkande KrU3 behandlas motioner från allmänna motionstiderna 1999 och 2001 inom området spel och lotterier. De moderata inslagen är dels ett antal enskilda motioner som jag inte kommer att beröra närmare – motionären Sten Andersson finns med på talarlistan och återkommer själv i dagens debatt – dels motioner från ett antal moderater som tillsammans har formulerat våra idrottspolitiska ställningstaganden. Ur dem har vi hämtat underlaget till den moderata reservationen nr 5 under punkten 12 – som jag yrkar bifall till. Vi står också bakom reservation 6, som i första hand bygger på en folkpartimotion men som också delvis tillgodoser en annan hemställanspunkt i den moderata motionen. Jag utgår från att Lennart Kollmats senare kommer att fördjupa argumenten kring den reservationen.

Herr talman! I går fick riksdagen en proposition om vissa ändringar i lotterilagen, och ännu en lotteriproposition är aviserad till senare under riksmötet. Ämnet lär alltså åter dyka upp på kammarens bord, och då kommer förhoppningsvis frågan om hur spelöverskotten ska användas upp till en allsidig diskussion. Det är på tiden eftersom det var våren 1996 som riksdagen beslutade om att ett system för vinstdelning mellan staten och föreningslivet skulle ersätta den öronmärkning som vi har i dag. Det är därför i första hand i förbindelse med handikappidrotten som vi moderater i kulturutskottet nu har haft anledning att ta ställning till spel- och lotterifrågorna.

Spel och lotterier är en av idrottens viktigaste intäktskällor. Ett problem är att idrottens andel av den totala spelmarknaden hela tiden minskar. Folkrörelserna hade totalt ca 30 % av spelmarknaden 1971. Förra året var man nere i närmare 19 %. Det är det statliga bolaget Svenska Spel som har lagt beslag på ett ökat antal marknadsandelar. Visserligen har ägaren bestämt att bolaget ska skänka en del av sitt överskott från de s.k. värdeautomaterna till idrotts- och ungdomsverksamhet. Det handlar om de maximalt 7 000 Jack Vegas-automater som Svenska Spel får placera ut på restauranger och hotell. Verksamheten har inte haft en alltför snabb utveckling, men förra året blev det 250 miljoner kronor att överlämna till Ungdomsstyrelsen som fick 50 miljoner och till Riksidrottsförbundet som fick 200 miljoner. De i sin tur fördelar pengarna till barn- och ungdomsverksamhet. Dessutom bestämde ägarna på bolagsstämman att bolaget ska ge 60 miljoner kronor till Riksidrottsförbundet, RF. Det är

alltså pengar som RF får utöver det vanliga anslaget över statsbudgeten. "Utöver" är kanske fel att säga; en del av dem ersätter en tidigare sänkning av statsbudgetens anslag.

Herr talman! Svenska Handikappidrottsförbundet, SHIF, blir genom RF delaktigt av det statliga stödet till idrotten. Vi anser att de ekonomiska förutsättningarna för handikappidrotten ska förbättras genom att inte bara en del av statsanslaget, eller de 60 generella RF-miljonerna, utan också delar av det ökande överskottet från värdeautomaterna ska tillfalla handikappidrotten. Det är utomordentligt värdefullt om handikappade barn och ungdomar tidigt kan få kontakt med idrotten i för dem lämpliga former. Bekymmer för ekonomin får inte utgöra ett hinder i dessa strävanden.

En viktig verksamhet är SHIF:s satsning på Projekt idrottsskolor, som drivs som ett treårigt projekt med stöd från Allmänna arvsfonden genom ett beslut 1999. Det vore naturligt att fortsättningen på detta projekt möjliggörs genom att SHIF får en stor del av Jack Vegas-pengarna och på sikt genom att överskottet från en större del av lotteri- och spelmarknaden tillfaller folkrörelserna och därmed också handikappidrotten.

Jag yrkar, som sagt var, bifall till reservation nr 5.

Anf. 65 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Herr talman! Spelverksamhet är en verksamhet som inte behöver samhällets stöd – tvärtom ger spel inkomster till samhället. I dag går en stor del av dessa inkomster till ungdoms- och idrottsverksamhet via det statliga bolaget Svenska Spel AB. Andra inkomster från föreningarnas egna lotterier och spel går direkt till liknande verksamheter. Spel kallas också den frivilliga beskattningen.

Spelverksamheten för tyvärr också med sig problem i form av spelmissbruk och kriminalitet. Därför har staten reglerat den och lagt beslag på en stor del av spelmarknaden.

Vänsterpartiet tycker att det är bra. Men vi tycker också att det är omoraliskt att göra så gott som obegränsad reklam för spel, när vi vet vilka följder spelandet får för de spelande och för dem som blir missbrukare av spel och också de konsekvenser som drabbar de spelberoendes familjer och närstående.

Spelbolagen lägger i dag 1,5 miljoner kronor om dagen på reklam. Ett par hundratusen människor i landet har enligt forskarna allvarliga problem med spelandet. Det finns också undersökningar som visar att det är de människor som har de sämsta inkomsterna som lägger mest pengar på spel i förhållande till vad de tjänar. Som spelverksamheten ser ut i dag innebär den faktiskt att pengarna omfördelas från de fattiga till de rika.

Vänsterpartiet vill begränsa spelreklamen, precis som reklam för alkohol är förbjuden i Sverige. Vi vill också att föreningslivet ska få en större andel av spelmarknaden. Vi tror att det därmed kan skapas en bättre balans på spelmarknaden. Vi har i reservation 2 begärt en begränsning av reklam kring spelande.

Om spelmarknaden delas upp och omfördelas enligt Vänsterpartiets förslag innebär det dels att nya arbetstillfällen tillkommer, dels att vissa delar kommer att tas över av ideellt arbetande människor. Vi anser inte att föreningslivet ska ta över och driva olika typer av nationella spel på det närmast industriella vis som Svenska Spel gör i dag. Vi vill att spel-

marknaden ska förändras i riktning mot mer social kontroll och mer lokal förankring. Därför är det inte självklart att idrottsrörelsen exempelvis rakt av kan ta över försäljningen av trisslotter så som den i dag sker via Svenska Spels återförsäljare. Syftet med att idrott och föreningsliv ska få en ökad andel av spelmarknaden är att de ska bli ekonomiskt mer oberoende och att den sociala delen och den sociala kontrollen av spel bättre ska kunna tas till vara.

När det gäller Vänsterpartiets reservation nr 1, som vi för övrigt har med några andra partier, lyfter vi åtgärder för att möta de negativa konsekvenserna av ökat spelande. Den bästa modellen för att göra det är att de snabba spelen och de snabba höga vinsterna och förlusterna minskar i antal. Detta leder givetvis till att statens intäkter på spel kommer att minska, men i gengäld leder det också till att den problematik som dessa spel för med sig kommer att minska. Det innebär att kommuner och landsting kommer att få lägre kostnader för vård och behandling av spelmissbrukare. Det är ju så i dag att staten kammар hem vinsterna, och kommuner och landsting får ta hand om problemen och kostnaderna.

År 2000 avsatte staten 4 + 2 miljoner kronor till forskning och åtgärder mot spelberoende. År 2001 avsatte man 4 miljoner kronor. Det är 4 miljoner av de 5 miljarder som staten fått i intäkter på spel. Vänsterpartiet tycker att det är för lite. Staten borde ta ett ökat ansvar, ha en tydlig policy vad gäller spel och inte lägga över ansvaret på spelmarknadens aktörer. Deras syfte är i första hand att tjäna pengar på spel. Vänsterpartiet anser att en procentsats av omsättningen av spel ska avsättas till detta ändamål.

Enligt Svenska Spel är harmlösa spel penninglotter, Lotto och stryktips i en stigande skala mot lotter som Triss och Keno. Sedan kommer greyhoundodset. Efter det kommer Miss och Jack Vegas, och sist på en stigande skala återfinns kasino.

Jag tycker att ni ska tänka på det innan ni etablerar fler kasinon i Sverige. Enligt Vänsterpartiets mening finns det inget behov av att öppna fler kasinon. Det har också visat sig efter tre månader i Sundsvall att omsättningen är långt lägre än väntat. De som går på kasinot åter och mår gott, men de förflyttar sig inte till vare sig spelbord eller automatspel. Jag tycker att det är bra – fortsatt med det!

Vi anser att regeringen i stället för att öppna fler kasinon ska samla sina krafter för att möta de negativa konsekvenser som spelandet ger.

Därför yrkar jag bifall till reservation nr 1.

Anf. 66 DAN KIHLLSTRÖM (kd):

Herr talman! I går kunde man på första sidan i Svenska Dagbladet läsa att spelmissbruk blir allt vanligare. När spelmarknaden växer innebär det att risken för att fastna i spelberoende också ökar. De spelberoendes förbund menar att det finns upp till 50 000 personer i Sverige som är i akut behov av vård och att det finns upp till 150 000 spelmissbrukare i vårt land.

Det behövs åtgärder för att möta de negativa konsekvenserna av ökat spelande. Det handlar den reservation om som vi har anslutit oss till i betänkandet.

Jag yrkar bifall till reservation 1 under punkt 1.

Herr talman! Det spelas för ungefär 30 miljarder kronor per år i Sverige. Det motsvarar en årlig insats per svensk på mellan 3 000 och 4 000 kr. Min egen reflexion är att det är mycket. Även i ett internationellt perspektiv är svenskarnas spelande betydande. En tredjedel av de svenska spelarna spelar en gång i veckan. 20 % satsar en gång i månaden. Enligt uppgift satsar män mest på skicklighetsspel medan kvinnor väljer turspel. Precis som har sagts här tidigare satsar låginkomsttagarna ca 3 % av sina inkomster på spel medan höginkomsttagarna satsar ca 1,5 %.

Nu tänker jag inte försöka sätta stopp för det omfattande spelandet, men vi måste våga diskutera och tänka till när det gäller baksidan av spelandet. Inom parentes kan jag säga att jag själv har bekanta som är spelberoende och jag vet därför vilket elände de här människorna har. Staten tjänar ett antal miljarder varje år på spelandet, och staten har ett ansvar. Några få miljoner avsätts varje år till åtgärder mot spelberoendet, men det förslår inte långt.

Så sent som i denna vecka lär regeringen ha gett Folkhälsoinstitutet i uppdrag att utarbeta en handlingsplan mot spelberoende. Det var inte en dag för tidigt! Någon kanske tycker att vår reservation därmed skulle vara tillgodosedd, men eftersom jag bara har sett ett pressmeddelande om handlingsplanen så väljer jag ändå att yrka bifall till reservationen. Det är också rimligt att mer statliga pengar avsätts för åtgärder mot spelberoende. Det handlar bl.a. om uppsökande verksamhet, jourtelefoner och en massiv informationskampanj men inte minst också behandlingsverksamhet. En behandling av en spelberoende kan kosta flera hundra tusen kronor.

I reservationen tar vi upp farorna med de s.k. snabba spelen. Det är just i dessa spel som risken är större att hamna i spelberoende – snabb insats och snabb eventuell vinst. I tidningen *Spelvärlden*, som utges av Svenska Spel, tar man själv upp problemet med de snabba spelen och skriver:

”All forskning kring spelande visar att just perioden mellan insats och eventuell vinst är något som är avgörande för ett spels känslighet ur spelberoendesynpunkt – ju kortare tid desto känsligare spel.”

Herr talman! Jag är mest orolig för barn och ungdomar som är spelberoende. Ungdomar som spelar är mer utsatta än vuxna spelare. Det finns exempel på ungdomar som inte har vågat gå till skolan på grund av att långivarna hotat med våld. Det finns också exempel på ungdomar som vid 20 års ålder har spelskulder på en halv miljon kronor! Många ungdomar börjar med enklare spel. Om de inte får hjälp så fastnar de så småningom i alltmer avancerade spelformer där allt större pengar omsätts. Vissa spelberoende är så unga som tolv år. Det finns en klar koppling mellan psykisk hälsa – eller snarare ohälsa – och spelande. Tillgång till spel kombinerat med t.ex. depression är inkörsporten. Alltför många ungdomar är redan spelberoende och en allt större andel av dessa konsumerar också alkohol och droger. Hela 7 % av ungdomarna i åldern 15–17 år bedöms vara spelberoende. Det är alltså av största vikt att detta uppmärksammas och att åtgärder vidtas snarast för att hjälpa dessa ungdomar.

Vi kristdemokrater kommer också att följa kasinoutvecklingen i landet. Vi står fast vid vår ståndpunkt när det gäller de internationella kasinon som ska byggas i Sverige.

I somras besökte vi i kulturutskottet Australien och hade tillfälle att träffa experter på området där. Det stärkte mig i övertygelsen om att vi egentligen klarar oss utan kasinon i vårt land. I ett särskilt yttrande till betänkandet skriver vi att ett av argumenten är just spelberoendet. Ett annat handlar om de snabba spelen, som jag nämnde tidigare här. I det här fallet gäller det de enarmade banditerna.

Anf. 67 EWA LARSSON (mp):

Herr talman! Jag ska anknyta till det som Kristdemokraterna tog upp, nämligen vår resa till Australien. Där blev vi i utskottet direkt varnade av forskare för att spelutvecklingen kan bli väldigt negativ. Vi fick också vissa klargöranden. När vi fick dem så tyckte jag mig se att vissa av utskottets mest ivriga påhejare av införande av kasinon i Sverige bleknade en aning.

Vi fick bekräftat att själva spelandet ökar i de städer som har kasinon – inte för att folk reser dit utan för att de som bor i städerna själva börjar spela mer. Vi fick också bekräftat att kasinon inte är någon speciell turistmagnet, utan det är de egna invånarna som går dit.

Vi fick också höra att spelandet på hästar, som är ganska utbrett även i Australien, minskar när kasinon införs. Detta var någonting nytt för utskottet. Man kan konstatera att Solvalla tydligen hjälper till för att vi ska få denna utveckling också i Sverige. Därifrån skjutsar man nämligen sina spelare upp till kasinot efter det att de har spelat på travet. Travbanor runtom i Sundsvall hjälper tydligen också till med den här utvecklingen genom att skjutsa sina kunder vidare till spelhallen. Mycket märkligt, tycker jag!

Vi vet också genom tidigare undersökningar i Köpenhamn att det är köpenhamnsbon själv som ökar sitt spelande.

Vi fick alltså mycket bekräftat, och det var inga roliga bekräftelser som vi fick. Vi fick också höra att uppåt 11 % av Sydneys delstats inkomst kommer just från spelandet. Forskaren kallade själv detta för en form av dubbelbeskattning av främst låginkomsttagare.

Forskaren belyste också det som vi känner till i Sverige, nämligen de snabba spelens påverkan på människan genom tillvänjning och hur spelberoendet ökar genom det.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 1 under punkt 4.

Det kanske vore en idé också för Sundsvall att begära att staden får behålla en del av den statliga inkomsten från spelandet just för att bekosta det ökade sociala lidande som följer i spelandets kölvatten och som hjälp till det ökande antal spelmissbrukare som kommer att tillkomma i staden. Vi vet ju att antalet kommer att öka.

I Stockholm har polisen varnat för ökat illegalt spelande vid öppnande av kasinon, dvs. tvärtemot vad Svenska Spel har sagt. Stockholmspolisen menar att det blir nya målgrupper som kommer att söka sig till spel. Vissa kommer att bli spelmissbrukare och förlorare, som sedan inte får tillträde till det väl kontrollerade statliga kasinot. I stället går det till de illegala kasinona som tar emot dem med öppna armar.

Polisen säger också att man vill ha bättre resurser redan nu för att kunna klara av bevakningen av de befintliga illegala spelhallarna. Polisen vill också ha förstärkt lagstiftning på området så att man efter en razzia slipper se de kriminella släppas ut igen, vilket sker i dag.

Jag vill också säga några ord om folkrörelsernas ställning på spelmarknaden. Vi har en motion där vi säger att vi tror att öronmärkta pengar från olika spel till folkrörelserna är ett steg på vägen till ett mer konsumentinriktat spel. Vi vill ha en jämnare marknadsfördelning mellan de tre aktörerna på spelmarknaderna, dvs. mellan Svenska Spel, folkrörelserna och Trav och Galopp. Det är viktigt att det sker en jämnare marknadsfördelning i nära samarbete mellan de tre olika aktörerna, så att deras speciella olika kompetens utnyttjas fullt ut. Med det yrkar jag bifall till reservation 7 under punkt 14.

Sedan vill jag också säga några ord om spel på hund, greyhound, som har blivit tillåtet i Sverige. Där har vi en motion där vi anser att det här tillståndet bör omprövas. Vi vill göra en uppföljning av hur aveln ser ut i dag i och med att man tillåter spel på dessa hundar. Nu har Margareta Winberg sagt att hon tycker att det är en lämplig tidpunkt ur djurskyddssynpunkt att nu utvärdera den här verksamheten innan man beslutar om fortsatt tillstånd. Det tycker vi i Miljöpartiet samt olika andra organisationer är väldigt bra. Därför behöver jag inte yrka bifall till den reservationen.

Med det tackar jag för mig.

Anf. 68 LARS WEGENDAL (s):

Herr talman! Som framkommit av tidigare anföranden är detta ett motionsbetänkande om spel- och lotterifrågor. De motioner som behandlas är från den allmänna motionstiden 1999/2000 och 2000/2001. Merparten behandlar frågor som vi vet är aviserade i kommande propositioner från regeringen.

När vi behandlade frågorna i utskottet visste vi inte riktigt när regeringens proposition om lotterifrågor skulle presenteras. Nu vet vi något mer. Vi vet att en proposition lades fram i går. Den innehåller förslag som riksdagen redan tidigare fattat beslut om, men som regeringen nu ber riksdagen att fatta igen. Det handlar om vissa ändringar i lotterilagen som nu har anmälts i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv. Eftersom en anmälan endast kan avse ett förslag måste riksdagen ånyo anta de beslutade förändringarna i lotterilagen.

Den andra propositionen som är aviserad ska komma den 18 mars nästa år. Innehållet i den är svårare att förutspå, men den kommer att bygga på det utredningsförslag som Bækkevold och Johansson har lagt fram. Med hänsyn till motionärerna och deras yrkanden valde utskottet ändå att redan nu behandla de här motionerna. Det kan innebära att vi får dem i repris under våren, men det får vi i så fall leva med.

Herr talman! Mot bakgrund av detta kommer jag inte nu att diskutera frågorna i ett vidare sammanhang. Jag kommer att nöja mig med att kommentera några av de motioner som vi har behandlat i utskottet.

I två motioner från Vänsterpartiet efterlyser man dels förslag för att möta de negativa konsekvenserna av ökat spelande, dels en utredning som ser över hur reklamen kring spelandet kan begränsas.

Vår principiella inställning är att det är oerhört viktigt att staten tar de problem som vissa människor har med sitt spelande på största allvar. Här kan olika åtgärder bli aktuella. Regeringen har redan vidtagit några för att få ett beslutsunderlag. Som vi nämner i betänkandet har Lotteriinspektionen redan genomfört en kartläggning av marknadsföringen av spel och lotterier i landet. Denna kartläggning bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utöver detta har regeringen givit Statens folkhälsoinstitut i uppdrag att utarbeta ett handlingsprogram mot spelberoende. I denna plan ska det bl.a. ingå förslag till preventiva åtgärder på nationell och lokal nivå, förslag till hur vården av spelberoende ska organiseras, förslag till hur folkrörelserna och frivilligorganisationerna kan stödjas, förslag till hur marknadsföringen av spel kan begränsas, förslag till åtgärder för att begränsa skadeverkningarna av spel på värdeautomater, förslag till åtgärder för att möta en framtida Internetspelmarknad i Sverige och förslag till hur spelbranschens aktörer kan samverka med myndigheter i syfte att minska oönskade effekter till följd av spel.

Dessutom ska man kartlägga och beskriva det kunskapsunderlag som finns när det gäller frågor om överdrivet spelande och behovet och effekten av vård, behandling och ny forskning. Man ska analysera olika faktorer som kan bidra till överdrivet spelande och utvecklande av spelberoende samt lämna förslag till samhällsinsatser som kan minska riskerna för att utveckla spelberoende. I det senare fallet ska man särskilt analysera vilken betydelse spelbolagens marknadsföring av spel kan ha för risken att spelberoende utvecklas.

Herr talman! I ett par moderata motioner framhåller motionärerna att en del av det överskott från värdeautomaterna som i dag går till Riksidrottsförbundet, och som de fördelar vidare till svensk idrott, bör gå till handikappidrotten. Vi har naturligtvis inget emot att handikappidrotten får ett förstärkt stöd, men samtidigt tycker jag att det är viktigt att den princip som vi fastslog i idrottspropositionen, att det är idrotten själv som ska fördela de pengar som tillfaller idrotten, får gälla. Jag måste säga att jag i detta fall blir något förvånad över Moderaternas hållning. Ofta står man upp och starkt hävdar idrottens självständighet. Man vill ge intryck av att man står för en friare linje än vad vi socialdemokrater gör. Men i det här fallet går man helt på tvärs mot vad man hävdar i andra fall. Här ska man t.o.m. gå in och styra i fördelningen av pengar till de olika specialidrottsförbunden. Enligt min uppfattning är det en mycket märklig hållning som måste innehålla ett tankefel från Moderaternas sida.

Herr talman! Den fråga som under senare år upptagit mest tid för diskussion inom området spel och lotterier är fördelningen av spelmarknaden. Hur stor andel ska folkrörelserna ha av den totala spelmarknaden? Det är också den fråga som omfattar flest motioner i detta betänkande. Jag har förstått att de flesta partier är måna om att hävda folkrörelsernas andel av spelmarknaden, och det gläder mig. Det kommer naturligtvis att vara en av de frågor som regeringen har att lösa inför att man ska lägga fram propositionen till våren. Vi tror att det är viktigt att man väljer en modell som är hållbar över en längre tidsperiod och som inte behöver ändras när balanserna mellan olika spel förändras. I de utredningar som ligger till grund för regeringens proposition finns förslag på hur man kan gå till väga. Remissvaren är relativt positiva till den väg som utredaren

föreslår. Samtidigt vet jag att Folkspel har bytt fot och förordar en annan lösning än den man gav uttryck för i remissomgången.

Det flyter ständigt nytt vatten under broarna inom detta sakområde. Vi får kanske avvakta regeringens ställningstagande inför vårens propositionen innan vi slutgiltigt bestämmer oss för vilken modell som ska användas. Vad vi däremot kan upprepa är att det är rimligt att folkrörelsernas andel bör vara en tredjedel av den totala spelmarknaden.

Herr talman! Som jag tidigare sade tycker jag att det är bra att regeringen verkligen tar tag i frågorna om spelberoende och spelbolagens marknadsföring. Nu finns det bara ett område som jag direkt saknar, och det är den positiva sidan av spel. Mig veterligen har det aldrig gjorts någon samlad studie av vad spel betyder i positiv mening för människor. Jag menar inte enbart vad vinster betyder för dem som har lyckan med sig, utan kanske mer vad spel betyder ur ett socialt perspektiv. Vad betyder det att man på arbetsplatserna samlas varje vecka och diskuterar ett system till V 75? Vad betyder Bingolotto för alla familjer som ägnar hela lördagskvällen åt det här spelet? Vad betyder den korta stundens spänning det innebär att skrapa en trisslott? På detta område förekommer det ingen forskning och inte heller några direkta diskussioner. Jag tror att det vore välgörande för hela debatten kring spel och lotterier att tid även ägnades åt spelens positiva sidor; inte för att förringa de negativa sidorna utan mer för att få en bättre nyansering av de frågeställningar som kommer upp i den framtida debatten.

Avslutningsvis vill jag, herr talman, för det första yrka bifall till utskottets förslag i deras helhet i betänkande KrU3 och avslag på samtliga reservationer.

För det andra skulle jag för att sprida lite glädje här i kammaren och för att förhoppningsvis visa på spelets positiva värden vilja överrätta var sin trisslott till de ledamöter som står före mig på talarlistan, i förhoppning om en stunds glädje, lite spänning och kanske i bästa fall en vinst.

Nu är det så, herr talman, att två av utskottets ledamöter av misstag har hamnat bakom mig på talarlistan, och jag är så generös att jag kommer att ge även dem en trisslott.

Anf. 69 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! I måndags var jag på en nordisk konferens om spelberoendefrågor. Jag fick då höra Lars Engqvist presentera den handlingsplan som Folkhälsoinstitutet ska utarbeta. Som vi alla fick höra av Lars Wegendal är det utredningsuppdrag som ska leda fram till en handlingsplan väldigt omfattande. Något som Engqvist i sin presentation i måndags inte gav svar på var om regeringen kommer att avsätta extra medel för att Folkhälsoinstitutet ska kunna genomföra detta. Jag vill därför fråga:

Vet Lars Wegendal om Folkhälsoinstitutet inom sin ordinarie ram självt ska bära den här kostnaden eller om man kommer att avsätta extrapengar för detta?

Anf. 70 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Nej, tyvärr, Charlotta Bjälkebring, har jag inga uppgifter om ifall man kommer att tilldela extra medel. Eftersom det är en så pass omfattande utredning, som ska pågå ända fram till den 1 januari 2003, utgår jag dock från att det krävs extra medel till Folkhälsoinstitutet för att

det ska klara uppgiften. Jag utgår alltså från att det kommer att skjutas till ytterligare medel.

Anf. 71 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik:

Herr talman! Också jag hoppas att vi kan utgå från att det blir så. Givetvis kommer det här att ta i anspråk en stor del av de medel som i dag står till Folkhälsoinstitutets disposition. De 4 miljoner som regeringen avsatt till forskning om spelberoende räcker inte så långt.

Jag avser att följa upp den här frågan och hoppas att också Lars Wegendal ska agera blåslampa när det gäller att utverka pengar till forskning och verksamhet för att stävja spelberoendeproblematiken.

Anf. 72 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag lovar Charlotta Bjälkebring att jag, som hon efterlyser, ska agera blåslampa i detta sammanhang. Samtidigt tycker jag att det är väldigt bra att socialministern har det här vida anslaget till en utredning, så att vi verkligen får ett brett beslutsunderlag till dess att vi sedan ska gå vidare.

Det här kommer naturligtvis att ta rätt lång tid, och det innebär att det inte kommer att finnas med när den lotteriproposition som är aviserad i mars 2002 kommer på bordet. Jag tror dock att vi får ta den nackdelen. Det är en stor fördel att vi får det här breda anslaget och en djupgående belysning av frågeställningarna.

Anf. 73 JAN BACKMAN (m) replik:

Herr talman! Det låter på Lars Wegendal som om han anser att statliga bidrag över huvud taget inte ska åtföljas av något ändamål eller syfte med verksamheten. Man kan då undra hur det kommer sig att det i budgetpropositionen finns åtminstone fem övergripande syften med statsbidraget till idrotten, som jag utgår från att Riksidrottsförbundet känner sig tvingat att leva upp till och som det även har redovisat att det har levt upp till. Hur kommer det sig att det i Svenska Spels papper står att de 250 miljonerna från värdeautomaterna är öronmärkta till barn- och ungdomsidrott?

Vi har alltså redan syften med våra pengar, och vi kan bland de syftena också räkna in detta stöd till handikappidrotten. Det borde rimligtvis ligga inom ramen för det som riksdagen har möjlighet att uttala.

Anf. 74 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jo, det är riktigt, Jan Backman, att regeringen i samband med att budgeten fördelas ut har en dialog med idrottsrörelsen om hur de här pengarna ska användas och att detta skrivs in i regleringsbrev. Skillnaden är den att moderaterna här säger att det är ett specialidrottsförbund som ska få pengarna. Det är en oerhört stor skillnad, och jag vill påstå att det är en klåfingrighet från moderaternas sida.

Medan jag har ordet vill jag också ta upp en fråga med Jan Backman, som företräder moderaterna i den här debatten. I det här betänkandet behandlas en motion från en moderat ledamot om avskaffande av lotterilagen. Motiveringen är att vi ska myndigförklara medborgarna. Jag tror att det kunde vara bra om Jan Backman kunde deklarerat om man från

moderaternas riksdagsgrupp står bakom denna motion. Det skulle vara bra att då också få en förklaring av vad som menas med att myndigförklara medborgarna. Menar moderaterna att det faktum att vi har en lotterilag innebär att vi i Sveriges riksdag omyndigförklarat de medborgare som vi företräder?

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Spel och lotterier

Anf. 75 JAN BACKMAN (m) replik:

Herr talman! Om inte annat så framgår väl detta av hur vi i kulturutskottsgruppen har hanterat den här frågan. Man kan av det dra den slutsatsen att vi inte står bakom den här motionen.

Anf. 76 LARS WEGENDAL (s) replik:

Herr talman! Jag vill bara tacka Jan Backman för klargörandet att ni inte står bakom den moderata motionen om avskaffande av lotterilagen. Det är avgörande bl.a. för idrottsrörelsens möjligheter att få sina pengar.

Anf. 77 BIRGITTA SELLÉN (c):

Herr talman! Vän av ordning trodde säkert att jag i dag inte skulle ha något yrkande, eftersom jag råkat bli uppsatt efter socialdemokraten Lars Wegendal. Det är dock tryckfelsnisse som har varit framme, som Lars Wegendal redan har varit inne på här. Jag har ett yrkande om bifall till en reservation, nämligen till reservation 10, vilket jag framför nu för att inte glömma bort det.

Det var väldigt bra att också vi som står bakom Lars Wegendal på talarlistan fått en trisslott. Jag började känna hur häxan avundsjuka slog klorna i mig, men jag blev befriad från henne. Tack, Lars!

Sundsvall har nu haft Sveriges första internationella kasino öppet i nästan fyra månader. Redan under första veckan fick ett ungt par den första jackpotten, som gav ca 47 000 kr. De båda hade av en händelse fått reda på att det fanns ett kasino i Sundsvall, och de gick in och spelade av ren nyfikenhet. Sedan dess har en jackpott om ca 850 000 kr betalats ut.

Dessa stora utdelningar borde leda till att människor åker dit och spelar mycket för att försöka få stora vinster. På ett sätt är det också så, för man har många fler besökare än vad man har kalkylerat med. Som någon tidigare varit inne på spelar man dock för betydligt lägre summor än förväntat. Kasinot omsätter 25–30 % mindre än kalkylerat.

Trots detta finns det naturligtvis människor som satsar höga summor och som tenderar att vara spelberoende. Personalen har emellertid uppsikt över detta, och om de misstänker att någon besökare har blivit spelberoende eller riskerar att bli det, tar de kontakt med den personen och sätter sig ned och samtalar. Jag hade för ca 14 dagar sedan kontakt med kasinochefen, och jag fick då höra att detta hade lett till att 13 personer själva hade valt att bli utestängda från kasinot. Den vanligaste avstängningstiden var från sex månader och upp till ett år. En person hade dock bett att få bli ”portad” under fem år.

Jag är ingen påhejare av kasinon, men jag och Centerpartiet har sagt ja till försök med kasinon. Det är mot bakgrund av att vi ser hur Internet-spelen ökar. Då tänker jag på att man kan spela med andra länder. Jag ser hellre att vi har spel inom landet och att vi får behålla pengarna här än att man låter pengarna rulla ut.

Beträffande Miljöpartiets och Ewa Larssons tankar om att Sundsvall borde få behålla pengar till de sociala utgifter som kommer att drabba spelberoendet kan jag bara säga: Nej tack, det vill vi faktiskt inte. Vi kommer inte att få några pengar över i Sundsvall. Kalkylen ligger på att Sundsvalls kasino precis ska gå runt och förhoppningsvis klara sig på det egna spelet. Det kommer inte att bli en massa miljoner över i Sundsvall. Det har aldrig kalkylerats med det.

Fru talman! Tanken med statligt spel är att folkrörelserna ska få resurser till sin verksamhet, vilket man ju också får. Centerpartiet tycker, precis som Vänsterpartiet, att folkrörelsernas andel av spelvinsterna ska öka och att inflytandet över spelmarknaden bör öka. Vi har därför ett gemensamt yttrande i den frågan.

Centerpartiet har också skrivit en motion om att stärka det lokala föreningslivet genom spel- och lotterimarknaden. I betänkandet *Föreningslivet på spel- och lotterimarknaden* föreslås att Rikslotterier ska få placera ut lottförsäljningsterminaler och få sälja max 75 % av lotterna i lotteri.

Den möjligheten tycker vi i Centerpartiet också bör erbjudas det lokala föreningslivet. Flera föreningar kan då samsas om en lotteriterminal där lottköparna kan välja vilken förening de vill stödja – fotbollsklubben, ridklubben, teaterföreningen eller vad det nu kan vara. De lokala föreningarna bör ges möjlighet att utveckla sin lotteriverksamhet från papperslotter till den nya tekniken. Det skulle kunna ge de lokala föreningarna ett ökat ekonomiskt tillskott som gör att de kan utöka sina verksamheter.

Utskottet säger att den utredning Centerpartiet begär inte kan beviljas eftersom man inte vill föregripa utredningsförslaget om lotteriterminaler, som för närvarande bereds.

Jag tycker att det argumentet är ganska svagt.

Jag ser motionen, som nu har varit framlagd ett tag, som en möjlighet att påverka utredningen. Man kan i utredningen ta ställning till om det är ett bra eller dåligt förslag.

Jag skulle vilja veta vad Lars Wegendal säger om möjligheten för lokala föreningar att ta del av lotteriterminaler. Jag har ingen möjlighet att replikera på Lars Wegendal eftersom tryckfelsnisse som sagt var framme och jag hamnade efter Lars Wegendal på talarlistan. Men jag skulle vara tacksam om jag kunde få en reflexion på det.

Anf. 78 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Automaterna är ju bara en liten del av det förslag som Johansson har lagt fram i sin utredning. Jag tycker egentligen att det är felaktigt att i dag peka på hur man ska göra för att folkrörelserna ska få sin tredjedel av spelmarknaden, något som vi alla strävar efter. Jag tror att det är bättre att vi avvaktar med de lösningarna till dess att det kommer upp en större lotteriproposition i riksdagen i mars månad nästa år.

Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c) replik:

Fru talman! Min tanke med lotteriterminaler där lokala föreningar skulle kunna få sälja sina lotter har inte riktigt samband med den övriga tredjedelen. Det handlar mer om att man ska kunna få ut sina lotter på ett vettigt, modernt och bra sätt. Jag ser det inte som att det skulle vara något

som påverkar det övriga, utan tanken är bara att tillmötesgå de lokala föreningarna. Det handlar ju inte heller om att bara gynna t.ex. idrottsrörelsen, som vi har föreslagit i vår motion, utan det handlar om all föreningsverksamhet.

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Spel och lotterier

Anf. 80 LENNART KOLLMATS (fp):

Fru talman! Tack, Lars Wegendal, för den kulturella produkten trisslotten. Jag frågade Lars om jag kunde få byta den eftersom det inte var någon vinst på den. Men det fick jag inte.

Så till ämnet som sådant. Det är beklagligt att propositionen inte har kommit. Den tycks bli försenad i ett år. Nu blir det som utskottet skriver, att den fortfarande behandlas i Regeringskansliet. Utskottsmajoriteten kan naturligtvis gömma sig bakom det och undvika att ta ställning. Det förstår jag, när man vet att det kommer ett förslag förhoppningsvis den 18 mars 2002 om det inte blir ytterligare förseningar.

Det här gör ju också att andra frågor blir liggande. Folkrörelsernas samarbetsorganisation för lotterifrågor, FSL, har kommit in med framställningar om att få köra spel på Internet. Nu är det Svenska spel, ATG – Aktiebolaget Trav och Galopp – och A-lotterierna som får vara med i den leken. Men FSL:s ansökan händer det ingenting med.

Jag tror att det var 1996 som regeringen lämnade utrymme för testverksamhet under 1997 och 1998 för spel på Internet till de tre organisationer jag nämnde. Sedan skulle det ske en utvärdering. Vad som hänt är att verksamheten har fortsatt 1999, 2000 och 2001 i oförminskad omfattning, medan lotterilagsutredning och beredning i departementet fortgår i en takt som inte direkt kan anknytas till snabba spel. Under tiden kommer naturligtvis FSL efter i konkurrenshänseende och i kunskapsinhämtande. Jag vet inte om det är det som är meningen.

Jag lämnade en skriftlig fråga om det här till finansministern i våras. Svaret var tämligen luddigt och slutade enbart i att regeringen bereder ärendet. Jag undrar nu om Lars Wegendal, som ju står närmare regeringen än vad jag gör, kan klara ut hur det ser ut för t.ex. FSL och ifall FSL kan få komma med i det här så att vi får undan snedfördelningen till bl.a. A-lotteriernas förmån.

Vi i Folkpartiet har en konsekvent linje i det här med lotterier och spel. Vi vill att folkrörelserna ska få en betydligt starkare ställning beträffande lotterier på i princip alla plan. De bör också kunna få utveckla egna spel. Vi kan inte se något skäl till varför inte hela lotterimarknaden skulle kunna tillfalla folkrörelserna. I dag blir det så lätt en omväg över staten, och det finns ju alltid risk för läckage i de här sammanhangen.

Jag tror också att det är viktigt att de som arbetar i folkrörelserna känner engagemang. Är man aktiv i den här verksamheten är det viktigt att man rätt snabbt ser resultat. Det kan annars lätt bli någon form av bidrag som tas emot via goda gåvors givare staten när pengarna kommer genom rundgång. Därför tycker vi att det är bättre att folkrörelserna själva tar hand om bra mycket.

Det här har handlat rätt mycket om den administrativa delen av spel, fru talman. Men det finns, som har påpekats av flera talare, en mindre trevlig del, nämligen spelberoendet. Vi har inte tagit upp det i det här sammanhanget. Däremot har vi en motion som heter *Liberal politik för folkhälsa*, där vi konstaterar att det finns ett stort antal spelberoende

människor. Siffran debatteras väl av och till. Vi talar också om vikten av att problemet uppmärksammas och av att det finns adekvata vård- och behandlingsformer tillgängliga. Det tror vi är viktigt. Det var också bra, som jag läste i pressen häromdagen, att Lars Engqvist har uppmanat Folkhälsoinstitutet att ta fram ett program för behandling och preventiva åtgärder när det gäller spelberoende.

Det är ju ändå så, som Lars Wegendal tog upp, att det finns många som har glädje av spel. Och visst var det lite spännande att skrapa en trisslott den lilla stund vi hann göra det. Alla som är med i folkrörelserna har också glädje av spel genom att det ger intäkter. Vi får inte glömma de delarna. Men det är naturligtvis ett arbetsamt problem med spelberoendet.

Jag stod här och talade om kasinon för något år sedan, eller när det var. Vi har en positiv inställning till dem. Jag tog då upp i talarstolen att vi inte ville ha dem koncentrerade till storstäderna. Nu lyckades regeringen med bedriften att förlägga tre av de fyra kasinona till de tre storstäder vi har i Sverige – Stockholm, Göteborg och Malmö.

Jag räknar inte riktigt Sundsvall till storstäderna. Det ligger betydligt mer i den linje som vi ansåg vara rimlig, nämligen s.k. turistkasinon. Nu har regeringen option på ytterligare två kasinon. Det är givet att de blir placerade i mindre områden. De största områdena är redan täckta. Det blir väl någon form av s.k. turistkasinon.

När det gäller spelandet och Sverige i ett internationellt sammanhang sade Dan Kihlström att det spelas ganska mycket i Sverige. Vi hörde i New South Wales att de där spelade tre gånger mer än vad vi gör. Självklart varnade de för den utvecklingen. Den är definitivt inte bra. Jag känner en ödmjukhet inför hur vi ska kunna arbeta både preventivt och behandlingsmässigt för att hjälpa de människor som hamnar i beroendeställning.

Fru talman! Jag vill slutligen yrka bifall till reservation 6 under punkt 14.

Anf. 81 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag känner mig lite skyldig att ta en replik på Lennart Kollmats, eftersom det blev fel i talarlistan.

Lennart Kollmats beklagar sig över att det tar tid att få fram denna proposition. Jag delar den uppfattningen fullt ut. Jag tycker också att det är tråkigt att det har dragit ut i tiden. Det har sina olika förklaringar, som vi kanske inte behöver gå in på här.

Det man i första hand prioriterar att få med i den kommande propositionen är Internetspelen. Det beror bl.a. på de skäl som Lennart Kollmats tar upp, och jag tror att även Birgitta Sellén tog upp dem. Det är ett bekymmer med Internetspelen. De ökar kraftigt. De stjälar inkomster från folkrörelserna och staten. De sker i lokaler där man inte riktigt kan se hur spelberoendet egentligen hanteras.

Det är en prioritering att få fram bestämmelser för den delen av spelmarknaden. Vad man ytterligare hinner med vågar jag inte lova något om.

Anf. 82 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Jag tackar Lars Wegendal för den upplysningen. Också jag tror att det är viktigt att vi får svenska varianter på Internetspel. Det är annars så lätt att de flyttar utanför svenska gränser.

Det hjälper inte spelberoende personer, oavsett om det är utländskt eller svenskt Internetspel. Men de pengar som kommer in hamnar åtminstone på rätt ställe. Det tror jag är väldigt viktigt.

När en socialdemokratisk riksdagsledamot delar kritiken mot regeringen behöver jag inte säga något ytterligare i den frågan.

Anf. 83 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Ja, det gör jag.

Jag tänkte att jag skulle nämna något annat för att visa på hur komplicerat det egentligen är. Jag nämnde det också i mitt anförande. I den remissrunda som var på Johanssons utredning kom rätt många remissvar in. De var i huvudsak alla positiva till utredarens förslag.

Vad som har hänt därefter är att FSL, som Lennart Kollmats nämner, och Folkspel fullständigt har bytt fot och lagt fram ett helt annat förslag som man nu diskuterar med regeringen. Det är inte helt enkelt. Det kan bero på att hanteringen har dragit ut på tiden och att man har bytt människor på olika ställen.

Jag vill också nämna situationen i New South Wales. Lennart Kollmats tog upp det, och tidigare har också Ewa Larsson nämnt det. Det är en enorm skillnad när man inom en så pass begränsad yta som där har 120 000 spelautomater mot Sveriges 7 000–7 500. Det är en väldig skillnad.

Jag vill inte ha den spelmarknad som man har i New South Wales. Det var också det budskap som kom från de forskare som vi diskuterade frågan med. De sade: Den spelpolitik som ni har i Sverige är något som även vi eftersträvar, men vi är långt ifrån den.

Anf. 84 LENNART KOLLMATS (fp) replik:

Fru talman! Det är riktigt. Vi tog alla till oss de upplevelser vi fick i Sydney med omnejd i den här frågan. Det är det som är nyttan med studiebesök.

När det gäller FSL har inte vi bytt fot riktigt lika fort. Nu får vi ta ett snack med FSL:s nya ordförande, vår förre partiledare, så får vi se om det går åt det hållet. Det vet jag inte.

Vi har fortfarande uppfattningen att FSL och framför allt folkrörelserna, som det representerar, ska ha en stor andel av intäkterna för lotterierna. Där tror jag att vi är eniga. Sedan är det ena eller det andra en teknikfråga.

Anf. 85 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag ingick inte i den krets som fick trisslotter. Jag kan ändå visa min inneboende generositet genom att säga följande till Lars Wegendal. På lördag är det V 75. Kryssa för häst nr 1 King from Hjo i lopp nr 7. Jag har därmed visat att jag i varje fall har generositet.

Fru talman! Jag ska tala om reservation nr 3. Det är en moderat reservation som vi står bakom, men vi kommer inte att begära votering på den. Reservationen är baserad på en motion som är skriven av mig. Den

handlar om att jag vill konkurrensutsätta spelmarknaden. Det borde inte som i dag vara ett monopol förbehållet Svenska Spel och ATG, dvs. Aktiebolaget Trav och Galopp.

Jag har läst betänkandet och sett varför utskottet inte har biträtt motionen. Jag tror att man har läst min motion, men man har nog inte förstått vad som står i den. Utskottet säger att överskotten av spelen även framöver ska gå till idrotter och allmännyttiga verksamheter. Det står inte en rad i min motion om att de kraven inte skulle ställas även på privata spelföretag. Det är väl självklart. De privata företagen ska vara med och verka på samma villkor. Jag har läst smartare förslag till avslag än utskottets förslag till avslag, som det är motiverat i betänkandet.

De spelbolag som finns betalar skatt på olika sätt. Aktiebolaget Trav och Galopp, ATG, betalar in en procent på omsättningen. För varje krona som spelas ska 10 eller 11 % gå direkt till staten. De enda som inte lever under samma regler är de nya kasinona. Det står att de ska betala in överskottet. Det är en rätt så behaglig skatteinbetalning. Jämför det med ATG som ska betala 10 eller 11 % på varje omsatt krona.

ATG kan inte göra som Svenska Spel kan göra vad gäller kasinona. Det skulle det kunnat om det haft samma regler som Svenska Spel har. Först skulle i så fall ATG betala ut en mängd prispengar till travloppen, och det överskott som blir över skulle det sedan leverera in till staten. Där har kasinot en unik fördel som jag inte riktigt kan förstå.

Fru talman! Lite grann i övrigt. Nu är inte Ewa Larsson här. Hon talade om att Solvalla skjutsade spelare efter tävlingarna till kasinot. Såvitt jag vet är kasinot inte öppnat ännu i Stockholm. Däremot går det till så uppe i Sundsvall. Det vet jag om. Men det är upp till var och en. Det är frivilligt.

Det är frivilligt att följa med en sådan buss, limousine eller vad det nu är fråga om. Det beror på hur mycket som man har vunnit. Om man har förlorat får man kanske åka cykel eller gå. Men man behöver inte belasta Solvalla för ett kasino som ännu inte finns i Stockholmstrakten. Då är man lite för snabb.

Jag tyckte att det var gott att höra Lars Wegendal. Han frågade varför man inte gör någon utredning om hur spel kan påverka människor positivt. Varje vecka, fram till varje lördag lämnas det in ca 600 000 V 75-kuponger, och de har inte fyllts i av bara 600 000 enskilda människor. Många av kupongerna har lämnats in av företag och organisationer där det är många personer som delar på en kupong. Det är alltså ett spel som har en stor folklig förankring.

Jag vågar erkänna att jag tittade på Bingolotto i lördags. Jag blev provocerad att köpa en s.k. dubbellott som kostade 100 kr. Om man bortser ifrån att jag förlorade varenda krona tycker jag ändå att underhållningen var av högsta internationella klass. Det var väl använda pengar.

Sedan vill jag säga några ord till Dan Kihlström från Kristdemokraterna. Han vill ju stoppa kasinon. Den som är mest skyldig till att det finns kasinon i Sverige är väl jag, men det får jag väl leva med. Kristdemokraterna som riksparti har naturligtvis rätt att tycka vad de vill, och det ska de göra, men låt svenska folket bestämma självt hur det vill spela och vad det vill spela.

Jag är säker på att det förekommer spelberoende. Men de största syndarna är faktiskt Svenska Spel. I varje större ICA-butik eller Konsumbu-

tik finns det ett spel som heter Lotto Express. På en TV-skärm visas dragningar var femte minut, och utbetalning av vinster sker med det samma i butiken. Det är Svenska Spel, den ansvarsfulla staten, som står för det.

Det finns ett spel som heter Keno. Nu har det kommit någonting som heter Kung Keno. Det innebär att om en siffra är rödmarkerad får man dubbel eller flerdubbel vinst. Men insatsen är ju också dubbel. Om man har anlag för spelberoende kan man bli attraherad av detta spel och betalar en dubbel insats. Jag hyllar principen att man själv ska få avgöra, men jag tycker att Svenska Spels Kung Keno är ett gränsfall. Något så utmanande och provocerande som befrämjar spelberoende lär vi inte kunna hitta i brådrasket.

Fru talman! Det har talats här i dag om spel på Internet. Jag anser att det är livsviktigt för svensk spelverksamhet och för svenska staten om man ska kunna behålla intäkterna att skatter, regler och förutsättningar anpassas till det som gäller i vår omvärld. Sverige är inte isolerat, och vi kommer inte heller att bli isolerade. Vi har skatteavdrag på spelvinster i Sverige som är betydligt högre än i vår omvärld.

I den nya Internetvärlden, cyberspace och allt vad det heter är det så lätt att sitta hemma och spela på vad som helst. Jag ska nämna ett exempel.

I kväll är det tävlingar på Solvalla. Om jag satsar 100 kr på en häst kan vinsten, med det skatteavdrag som gäller i Sverige, bli 250 kr. Om jag spelar på en travbana i Frankrike kan vinsten, med det skatteavdrag som gäller där, bli 350 kr vid samma omsättning. Det har inte blivit någon stor grej av det nu, men jag är övertygad om att om vi inte anpassar våra regler till omvärlden kommer vi på sikt att få svårt att behålla många svenska spelare. Jag tror inte att spelarna känner någon direkt nationalitetskänsla.

Anf. 86 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Tack, Sten Andersson, för de positiva orden. Jag får nog börja fundera på vad jag säger i kammaren, för nu har jag fått beröm av både en moderat och en folkpartist. Jag kan ha hamnat snett.

Jag vill bara kommentera detta med det statliga ägandet. Det är en fråga som kommer upp i alla debatter som vi har om spelpolitik. Gudske-
lov är det en väldigt bred majoritet i kammaren för att man ska ha kvar ett statligt ägande av spelbolagen.

Vår bevekelsegrund är att vi eftersträvar en sund spelmarknad där överskotten ska tillfalla staten, föreningslivet och hästsporten, det vet vi alla om. Men i statliga bolag kan ägaren åläggas ansvar och hänsyn som står i strid med kortsiktiga kommersiella företagsekonomiska överväganden. Om spelmarknaden skulle privatiseras kan man inte gå in och styra på samma sätt.

I statliga bolag är också risken avsevärt mycket mindre för att de säljs vidare. Samtidigt innebär det att den demokratiska kontrollen över denna marknad kan bibehållas. Det är vår bevekelsegrund. Vad moderaterna har för bevekelsegrund för att sälja ut t.ex. Svenska Spel vet jag inte, men det kanske vi får höra mera om.

Anf. 87 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Den nuvarande regeringen har ju sålt ut betydligt större företag än Svenska Spel, antagligen med samma bevekelsegrunder – vad vet jag.

Jag skriver i min motion: Med ett rigoröst kontrollsystem och med tydliga och klara spelregler bör det finnas förutsättningar för fler att komma in och konkurrera på denna marknad.

Givetvis menar jag med min motion att om t.ex. ett privat företag går in och konkurrerar om spel på hästar eller stryktips kan man besluta att 10 % av omsättningen ska gå till staten, och sedan kan staten fördela dessa pengar på det sätt som passar bäst. Det behöver inte gälla några andra regler för ett privat företag än för ett statligt bolag. Så enkelt, eller så svårt, är det tydligen.

När det gäller att hamna snett tycker jag inte att Lars Wegendal behöver vara bekymrad. Han har många med sig utanför det här huset som har exakt samma uppfattning om olika spels popularitet som han och jag har.

Anf. 88 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! Det tror jag också. Problemet med att privatisera den här marknaden fullt ut, vilket Sten Andersson förespråkar, är att de sociala hänsyn som vi anser att man som ägare av ett statligt bolag ska ta inte på samma sätt kan åläggas ett privat företag.

När nu Sten Andersson har möjlighet att svara i nästa replik vill jag ställa samma fråga till honom som jag ställde till Jan Backman. Det finns en moderat motion om att man ska avskaffa lotterilagen. Jag skulle gärna vilja höra om Sten Andersson tycker att det är en riktig väg att gå. Jan Backman sade att den moderata riksdagsgruppen inte stod bakom motionen. Tycker Sten Andersson att det vore riktigt att avskaffa lotterilagen?

Anf. 89 STEN ANDERSSON (m):

Fru talman! Jag har inte läst den motionen, men jag har läst många motioner av partikolleger till Lars Wegendal som aldrig blir beviljade av hans eget parti. Det är väl samma sak i det här fallet. Backman har sagt i talarstolen att vi inte står bakom den, och så är det tydligen.

Sedan gällde det sociala hänsyn. Man kan alltså tvinga även ett privat företag att ta de hänsynen. Jag misstänker att de pengar som staten satsar på att rehabilitera människor som har drabbats av spelberoende kommer från spelarna från början. Det borde vara exakt samma sak här. Det ingår i det överskott som spelet betalar in till staten. Man får baka in det även för ett privat företag. Det är inte svårt att göra.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Föredrogs
kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU4
Social ekonomi.

Social ekonomi

Anf. 90 DAN KIHLESTRÖM (kd):

Fru talman! Den sociala ekonomin, eller som jag hellre säger den ideella sektorn, är en kraft och en tillgång i samhällsbygget. Det är en kraft som inte kan dirigeras uppifrån men som kan stödjas på ett positivt sätt av statsmakterna.

Vi kristdemokrater vill se en nystart för det nationella stödet för utveckling av den ideella sektorn. Av den anledningen yrkar jag bifall till reservation 1 under punkt 1.

I Sverige finns en lång tradition av ideellt engagemang. Det ideella arbetet har sin huvuduppgift i att skapa gemenskap, helhet och struktur i människors liv. Utöver det finns det uppgifter för den ideella sektorn i gränzonen mellan privat och offentlig sektor. Fler och fler har slutat fråga vad stat eller kommun kan göra för dem och i stället tagit saken i egna händer. Ofta har man mot alla odds nått fantastiska resultat. Den ideella sektorn är som jag har sagt en kraft och en tillgång också i det kulturella nätverket. Delaktighet och samverkan är grundläggande principer.

Människan finner det naturligt att bilda gemenskaper och sociala nätverk för att ta ansvar för sig själva och för de sina samt för sina livsvillkor. Ett vitalt föreningsliv är av stor betydelse eftersom engagemang i föreningslivet innebär demokratisk fostran och normöverföring samt att det personliga ansvarstagandet främjas.

Dessutom är föreningslivet en mötesplats där sociala kontakter skapas och utvecklas. Denna civila kultur har stor betydelse för en levande demokrati, men även för samhällets ekonomiska utveckling. Det sociala kapital som finns i de naturliga nätverken har därmed stor betydelse för politiken och dess möjlighet att förändra samhället.

Föreningar eller andra slags sammanslutningar som organiserar människors kultur- och fritidsintressen kallas ofta för den ideella sektorn. Idéburna eller intressebaserade organisationer som vill ge röst åt särskilda grupper i viktiga frågor har starkt bidragit till det välfärdssamhälle som vi har i dag. Det är viktigt att politiker och offentliga tjänstemän inser att ideella organisationer är fristående från den offentliga sektorn och att de i första hand är till för att uppfylla organisationens mål för verksamheten.

Det innebär inte att de saknar samhällliga mål för sin verksamhet. Tvärtom är det viktigt att ideell verksamhet, som del av det sociala kapitalet, såväl knyter an till demokratiska värden som medverkar till förbättrade livsvillkor utifrån sina syften.

Jag tror att folkrörelser och frivilligorganisationer ofta fungerar som samhällets känselspröt. De kartlägger nya områden och antar nya utmaningar. De kompletterar också den offentliga verksamheten. Ökade möjligheter till engagemang från den ideella sektorn kan bidra till att höja kvaliteten också i det offentliga serviceutbudet.

Men det finns fortfarande många frågor som behöver belysas för att denna utveckling ska kunna ske på ett sätt som berikar både den offentliga och den ideella sektorn. Sektoriseringen inom den kommunala förvaltningen skapar problem. Rollfördelningen mellan frivillig och kommunal verksamhet behöver klargöras. Ansvarförhållanden i samband med frivilliga insatser behöver utredas. Regler som inte är anpassade till detta måste ses över.

Under flera år har vi kristdemokrater i kulturutskottet lämnat olika förslag när det gäller forskning och utveckling inom den ideella sektorn. Intresset har varit ganska svagt, tycker jag. Häromdagen fick vi i brevlådan en folder som heter *Social ekonomi*. Det är en skrift om Regeringskansliets arbete med ett nytt begrepp.

Ja, så nytt är det ju inte. Det handlar om verksamheter som funnits länge och som har en stark tradition hos oss. På en sida i foldern kan vi läsa att dåvarande Civildepartementet i början av 1990-talet efter ett regeringsbeslut tillsatte Beredningen för främjande av den ideella sektorn. Denna berednings uppgift var bl.a. att fortlöpande analysera och utarbeta förslag om hur den ideella sektorn skulle kunna ta ett större ansvar när det gäller att komplettera den offentliga verksamheten. Beredningen skulle också tydliggöra hinder och skapa bättre förutsättningar för ideella organisationer att utvecklas.

Tyvärre lades beredningens arbete ned efter regeringsskiftet 1994. Det beklagar jag. Redan då var Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering, Cesam, i Örebro involverat. I den dagsaktuella reservationen i det här betänkandet vill vi att staten ger dem ett uppdrag som nationellt kompetens- och utvecklingscentrum.

Fru talman! Till slut vill jag säga att regeringen i september beslutade att det inom Regeringskansliet ska tillsättas en arbetsgrupp med uppgift att dels utgöra ett forum för samråd i frågor rörande folkrörelser och social ekonomi, dels följa upp vissa insatser på området. Enligt uppgift ska arbetet vara avslutat den 31 december i år.

Självklart tycker jag att det är bra med samråd och uppföljning, och det behövs säkert också ökat samarbete mellan de olika departementen. Men nog är det en brist att regeringen håller sig innanför väggarna i en fråga som så starkt förknippas med folkrörelserna och den ideella sektorn. Jag saknar därför människor i den här arbetsgruppen som kommer från just folkrörelserna och den ideella sektorn. Det kanske någon från majoriteten kan ge en förklaring till här i dag.

Anf. 91 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Social ekonomi är ett nytt begrepp för en gammal företeelse. Människors egen vilja och förmåga att samarbeta och lösa aktuella problem i sina egna liv och i den nära omgivningen blir ofta inslag i den sociala ekonomin.

Under lång tid har många av de välfärdstjänster som vi i dag ser som naturliga företeelser i samhället organiserats på ett helt annat sätt. Kyrkan har tagit ett stort ansvar för utbildning, sjukvård och kultur i stora delar av Europa och även i vårt land. Mot slutet av 1800-talet uppstod arbetarrörelsen, nykterhetsrörelsen och konsumentkooperationen. Bonderörelsen kom i början av 1900-talet, och sedan har många fler organisationer vuxit fram för att förbättra människors välfärd.

Försäkringskassorna har blivit samhällsorgan och ingår som en viktig del i vårt nuvarande trygghetssystem. Konsument- och producentkooperationen har vuxit och upplevs ibland ha förlorat en del av sina grundläggande idéer. En nykooperativ rörelse har uppstått där man startar föräldrakooperativ för barnomsorg, personalkooperativ i äldreomsorgen och byalag för att behålla en lanthandel eller för att ta hand om driften av en badplats eller idrottsanläggning.

Allt detta och mycket mer ingår i begreppet social ekonomi, och det grundläggande viktiga är att verksamheten bedrivs för medlems- eller samhällsnyttan utan vinstintresse. Om vinst uppstår ska den gå tillbaka till verksamheten eller återföras till medlemmarna i verksamheten.

Fru talman! Det finns i dag alldeles för lite kunskaper om den sociala ekonomin och dess aktörer på många håll i samhället. Bankernas personal vet inte hur en ekonomisk förening fungerar, och man beviljar inte alltid lån därför att man inte kan lagstiftningen. T.o.m. vår näringsminister tyckte att det kunde behövas lagstiftning och en ny företagsform för icke vinstdrivande företag. Vi kan ju använda det som redan finns och förbättra det och framför allt kunskapen om det.

I reservation 2 tar Centerpartiet upp att regeringen borde ta upp en diskussion om ett gemensamt förhållningssätt på den offentliga sidan i förhållande till den sociala ekonomin. Det är viktigt för kommuner och landsting att ha bra lagstiftning och bra kunskaper i ämnet när man ska diskutera frågor av den här karaktären med företrädare för personal- eller brukargrupper som vill starta eget tillsammans. Ofta är det kvinnor som har varit anställda i verksamheten och som om den ska privatiseras vill sätta i gång något eget. Det behövs både lagliga förutsättningar och en vilja att förändra och pröva något nytt för att underlätta starten för den nya verksamheten.

Fru talman! Även ur demokratisk synvinkel är den sociala ekonomin viktig. Den är ett sätt att få ett mer demokratiskt arbetsliv. I en kooperativ verksamhet har alla lika rösträtt och lika mycket att säga till om. I dagens samhälle där så många mår dåligt och känner så lite delaktighet är den sociala ekonomins arbetsformer något att ta till sig. En del går säkert att tillämpa även i andra driftsformer om viljan till förändring finns.

För många marginaliserade människor som inte kommer in på arbetsmarknaden kan den sociala ekonomin erbjuda ett alternativ där man kan driva någon verksamhet, t.ex. kaféerörelse eller skrivservice. Den förmåga till aktivitet som människor har kan tas till vara. De får själva vara med och utforma verksamheten så att den passar deltagarna, och självförtroendet växer för den som känner sig behövd. Detta innebär att kostnaderna för vård och sysselsättning kan minska i kommunerna, som har ansvaret för sysselsättningen för funktionshindrade och andra som inte kan komma in på den öppna arbetsmarknaden.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 92 LARS WEGENDAL (s):

Fru talman! I detta betänkande behandlas några motioner från allmänna motionstiden 2000. Dessa motioner handlar om det som vi i dag kallar för social ekonomi. Med begreppet social ekonomi menas i dag den organiserade verksamhet som bedrivs fristående från den offentliga

sektorn och det privata näringslivet i syfte att göra konkret nytta för medlemmar eller andra grupper och där vinstintresset är underordnat.

Företeelsen social ekonomi är inte ny. Det vet alla vi som på något sätt har tagit del av arbetet inom denna sektor, vi som arbetat inom folkrörelserna, vi som arbetat inom föreningslivet eller på ett eller annat sätt medverkat i ett kooperativ. Men som politikområde är det nytt. Först i förra årets budgetproposition presenterade regeringen ett nytt politikområde och mål för detta politikområde. Det kallas folkrörelsepolitik. Syftet med att bilda ett eget politikområde är att skapa ett samlat synsätt och agerande från statens sida i relationerna till folkrörelserna och föreningslivet. Och målet ska vara att människor ska ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar. Nu pågår ett relativt omfattande arbete för att både utom och inom statsförvaltningen sprida kunskap om föreningars och folkrörelserns villkor.

Den sociala ekonomin och dess verksamheter och samhällsnytta måste synliggöras, och den måste bli mätbar. Det är först i ett läge där man får en samlad bild av all den samhällsnytta som kommer ur den sociala ekonomin som förutsättningarna finns för t.ex. utökad forskning inom området.

Fru talman! I detta betänkande behandlar vi tre motioner. I den första handlar det om ett yrkande att ge Stiftelsen Centrum för Samhällsarbete och Mobilisering, Cesam, ett uppdrag som ett nationellt kompetens- och utvecklingscentrum. Cesam som bedrivit sin verksamhet under många år har genom åren erhållit statligt stöd för att utveckla sin verksamhet. Efter det att man fick avslag på en ganska stor ansökan för ett demokratiprojekt förra året pågår nu kontinuerliga diskussioner mellan Cesam och regeringen om metoder för utvecklingsarbete. Jag utgår från att det kommer att leda till något positivt för deltagarna i den sociala ekonomins organisationer.

Fru talman! Att regeringen nu inrättat ett nytt politikområde och att man både inåt och utåt för en dialog i syfte att öka kunskaper och finna gemensamma förhållningssätt visar enligt vår mening att det hos regeringen finns en hög ambition inom detta område. Att man anordnade en mycket lyckad europeisk konferens under ordförandeskapet visar också att man i ett europeiskt perspektiv har ambitioner. Inte minst lyckades vi visa att svensk idrottsrörelse är en mycket viktig aktör inom den svenska delen av den sociala ekonomin.

Avslutningsvis, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i utskottets betänkande KrU4 och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 93 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är glädjande att man gör en del saker från regeringens sida. Men ibland undrar jag lite grann: Hur pass vitt är begreppet social ekonomi för regeringen? Och finns det några svårigheter, eftersom det inom detta begrepp finns väldigt olika former? Vi har kyrkan, idrottsrörelsen och alla andra folkrörelser, men vi har också hela den ekonomiska föreningsrörelsen med väldigt mycket verksamhet som också kommer in under den sociala ekonomin. Har man hittat en avvägning i detta sammanhang? Man behöver ändra lagstiftningen på vissa områden, och framför allt behöver man se över den demokratiska delen

av detta, vilket kanske inte är det svåraste, utan att få ett alltför stort område. Hur har man sett på den frågan? Vet Lars Wegendal något om det?

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Anf. 94 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Det är precis som Margareta Andersson beskriver detta. Det här är ett nytt begrepp i så måtto att man i politiska sammanhang försöker föra ihop det till ett politikområde. Det innebär ju att man från regeringens sida måste diskutera väldigt noga hur man ska klara av de gränser som finns både inom regeringen, mellan departementen, men också ute i samhället. Vilka delar ska föras in? Hur ska lagstiftningen kunna förbättras för att det ska bli rimliga villkor för de människor som verkar inom den sociala ekonomin? Det här tror jag inte är ett helt enkelt arbete. Jag vet att man jobbar intensivt med det, och jag hoppas att man också kommer med förslag i en nära framtid om hur man vill att detta ska se ut.

Social ekonomi

Anf. 95 MARGARETA ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar för detta. Det är ju än så länge bara en diskussion om förutsättningarna. Mycket finns redan i den organisation som är uppbyggd på många ställen i det svenska samhället. Kommer man att dela på begreppet? Här finns allt från att driva kaféverksamhet för psykiskt handikappade till att driva ekonomiska föreningar i ganska stora bolag. Det finns bankföreningar – Föreningssparbanken i salig åminnelse – och nya banker på väg med medlemsföreningar i stället för aktieägare. Det finns så många olika faktorer. Har man ett bra samarbete mellan de olika departementen? Det är Kulturdepartementet, Näringsdepartementet och många fler departement som är inblandade i detta. Kan man få en balans när det gäller detta arbete?

Anf. 96 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Det som jag försökte beskriva i mitt anförande innefattade just detta att man lägger väldigt stor vikt vid att försöka få till stånd en enhetlig syn på den sociala ekonomin från alla departement. Och detta är inte helt enkelt. Det är ett nytt område i så måtto att man för samman det i ett politikområde.

Jag skulle nog hellre se att man tog lite extra tid på sig i stället för att försöka jäkta fram något som inte blir bra. Låt dem alltså försöka hitta de rätta formerna! Samtidigt är det oerhört viktigt med dialogen utåt, mot den sociala ekonomin – jag vet att en sådan pågår. Det är fråga om just de problem som Margareta Andersson beskriver – att det här är så omfattande och innefattar så olika verksamheter att det säkert inte är helt enkelt att sätta gränser för detta område.

Anf. 97 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Några saker vill jag kommentera, först detta med att den ideella sektorn, den sociala ekonomin, skulle vara ett nytt politikområde. Det är möjligt att det rent tekniskt är så i budgetpropositionen. Dock är detta, som jag sade i mitt inlägg tidigare, ingalunda en ny fråga. Jag hänvisade till att den borgerliga regeringen i början av 1990-talet faktiskt hade kommit en bra bit på vägen och hade en beredning som jobbade

inriktat på forskning och en breddning på området. Den beredningen lades ned år 1994. Kanske är det bra att ha med det i debatten här.

Kanske är det också så att EU under senare år har påverkat regeringen att ta nya tag. Den sociala ekonomin finns ju nu med på EU:s agenda, vilket gör att den svenska socialdemokratiska regeringen har fått ta tag i de frågorna. Det är kanske bra att lägga till också detta.

Jag hade en liten fråga och skulle vilja ha en kommentar av Lars Wegendal. En samrådsgrupp har ju nu tillsatts, och det tycker jag är bra. Precis som sagts här förut påverkas olika departement, så det behövs samråd. Jag för min del tycker dock att det är en stor brist att man inte har tagit med folk också från folkrörelserna och folk som företräder den ideella sektorn i det här arbetet. Även om gruppen ska jobba en ganska kort tid är det, tycker jag, bra att ha en bredd även i det arbetet. Jag skulle vilja ha en kommentar från Lars Wegendal om den saken.

Anf. 98 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Naturligtvis är det här, precis som Dan Kihlström säger, ingen ny företeelse. Vad Dan Kihlström kallar för den ideella sektorn är något som vi i hundratalet år har arbetat med i Sverige. Däremot är begreppet social ekonomi förhållandevis nytt. Det är säkerligen så som Dan Kihlström beskriver, att detta begrepp alltmör har kommit in i samband med EU-medlemskapet. Företeelsen är väldigt utvecklad, inte minst i norra Italien där det i mycket stor utsträckning handlar om ren företagsamhet – kooperativ och liknande.

När det gäller den departementala gruppen delar jag nog inte uppfattningen att där borde sitta med folk utifrån. I stället är jag väldigt nöjd om gruppen snabbt kan arbeta fram en bra plattform för regeringens arbetsätt gentemot den sociala ekonomin. Tids nog kommer relationerna utåt att upparbetas – självklart är de oerhört viktiga.

Anf. 99 DAN KIHSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Vi kan säkert hålla på med den diskussionen väldigt länge. Jag vet att både regeringen och vi i alla andra sammanhang är måna om att ha en bredd och om att hämta in kompetens, även utanför våra väggar. Därför tycker jag att det är lite märkligt att man inte gör det på det här området. Det talas ju om ett forum för samråd i frågor rörande folkrörelser och social ekonomi. Naturligtvis är man i de olika departementen kunnig på det här området, men nog tycker jag att det skulle tillföra ännu mer kompetens om det också fanns med folk utifrån i detta arbete.

Anf. 100 LARS WEGENDAL (s) replik:

Fru talman! Jag tror att det är bra att man inom regeringen, mellan departementen, klarar ut vilka spelregler som ska gälla, vad som ska vara vårt förhållningssätt gentemot den sociala ekonomin. Parallellt med detta sker naturligtvis oerhört mycket kontakter med hela den sociala ekonomin – med föreningsrörelser, med folkrörelser och med alla de olika kooperativ som Margareta Andersson beskrev. Jag är inte rädd för att människorna ute i verksamheten ska glömmas bort, utan jag vet att ministern på det området är oerhört aktiv.

Anf. 101 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! För att företagande ska vara tänkbart, möjligt och tillgängligt för så många som möjligt, även för grupper som normalt sällan startar företag, är det väsentligt att utveckla och stimulera en mångfald ingångar till företagandet. Det har faktiskt visat sig att företagande inom ramen för den sociala ekonomin ofta bedrivs i kooperativ form.

Den ursprungliga kärnverksamheten för lokal kooperativ utveckling består i att tillhandahålla gratis information och rådgivning till personer och grupper som vill starta kooperativa företag. Efterhand har dessa centrum fått allt större uppgifter i fråga om att främja utvecklingen av företagande i den sociala ekonomin genom lokala partnerskap samt i fråga om att främja mobilisering för lokal utveckling och för att skapa tillväxt och nya arbetstillfällen, liksom för att behålla service av olika slag. Efterhand har man också kommit att ha allt större förväntningar på de lokala kooperativa utvecklingscentrumen när det gäller att ha en vidgad roll som företagsutvecklare inom den sociala ekonomin.

I samband med lokalt utvecklingsarbete efterfrågas ofta hjälp med att organisera företagande med lokalt demokratiskt inflytande och småföretagssamverkan i samklang med det lokala utvecklingsarbetet. Demokratiska former för brukarinflytande i driften av verksamhet inom vård, omsorg och skola efterfrågas också.

Ett annat behovsområde är stöd för personalövertagande. Man hoppas även att den sociala ekonomin via lokala kooperativa utvecklingscentrum ska kunna stötta t.ex. kreditgarantiföreningar och när det gäller företags möjligheter att på ett otidionellt sätt få pengar. Vi vet ju att det på landsbygden är väldigt svårt för företag att få kapital. Även i detta avseende skulle lokal kooperativ utveckling vara mycket aktiv.

När det fästs så väldigt stora förhoppningar vid lokala kooperativa utvecklingscentrum är det märkligt att dessa hålls så njuget. Varje sådant här centrum skulle behöva två basresurser för att klara alla de viktiga uppgifter som vi vill att de ska klara. Det tycks dock sitta väldigt hårt åt när det gäller att klara av att få de här resurserna. Ändå säger regeringen själv att de flesta lokala kooperativa utvecklingscentrum är små och att de därför är beroende av projekt- och uppdragsmedel. Det här gör att utrymmet för att kontinuerligt möta de nya behoven inom den sociala ekonomin och vad gäller lokalt utvecklingsarbete är litet.

Möjligheten att erbjuda personal fast anställning är också liten. Därmed försvåras en kontinuerlig kompetensuppbyggnad. I ljuset av detta som regeringen själv säger i sin regionalpolitiska proposition är det, tycker jag, oerhört märkligt att det sitter så hårt åt att få en rimlig basfinansiering av de lokala kooperativa utvecklingscentrumen.

Anf. 102 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v):

Fru talman! Den sociala ekonomin låter sig inte utan vidare sorteras in på en vänster-höger-skala. Ni får alltså inte tro att detta, bara därför att det finns borgerliga motioner i fråga om det här betänkandet, är ett högerprojekt.

I och med detta med social ekonomi återupplivas för oss inom vänstern tanken om självförvaltning. Vi anser att självförvaltning är ett sätt att bygga motmakter till kapitalismen och att utveckla verklig kollektiv kraft och engagemang.

Vänsterpartiet har, som sagt, inte någon motion som behandlas i detta betänkande, men jag vill ändå säga något om vår syn på den sociala ekonomin.

Vänsterpartiet anser att social ekonomi är en organiserad verksamhet som primärt har ett samhällligt ändamål som bygger på demokratiska värderingar och som är organisatoriskt fristående från den offentliga sektorn. Dessa sociala ekonomiska verksamheter bedrivs huvudsakligen i föreningar, kooperativ, stiftelser eller liknande. Verksamheterna inom den sociala ekonomin har allmännyttan eller medlemsnytta, inte vinstintresse, som främsta drivkraft.

När man lyssnade till Dan Kihlström från kristdemokraterna lät det som att det bara var välgörenhet och ideell sektor som ingår i den sociala ekonomin. Men för oss är det ett mycket vidare begrepp.

Vänsterpartiet anser att bildandet av och arbetet i sociala företag ska uppmuntras och stimuleras av samhället. Lagar och förordningar ska anpassas så att den sociala ekonomin blir en naturlig del av samhället, men det är ingenting som vi i kulturutskottet kan åstadkomma, så de förslagen får läggas fram i andra utskott.

Det bästa stödet som man kan ge för att garantera tillräckliga inkomster för dem som arbetar inom den sociala ekonomin är att handla de varor och tjänster som där produceras, och det hoppas jag att vi allihop gör.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 10 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 14.01 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

TU3 Sjöfartsstöd

Punkt 1 (Utvidgat stöd till svensk sjöfart)

1. utskottet
2. res. 1 (m)

Votering:

223 för utskottet
65 för res. 1
3 avstod

58 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 1 m, 33 v, 34 kd, 16 c, 11 fp, 14 mp, 1-

För res. 1: 65 m

Avstod: 3 m

Frånvarande: 18 s, 13 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Monica Öhman (s) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Carl-Erik Skårman (m) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 3 (Tonnageskatt)

1. utskottet

2. res. 3 (c, kd)

Votering:

242 för utskottet

50 för res. 3

1 avstod

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 67 m, 33 v, 1 kd, 11 fp, 15 mp, 1-

För res. 3: 1 m, 33 kd, 16 c

Avstod: 1 m

Frånvarande: 17 s, 13 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Jeppe Johnsson (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Gemensamma EU-regler)

1. utskottet

2. res. 5 (c)

Votering:

209 för utskottet

16 för res. 5

70 avstod

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 3 m, 33 v, 34 kd, 9 fp, 15 mp, 1-

För res. 5: 16 c

Avstod: 68 m, 2 fp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Carl G Nilsson och Carl-Erik Skårman (båda m) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

JuU2 Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen
Kammaren biföll utskottets förslag.

UU14 Krigsmaterielexporten år 2000

Punkt 4 (Demokratikriteriet)

1. utskottet
2. res. 3 (v, mp)

Votering:

247 för utskottet

48 för res. 3

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 34 kd, 16 c, 11 fp, 1-

För res. 3: 33 v, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 5 (Följdleveranser)

1. utskottet
2. res. 4 (v, mp)

Votering:

247 för utskottet

48 för res. 4

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 34 kd, 16 c, 11 fp, 1-

För res. 4: 33 v, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 6 (EU-gemensamma regler för krigsmaterielexport)

1. utskottet
2. res. 5 (m)

Votering:

224 för utskottet

71 för res. 5

54 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 33 v, 34 kd, 16 c, 11 fp, 15 mp, 1-

För res. 5: 71 m

Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 7 (Offentlig redovisning av avslagsbeslut)

1. utskottet
2. res. 6 (v, mp)

Votering:
247 för utskottet
47 för res. 6
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 71 m, 34 kd, 16 c, 11 fp, 1-
För res. 6: 33 v, 14 mp
Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 2 mp

Punkt 12 (Utarmat uran i ammunition)

1. utskottet
2. res. 7 (v, mp)
Votering:
247 för utskottet
48 för res. 7
54 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 71 m, 34 kd, 16 c, 11 fp, 1-
För res. 7: 33 v, 15 mp
Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU2 Ungdomspolitik m.m.

Punkt 1 (Inriktningen av ungdomspolitik)

1. utskottet
2. res. 1 (kd)
Votering:
259 för utskottet
35 för res. 1
1 avstod
54 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 71 m, 32 v, 16 c, 11 fp, 15 mp, 1-
För res. 1: 1 v, 34 kd
Avstod: 1 s
Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp
Kenth Högström (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.
Lena Olsson (v) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 4 (Mediernas påverkan på ungdomars livsstil och syn på könsroller)

1. utskottet
2. res. 2 (mp, c, fp)

Votering:
251 för utskottet
43 för res. 2
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 70 m, 33 v, 33 kd, 1-
För res. 2: 1 kd, 16 c, 11 fp, 15 mp
Frånvarande: 17 s, 12 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 7 (Ungdomars kultur)

1. utskottet
2. res. 3 (c)
Votering:
278 för utskottet
16 för res. 3
55 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 113 s, 71 m, 33 v, 34 kd, 11 fp, 15 mp, 1-
För res. 3: 16 c
Frånvarande: 18 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU3 Spel och lotterier

Punkt 4 (Åtgärder för att möta de negativa konsekvenserna av ökat spelande)

1. utskottet
2. res. 1 (kd, v, mp)
Votering:
211 för utskottet
84 för res. 1
54 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 114 s, 71 m, 1 kd, 15 c, 9 fp, 1-
För res. 1: 33 v, 33 kd, 1 c, 2 fp, 15 mp
Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 12 (Fördelning av överskottet från värdeautomater)

1. utskottet
2. res. 5 (m)
Votering:
Kammaren biföll utskottets förslag genom uppresning.

Punkt 14 (Starkare ställning för folkrörelserna)

1. utskottet
2. res. 6 (m, fp)
3. res. 7 (mp)

Förberedande votering:

89 för res. 6

15 för res. 7

190 avstod

55 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Huvudvotering:

198 för utskottet

83 för res. 6

13 avstod

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 1 m, 33 v, 34 kd, 16 c, 1 mp

För res. 6: 70 m, 11 fp, 1 mp, 1-

Avstod: 13 mp

Frånvarande: 18 s, 11 m, 10 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Punkt 18 (Lottförsäljningsterminaler)

1. utskottet

2. res. 10 (c)

Votering:

277 för utskottet

16 för res. 10

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 71 m, 32 v, 34 kd, 11 fp, 15 mp, 1-

För res. 10: 16 c

Frånvarande: 18 s, 11 m, 11 v, 8 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KrU4 Social ekonomi

Punkt 1 (Cesam)

1. utskottet

2. res. 1 (kd, c)

Votering:

245 för utskottet

49 för res. 1

55 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 71 m, 33 v, 1 c, 11 fp, 14 mp, 1-

För res. 1: 33 kd, 15 c, 1 mp

Frånvarande: 17 s, 11 m, 10 v, 9 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Punkt 5 (Det offentligas gemensamma förhållningssätt gentemot den sociala ekonomin)

1. utskottet

2. res. 2 (c)

Votering:

272 för utskottet

18 för res. 2

59 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 113 s, 68 m, 32 v, 32 kd, 11 fp, 15 mp, 1-

För res. 2: 1 m, 1 v, 16 c

Frånvarande: 18 s, 13 m, 10 v, 10 kd, 2 c, 5 fp, 1 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

11 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Propositioner

2001/02:36 Skattereduktion för fackföreningsavgifter

2001/02:41 Hyresgästinflytande vid ombyggnad och andra hyresrättsliga frågor

2001/02:43 Förenklad fastighetstaxering i stället för omräkning, m.m.

2001/02:45 Sänkt mervärdesskatt på böcker och tidskrifter, m.m

Förslag

2001/02:RR7 Riksdagens revisorers förslag angående styrningen av försvarets materielförsörjning

Motioner

med anledning av prop. 2001/02:3 En begränsningsregel för fastighets-
skatten, m.m.

2001/02:Sk5 av Lennart Kollmats och Karin Pilsäter (fp)

2001/02:Sk6 av Bo Lundgren m.fl. (m)

2001/02:Sk7 av Rolf Kenneryd m.fl. (c)

2001/02:Sk8 av Kenneth Lantz m.fl. (kd)

12 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 24 oktober

2001/02:38 av *Gunnel Wallin* (c) till socialminister Lars Engqvist
Spelberoende

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 oktober.

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 24 oktober

2001/02:103 av *Kent Härstedt* (s) till finansminister Bosse Ringholm
Tidskriftsmomsen

2001/02:104 av *Carl Fredrik Graf* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Arvsskatten

2001/02:105 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Vidareutveckling av ungdomars förslag

2001/02:106 av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Hjälp till Afghanistans flyktingar

2001/02:107 av *Björn Kaaling* (s) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Handikappanpassning av gemensamma utrymmen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 30 oktober.

14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 24 oktober

2001/02:64 av *Sten Tolgfors* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Människohandeln i Europa

2001/02:66 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
Digital radio

2001/02:68 av *Kjell-Erik Karlsson* (v) till miljöminister Kjell Larsson
Reaktorsäkerhetsutredning

2001/02:69 av *Ola Karlsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
TV 4:s koncessionsavgift

2001/02:74 av *Cristina Husmark Pehrsson* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Vindkraftsutbyggnaden till havs

2001/02:75 av *Elizabeth Nyström* (m) till miljöminister Kjell Larsson
Miljöprovning

Prot. 2001/02:17
24 oktober

2001/02:76 av *Marianne Andersson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Forskning om elöverkänslighet
2001/02:79 av *Barbro Hietala Nordlund* (s) till kulturminister Marita
Ulvskog
Skönlitteratur på teckenspråk
2001/02:83 av *Margareta Cederfelt* (m) till finansminister Bosse Ring-
holm
Bryggerinäringens konkurrenssituation
2001/02:89 av *Rolf Olsson* (v) till jordbruksminister Margareta Winberg
Tillsynsavgifter
2001/02:91 av *Margareta Viklund* (kd) till justitieminister Thomas Bod-
ström
Människohandel över gränserna

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 30 oktober.

15 § Kammaren åtskildes kl. 17.21.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 35 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 77 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 14.01 och
av talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Ceremoni med anledning av FN-dagen.....	1
TALMANNEN.....	1
Meddelande om återsamling.....	3
1 § Justering av protokoll.....	3
2 § Avsägelse.....	3
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
4 § Sjöfartsstöd.....	4
Trafikutskottets betänkande 2001/02:TU3	4
Anf. 1 TOM HEYMAN (m).....	4
Anf. 2 JOHNNY GYLLING (kd).....	6
Anf. 3 TOM HEYMAN (m) replik.....	8
Anf. 4 JOHNNY GYLLING (kd) replik	8
Anf. 5 TOM HEYMAN (m) replik.....	8
Anf. 6 JOHNNY GYLLING (kd) replik	9
Anf. 7 SVEN BERGSTRÖM (c).....	9
Anf. 8 TOM HEYMAN (m) replik.....	11
Anf. 9 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	12
Anf. 10 TOM HEYMAN (m) replik.....	12
Anf. 11 SVEN BERGSTRÖM (c) replik	12
Anf. 12 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s)	12
Anf. 13 JOHNNY GYLLING (kd) replik	14
Anf. 14 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	14
Anf. 15 JOHNNY GYLLING (kd) replik	14
Anf. 16 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	14
Anf. 17 TOM HEYMAN (m) replik.....	15
Anf. 18 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	15
Anf. 19 TOM HEYMAN (m) replik.....	15
Anf. 20 CLAES-GÖRAN BRANDIN (s) replik	16
Anf. 21 STIG ERIKSSON (v).....	16
Anf. 22 TOM HEYMAN (m) replik.....	17
Anf. 23 STIG ERIKSSON (v) replik.....	17
Anf. 24 TOM HEYMAN (m) replik.....	17
Anf. 25 STIG ERIKSSON (v) replik.....	18
Anf. 26 CATHERINE PERSSON (s).....	18
Anf. 27 TOM HEYMAN (m) replik.....	19
Anf. 28 CATHERINE PERSSON (s) replik	19
Anf. 29 TOM HEYMAN (m) replik.....	19
Anf. 30 CATHERINE PERSSON (s) replik	20
Anf. 31 ELVER JONSSON (fp).....	20
(Beslut fattades under 10 §.).....	21
5 § Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen	21
Justitieutskottets betänkande 2001/02:JuU2	21
(Beslut fattades under 10 §.).....	21
6 § Krigsmaterielexporten år 2000.....	21
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU14	21

Anf. 32	KARIN ENSTRÖM (m)	21
Anf. 33	BERIT JÓHANNESSON (v)	23
Anf. 34	INGEGERD SAARINEN (mp)	25
Anf. 35	CARINA HÄGG (s)	26
Anf. 36	KARIN ENSTRÖM (m) replik	29
Anf. 37	CARINA HÄGG (s) replik	29
Anf. 38	KARIN ENSTRÖM (m) replik	29
Anf. 39	CARINA HÄGG (s) replik	30
Anf. 40	BERIT JÓHANNESSON (v) replik	30
Anf. 41	CARINA HÄGG (s) replik	30
Anf. 42	BERIT JÓHANNESSON (v) replik	30
Anf. 43	CARINA HÄGG (s) replik	31
Anf. 44	ÅKE CARNERÖ (kd)	31
Anf. 45	Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	33
Anf. 46	CARINA HÄGG (s)	34
Anf. 47	Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	34
Anf. 48	CARINA HÄGG (s)	35
Anf. 49	Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v)	35
	(Beslut fattades under 10 §.)	35
7 §	Ungdomspolitik m.m.	36
	Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU2	36
Anf. 50	DAN KIHLESTRÖM (kd)	36
Anf. 51	BIRGITTA SELLÉN (c)	37
Anf. 52	EWA LARSSON (mp)	39
Anf. 53	ANNIKA NILSSON (s)	41
Anf. 54	EWA LARSSON (mp) replik	43
Anf. 55	ANNIKA NILSSON (s) replik	43
Anf. 56	EWA LARSSON (mp) replik	43
Anf. 57	ANNIKA NILSSON (s) replik	44
Anf. 58	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	44
Anf. 59	ANNIKA NILSSON (s) replik	44
Anf. 60	BIRGITTA SELLÉN (c) replik	45
Anf. 61	ANNIKA NILSSON (s) replik	45
Anf. 62	LARS ELINDERSON (m)	45
Anf. 63	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	47
	(Beslut fattades under 10 §.)	48
8 §	Spel och lotterier	48
	Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU3	48
Anf. 64	JAN BACKMAN (m)	48
Anf. 65	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v)	49
Anf. 66	DAN KIHLESTRÖM (kd)	50
Anf. 67	EWA LARSSON (mp)	52
Anf. 68	LARS WEGENDAL (s)	53
Anf. 69	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	55
Anf. 70	LARS WEGENDAL (s) replik	55
Anf. 71	CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v) replik	56
Anf. 72	LARS WEGENDAL (s) replik	56
Anf. 73	JAN BACKMAN (m) replik	56
Anf. 74	LARS WEGENDAL (s) replik	56

Anf. 75 JAN BACKMAN (m) replik	57
Anf. 76 LARS WEGENDAL (s) replik.....	57
Anf. 77 BIRGITTA SELLÉN (c).....	57
Anf. 78 LARS WEGENDAL (s) replik.....	58
Anf. 79 BIRGITTA SELLÉN (c) replik.....	58
Anf. 80 LENNART KOLLMATS (fp).....	59
Anf. 81 LARS WEGENDAL (s) replik.....	60
Anf. 82 LENNART KOLLMATS (fp) replik	60
Anf. 83 LARS WEGENDAL (s) replik.....	61
Anf. 84 LENNART KOLLMATS (fp) replik	61
Anf. 85 STEN ANDERSSON (m)	61
Anf. 86 LARS WEGENDAL (s).....	63
Anf. 87 STEN ANDERSSON (m)	64
Anf. 88 LARS WEGENDAL (s).....	64
Anf. 89 STEN ANDERSSON (m)	64
(Beslut fattades under 10 §.).....	64
9 § Social ekonomi	65
Kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU4	65
Anf. 90 DAN KIHLESTRÖM (kd)	65
Anf. 91 MARGARETA ANDERSSON (c)	66
Anf. 92 LARS WEGENDAL (s).....	67
Anf. 93 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	68
Anf. 94 LARS WEGENDAL (s) replik.....	69
Anf. 95 MARGARETA ANDERSSON (c) replik	69
Anf. 96 LARS WEGENDAL (s) replik.....	69
Anf. 97 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	69
Anf. 98 LARS WEGENDAL (s) replik.....	70
Anf. 99 DAN KIHLESTRÖM (kd) replik	70
Anf. 100 LARS WEGENDAL (s) replik.....	70
Anf. 101 INGEGERD SAARINEN (mp).....	71
Anf. 102 CHARLOTTA L BJÄLKEBRING (v).....	71
(Beslut fattades under 10 §.).....	72
Ajournering	72
Återupptagna förhandlingar	72
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid	
dagens sammanträde	72
TU3 Sjöfartsstöd.....	72
JuU2 Andra tilläggsprotokollet till bedrägerikonventionen	74
UU14 Krigsmaterielexporten år 2000	74
KrU2 Ungdomspolitik m.m.	75
KrU3 Spel och lotterier	76
KrU4 Social ekonomi	77
11 § Bordläggning.....	78
12 § Anmälan om interpellationer.....	78
13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	79
14 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	79
15 § Kammaren åtskildes kl. 17.21.....	80

Prot. 2001/02:17
24 oktober

Elanders Gotab, Stockholm 2001